

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Kriminální recidiva jako sociálně pedagogický a právní
problém**

**Vypracoval: Jan JUNGWIRTH
Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Michal Holčapek**

České Budějovice 2016

Děkuji panu JUDr. Mgr. Michalu Holčapkovi, za cenné rady, vedení a pomoc při psaní této bakalářské práce.

Děkuji předsedkyni trestního senátu Okresního soudu v Českých Budějovicích paní JUDr. Soně Fišerové Biskupové a speciálnímu pedagogu Vazební věznice v Českých Budějovicích panu Mgr. Bc. Ladislavu Tušíkovi za cenné rady a poskytnutí podkladů k napsání této bakalářské práce.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené formě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby tutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 3. dubna 2016

.....

Anotace

JUNGWIRTH, JAN. *Kriminální recidiva jako sociálně pedagogický a právní problem.* České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské university České Budějovice, 2016, 90 s. Bakalářské práce.

Cílem bakalářské práce je seznámení s kriminální recidivou, jako závažným patologickým jevem a přetrvávajícím problémem současné společnosti integrující se do evropského společenství. Práce je zaměřena na obecné a základní seznámení, neboť práce na toto téma sama o sobě nemůže vzhledem ke svému rozsahu pojmout všechny aspekty dané problematiky co do hloubky, rozsahu ani závažnosti problému, a po stránce obsahové i odborné, by dalece přesahovala obvyklý rozsah bakalářské práce. Práce je členěna na část teoretickou, jejíž kapitoly se zabývají různým pojetím a výkladem pojmu recidivista, typologií recidivistů z hlediska praxe, různým výkladem a pojetím pojmu kriminální recidiva a jejími příčinami. Závěrečné kapitoly teoretické části jsou zaměřeny na problém prevence kriminální recidivy, jejich strategii možných řešení, a práci s odsouzenými recidivisty, možnosti a účinnost stávajících programů zacházení. Praktická část bakalářské práce je zaměřena na popis a deskripci základních metodologických východisek.

Klíčová slova: kriminalita – kriminální recidiva – recidivista – typologie – prevence – kazuistika

Abstract

JUNGWIRTH, JAN. *Criminal recidivism as socio-educational and legal problem*. České Budějovice: Pedagogical Faculty, Bohemian university of České Budějovice, 2016, 90 pp. Bachelor thesis.

The aim of this thesis is to introduce criminal recidivism, as a serious pathology and persistent problem of contemporary society integrating into the European community. The work is focused on the general and basic introduction, since work on this subject can not by itself given its scope to accommodate all aspects of the issue in depth, extent or severity of the problem, and on content and professional, would go far beyond the usual range of undergraduate work . The work is divided into theoretical, whose chapters deal with different concepts and interpretation of the term recidivist, repeat offenders typologies in terms of practice, different interpretations of the term and concept of criminal recidivism and its causes. The final two chapters are focused on the issue of prevention of criminal recidivism, their strategy of possible solutions and work with convicted offenders, capabilities and effectiveness of existing treatment programs. The practical part is focused on the description and the description of the basic methodological foundations.

Keywords: crime – criminal recidivism – habitual offender – typology – prevention – case report

OBSAH:

ÚVOD	9
1 Vymezení základních pojmů	11
2 Pojem kriminální recidiva	13
2.1 Recidiva jako přitěžující okolnost.....	13
2.2 Recidiva jako zákonný znak skutkové podstaty.....	14
2.3 Recidiva jako důvod mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody.....	16
2.4 Recidiva zdánlivá	18
2.5 Současná právní úprava recidivy	18
3 Trestněprávní, kriminologické a penologické vymezení recidivy	22
3.1 Recidiva v právním pojetí	22
3.2 Recidiva a kriminologickém pojetí	22
3.3 Recidiva v penologickém pojetí.....	23
4 Typologie recidivistů	24
4.1 Typologie podle trestně právních aspektů.....	24
4.2 Typologie podle sociálně demografických aspektů	24
4.3 Typologie podle psychologicko-psychiatrických aspektů	25
5 Příčiny a faktory ovlivňující kriminální recidivu	28
5.1 Politické, hospodářské a sociálně kulturní změny	28
5.2 Sociální prostředí	29
5.3 Osobnostní předpoklady jedince	31
5.4 Vliv výkonu trestu odnětí svobody a resocializace.....	32
6 Prevence kriminální recidivy	34
6.1 Klasifikace prevence podle způsobu působení, subjektu, času a obsahu.....	34
6.2 Orgány podle Strategie prevence kriminality v České republice.....	35
6.3 Strategie a prevence kriminální recidivy.....	36
6.4 Penitenciární a postpenitenciární prevence.....	39
6.5 Programy prevence podle současné právní úpravy	40
6.6 Princip „3x a dost“	41
6.7 Orgány prevence kriminality v neveřejné sféře	42
6.8 Náměty a doporučení	43

Praktická část

7 Metodologická východiska	46
7.1 Cíle práce	49
7.2 Deskripce základních metodologických prostředků	50
7.3 Případové studie jako metody kvalitativního výzkumu	51
7.4 Výzkumné závěry a jejich srovnání s praktickými životními zkušenostmi	76
ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
SEZNAM PŘÍLOH.....	88
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	104

ÚVOD

Jako téma práce jsem si zvolil kriminální recidivu jako sociálně pedagogický a právní problém, protože je mi blízké z hlediska zaměstnání. Pracuji u Policie České republiky, kde jsem začínal jako řadový příslušník hlídkové služby, později na pozici vyhledavatele obvodního oddělení, kde jsem zpracovával a vyšetřoval trestné činy, kde hranice horní sazby odnětí svobody nepřesahovala dvě léta. z této pozice jsem přešel ke kriminální službě jako operativní pracovník na úseku odhalování a vyšetřování okresního ředitelství policie, dnešního Územního odboru České Budějovice, kde pracuji do současné doby.

Práce s lidmi přestupujícími zákon a zejména s recidivisty byla po dlouhých osmnáct let při odhalování pachatelů latentní a sériové trestné činnosti takřkajíc mým denním chlebem. Při vyšetřování jsem se pravidelně pohyboval v kriminálním prostředí mezi recidivisty a soustavně přicházel do styku s jejich rodinnými příslušníky, přítelkyněmi, milenkami, spolupachateli, ale i jejich kontakty z vězeňského prostředí, které navazovali v době předchozích výkonů trestů odnětí svobody. Součástí vyšetřování vždy bylo i poznání prostředí a podmínek, ve kterých pachatel žije, jeho pohnutek a motivů, postojů a hodnotové orientace, faktorů a příčin, které ho vedly ke spáchání protiprávního činu, stejně jako zneužívání návykových látek a skutečnost, zda se již v minulosti v souvislosti s jejich zneužíváním podrobil léčení apod.

S pachateli recidivisty pracuji od poloviny roku 2007 i na současně zastávané pozici u kriminální policie na úseku pátrání. Při této činnosti opětovně přicházím do styku s jejich rodinným prostředím, poznávám a vnímám jejich status a roli v primární ale i sekundární rodině. v tomto ohledu je neméně důležitou skutečností samotný náhled rodinných příslušníků a blízkých osob na recidivistu, prostředí a společnost lidí, ve kterém se pohybuje a kterým se obklopuje.

Vypátraný, stejně jako zadržený pachatel a recidivista po samotném aktu zatčení, zadržení pod vlivem této skutečnosti se mnohdy i sám, bez předchozí pobídky, rozhovoří o důvodech, motivech a pohnutkách, které ho vedly a vedou k recidivnímu jednání. v neformálním rozhovoru po náhlém opadnutí stresu z odhalení a dopadení, kterému je do té doby nepřetržitě, ač si to v počátečních fázích páchání trestné činnosti neuvědomuje podroben, ulevuje svému svědomí, odkrývá vyšetřujícímu své nitro a svěřuje se se svými problémy. Během rozhovoru aktivně reaguje a odpovídá i na

otázky vyvracející jeho tvrzení na základě předchozích šetření a poznání pozadí skutečných příčin jeho jednání.

Kriminální recidiva není fenoménem dnešní doby a současné společnosti. Odpradáva je součástí každé společnosti bez ohledu na její kulturně společenskou, náboženskou, sociální a ekonomickou vyspělost. Zjednodušeně bychom mohli říci, že má původ již v prvobytně pospolné společnosti po dělbě práce a následném vzniku manufakturní výroby, na jejímž základě došlo k majetkové nerovnosti a rozdělení na sociální vrstvy.

Recidiva je mnohvrstvý společenský problém zasahující do všech oblastí života. Má své historické kulturní kořeny, biogenní, sociogenní a ekonomicko-politické prediktory, které ji ovlivňují. Je nežádoucím produktem společnosti, má svou dynamičnost a společnost musí na její existenci, vývoj a tendence reagovat. z uvedených skutečností je nutné si uvědomit, že kriminální recidiva a kriminální recidivisté jsou její nedílnou a neopomenutelnou součástí.

Cílem práce v teoretické části je, s ohledem na zmíněnou provázanost problému, představit kriminální recidivu jako sociálně pedagogický a právní problém v pojetí kriminologickém, které vystihuje její sociální aspekty, v pojetí penologickém, peniterciárním a postpeniterciárním z pedagogického hlediska a v pojetí právním, jehož cílem je prezentace jejího postavení z hlediska práva a trestní represe.

Praktická část práce je zaměřena na deskripci základních metodologických prostředků kvalitativního výzkumu. Cílem je konfrontace (komparace) výsledků a zjištění Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z kvantitativního výzkumu provedeného v letech 2010 až 2011 s vlastními poznatky z dlouholeté praxe práce s recidivisty. Mé zkušenosti plynou z rozhovorů s pachateli a z poznání bližšího pozadí motivů, pohnutek a příčin jejich recidivy. Současně je cílem této části práce na základě zmíněných podkladů a vybraných kazuistik poukázat na vlastní zjištění hlavních příčin recidivy, účinnost programu zacházení „3Z“ zaměřeného na recidivisty, možná řešení recidivy a její prevenci.

Při psaní a zpracovávání této práce jsem čerpal z odborné literatury, ale, zejména v praktické části, rovněž ze svých zjištění a zkušeností z dlouholeté praxe práce s recidivisty u kriminální policie.

1. Vymezení základních pojmů

Samotný pojem recidiva neboli zpětnost, opakování, má mnoho významů a je užíván různými vědními obory, např. medicínou, biologií v různých druzích výzkumu, pedagogikou, sociologií apod., jako výraz pro opakování minulého, opakování něčeho, co již pominulo.¹ Pro účely této práce je však vhodnější k označení recidivy použít výstižnější kriminologický termín kriminální recidiva. z právního hlediska je pojem recidiva v odborných slovnících vykládán jako *opětovné spáchání stejného či podobného činu, pro který byl již pachatel potrestán.*² Recidivistou je ten, „kdo se dopouští recidivy trestného činu.“³

V zahraniční literatuře se k opakovanému kriminálnímu jednání a osobě recidivujícího pachatele užívá např. pojmů chronický pachatel (*chronic offender*), zločinec ze zvyku (*habitual offender*), sériový pachatel (*seriál offender*) a v Německu i termín intenzivní pachatel (*Intersivtäter, Mehrfachtäter*). Označení pro sériového pachatele je užíváno pro pachatele páchající shodné trestné činy bezprostředně v řadě za sebou, přičemž se může jednat jak o násilné trestné činy, tak i o trestné činy majetkového charakteru.⁴

V souvislosti s vymezením pojmu kriminální recidiva je nutné zmínit i pojmy kriminální kariéra (*criminal career*) a kriminální životní styl, kriminální dráha (*criminal lifestyle*). Tyto pojmy zahrnují významné prediktory individuálního vývoje trestné činnosti – předpokládají začátek, trvání a eventuálně i konec páchaní trestné činnosti.⁵

Kriminální recidiva je mnohovrstvým problémem. Touto problematikou se zabývají i další aplikované vědní disciplíny, které s ní přímo souvisejí, např. sociologie, genetika, vývojová a forenzní psychologie, pedagogika a mnohé další. Pro účely a obsah práce pro nás bude stěžejní kriminologie a penologie.

Z výše uvedených vědních oborů a jejich náhledu na problematiku recidivy, hovoříme o třech hlavních směrech pojetí recidivy. z hlediska práva se jedná o trestně právní pojetí, ze sociologického úhlu pohledu o pojetí kriminologické a z pedagogického hlediska o pojetí penologické – penitenciární a postpenitenciární.

¹ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov. 1995, s. 650*

² PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov. 1995, tamtéž*

³ PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov. 1995, tamtéž*

⁴ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky. 2005. s. 331*

⁵ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky. 2005, s. 331*

Dalšímu členění recidivy, jejím formám a znakům, včetně trestně právního, kriminologického a penologického vymezení, se budeme blíže věnovat v následujících kapitolách.

2 Pojem kriminální recidiva

V rámci vymezení pojmů a základního rozdělení kriminální recidivy je nutné zmínit širší termín „obecná kriminální recidiva“ ve smyslu opakování trestné činnosti jako takové, bez ohledu na povahu spáchaného trestného činu a termín „speciální kriminální recidiva“, nazývaná také „stejnorodá“ vztahující se ke spáchání konkrétního druhu trestného činu, respektive spáchání téhož, nebo alespoň druhově shodného trestného činu.⁶ Suchý dále rozlišoval „recidivu trvalou“, neboli „*nestejnorodou*“. o tu se soud v úvaze o možnosti uložení přísnější sankce opírá bez ohledu na dobu, která uplynula od doby spáchání trestného činu, za který byl pachatel byl v minulosti odsouzen. Za tzv. „dočasnou recidivu“ pak označoval stav, kdy pachatel opakuje trestnou činnost v určitém a časově přesně ohraničeném období několika let.⁷ Jestliže je nový trestný čin spáchán před právní mocí rozsudku za předchozí trestný čin, hovoříme o tzv. recidivě nepravé.

Z kriminalisticko-statistického hlediska chápeme a označujeme kriminální recidivu jako opětovné trestní stíhání nebo odsouzení opakovaně evidovaných osob pachatelů. Ta je vedena v kriminalistických a soudních statistikách, či statistikách státních zastupitelství. Ve vězeňských statistikách je recidivista opakovaně vězněnou osobou. v tomto ohledu hovoříme o recidivě penologické.

2.1 Recidiva jako přitěžující okolnost

Recidiva je z hlediska trestního práva považována za jednu z nejvýznamnějších a současně nejčastěji uplatňovaných přitěžujících okolností a je zakotvena v § 42 písm. p) trestního zákoníku. Protože nově není legislativně v trestním zákoníku vedle formálních znaků ošetřena materiální trestného činu, soud při posuzování závažnosti recidivy vychází ze v zákoně uvedeném termínu „škodlivosti činu“. Ten je alternativou k opomenutí materiální stránky trestného činu, která byla dříve v trestním zákoně vyjádřena pojmem „výše nebezpečnosti činu pro společnost“. Souvislost mezi oběma pojmy je zřejmá z fakultativně vyjmenovaných okolností citovaného ustanovení § 42 písm. p) platného trestního zákoníku, kdy *„je soud oprávněn podle povahy předchozího odsouzení nepokládat tuto okolnost za přitěžující, zejména s ohledem na význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu, jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho zavinění, jeho*

⁶ SUCHÝ, O. *Recidiva. Komparativní studie. 1971, s. 222*

⁷ SUCHÝ, O. *Recidiva. Komparativní studie. 1971, s. 224*

*pohnutku a dobu, která uplynula od posledního odsouzení, a jde-li o pachatele trestného činu, který byl spáchán ve stavu vyvolaném duševní poruchou, anebo o pachatele, který se oddává zneužívání návykové látky a spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, také tehdy, započal-li léčení nebo učinil jiná potřebná opatření k jeho zahájení.*⁸

Nerozlišuje se zde recidiva obecná a speciální. Závažnost a význam recidivy jsou ponechány výhradně na uvážení soudu. Z uvedeného důvodu ve smyslu „povahy a závažnosti spáchaného činu“, čili „škodlivosti činu“ může soud při úvaze o uložení vyšší trestní sazby vzít v potaz jako přitěžující okolnost i recidivu nepravou, která však nebude mít takový význam jako recidiva pravá. Vzhledem k faktu, že recidiva je zakotvena a výslovně uvedena v zákoně jako přitěžující okolnost, je soud povinen, jestliže pro to jsou důvody, se s ní vypořádat.

Obecně však platí, že recidivu jako přitěžující okolnost nelze uplatnit v případech, kdy se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen a v případech, kde bylo předchozí odsouzení zahlazeno soudem.⁹

2.2 Recidiva jako zákonný znak skutkové podstaty

Snaha České republiky o integraci do evropského společenství se s přijetím nového trestního zákoníku projevila i v postavení recidivy jako zákonného znaku skutkové podstaty. Kromě institutu zvlášť nebezpečné recidivy zmizela oproti předchozí právní úpravě z trestního zákoníku ze znaků základních skutkových podstat i speciální recidiva.¹⁰ Zákonodárce tak v kontextu s „polistopadovým“ vývojem společnosti, snaže přiblížit trestní právo západoevropskému standartu a přehodnotit „pokroucené“ chápání míry a důležitosti hodnot chráněných trestním zákoníkem, tomu v duchu kontinentálního práva upravil i institut recidivy.

Ta je v současnosti zakotvena jako kvalifikovaná forma skutkové podstaty trestného činu a je uváděna celkem v třiceti osmi případech ve vyšších odstavcích příslušného paragrafového znění toho konkrétního trestného činu. Recidiva je zde uváděna ve dvou znacích. Znakem pravé recidivy je skutečnost, že pachatel byl za stejný trestný čin v předchozích třech letech potrestán. Druhým znakem je „opětovnost“

⁸ § 42 písm. p) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

⁹ § 46 odst. 3, § 48 odst. 8, § 65 odst. 4, § 83 odst. 4, § 86 odst. 3, § 105 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰ krádež podle § 247 odst. 1 písm. e), týrání zvířat podle § 203 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon účinný do 31. 12. 2009

jednání, k jehož naplnění není třeba předchozího pravomocného odsouzení a trestní právo tak postihuje případy nepravé recidivy. Oproti předchozím úpravám, kdy byla recidiva zakotvena pouze u dvou trestných činů, byla v původním znění s účinností trestního zákoníku od 1.1.2010 uvedena celkem u třiceti devíti trestných činů. Mimo jiné byla recidiva ve formě „předchozího odsouzení nebo potrestání“ uvedena i v § 196 odst. 3, písm. d) trestního zákoníku. Byla to reakce na skutečnost, že neplnění si zákonné vyživovací povinnosti vůči dětem se stalo jedním z nejvíce opakujících se trestných činů. Trestní zákoník však od doby účinnosti doznal v tomto ohledu změn a v současně platném znění trestního zákoníku byla recidiva u trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 vypuštěna.¹¹ Zpřísněním trestnosti, respektive preventivně odstrašujícím účinkem, má na potencionální pachatele působit možnost soudu odebrat pachateli řidičské oprávnění.¹² Toto omezení však nelze udělit pachateli, pro kterého je řízení motorových vozidel hlavním nebo jediným zdrojem příjmu. Vypuštění recidivy u neplnění vyživovací povinnosti je zcela jistě i reakcí na další integraci našeho práva a jeho kontinuitu s právem evropským, kdy v řadě zemí Evropské unie je vyživovací povinnost postavena pouze na úrovni občanskoprávní a nemá oporu v právu trestním.

Úprava pravé recidivy ve formě zákonného znaku „předchozího odsouzení za stejný čin v konkrétně časově uvedeném období“ je jako kvalifikovaná skutková podstata uvedena u dvanácti trestných činů. Dotýká se trestných činů proti majetku podle hlavy V, a to trestného činu krádeže podle § 205 odst. 2, trestného činu zpronevěry podle § 206 odst. 2, trestného činu podvodu podle § 209 odst. 3, trestného činu pojistného podvodu podle § 210 odst. 3, trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 3, trestného činu dotačního podvodu podle § 212 odst. 3, trestného činu provozování nepoctivých her a sázek podle § 213 odst. 2, u hospodářských trestných činů podle hlavy VI o trestný čin poškozování spotřebitele podle § 253 odst. 2 písm. c), u trestných činů obecně nebezpečných podle hlavy VII jde o trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst. 2 písm. c), trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 2 písm. b), v hlavě VIII u trestných činů proti životnímu prostředí o trestný čin týrání zvířat podle § 302 odst. 2 písm. a) a trestného činu pytláctví podle § 304 odst. 2 trestního zákoníku. Z výčtu je zřejmé, že se jedná o v současnosti nejčastěji páchané

¹¹ § 196 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

¹² § 196a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

trestné činy zaměřené proti rodině, dětem, majetku, hospodářské a obecně nebezpečné činy.

Úprava nepravé recidivy je v první řadě směřována na trestné činy proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a následně proti životnímu prostředí a činům ohrožujícím pořádek a věci veřejné. I v těchto případech zákon reaguje na změny a formy kriminální infekce společnosti v dalších dvaceti šesti nově se opakujících trestných činech. Otázkou je, proč v tomto ohledu zákonodárce nepromítl recidivu ve formě „opětovného spáchání“ například do trestných činů omezování osobní svobody podle § 171, týrání svěřené osoby podle § 198, týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199, ublížení na zdraví podle § 146 trestního zákoníku v případech domácího násilí, nebo např. do trestného činu loupeže podle § 173 trestního zákoníku, které v poslední době patří mezi tzv. „frekventované“ trestné činy. Přesto je však recidiva postihována zákonným znakem ve formě „opětovnosti“ v dalších dvaceti šesti trestných činech. Jedná se například o trestný čin vraždy podle § 140 odst. 3 písm. h), trestný čin prostituce ohrožující mravní vývoj dětí podle § 190 odst. 3 písm. b), trestný čin neoprávněného nakládání s odpady podle § 298 odst. 3 písm. c), trestný čin organizování a umožnění nedovoleného překročení státní hranice podle § 340 odst. 2 písm. d), trestný čin neoprávněného zaměstnávání cizinců podle § 342 odst. 3 písm. c), trestný čin šíření poplašné zprávy podle § 357 odst. 3 písm. a) nebo o trestný čin výtržnictví podle § 358 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku. Z uvedených příkladů postavení chráněných hodnot v chronologickém uspořádání hlav zvláštní části trestního zákoníku můžeme vysledovat význam a váhu hodnot chráněných zákonem, které jim jsou současnou společností připisovány a současně uznávány. Nutno je však poznamenat, že stávající úpravou se také pro pachatele zvýšil i počet přitěžujících okolností.

2.3 Recidiva jako důvod mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody

V trestním zákoně č. 140/1961 Sb. účinného do 31. 12. 2009 (dále jen trestní zákon nebo TZ) se vyskytoval pojem „zvlášť nebezpečného recidivisty“ a „zvlášť nebezpečné recidivy“ obsažené v § 41 odst. 1 TZ, podle něhož byl za „zvlášť nebezpečného recidivistu“ pokládán pachatel, který znovu spáchal zvlášť závažný úmyslný trestný čin vymezený v § 62 TZ, anebo spáchal úmyslný trestný čin, za který TZ stanovil trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let. Do novely TZ v roce 1990 se jednalo o dvě formy „zvlášť nebezpečné recidivy“. v prvním případě pachatel znovu

spáchal zvlášť závažný úmyslný trestný čin, přestože již byl pro takový nebo jiný zvlášť závažný úmyslný trestný čin potrestán. Ve druhém případě k naplnění pojmu „zvlášť nebezpečné recidivy“ a „zvlášť nebezpečného recidivisty“ postačovalo, aby pachatel soustavně páchal povahově stejné úmyslné trestné činy, a to i přesto, že již byl pro takové trestné činy vícekrát potrestán.¹³ Novela z roku 1990 tyto formy zredukovala a uváděla pouze na jednu okolnost, za které bylo možné pachatele považovat za „zvlášť nebezpečného recidivistu“. Tou byla pouze závažnost spáchaného činu zejména s ohledem na dobu, která uplynula od posledního odsouzení a podstatně zvyšovala stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Pachateli, v těchto případech „zvlášť nebezpečnému recidivistovi“, soud ukládal trest v horní polovině trestní sazby odnětí svobody zvýšený o jednu třetinu, přičemž horní hranice trestní sazby nesměla ani po zvýšení převyšovat patnáct let. v případech, kdy soud ukládal výjimečný trest odnětí svobody nad patnáct let až do dvaceti pěti let, nesmělo zvýšení horní hranice trestní sazby převyšovat dvacet pět let.¹⁴ Novela z roku 1990 zavedla institut možnosti uložení přísnějšího trestu i pachateli spáchaného úmyslného trestného činu coby členu zločinného spolčení, nebo pachateli, který takový čin spáchal vědomě s členem zločinného spolčení nebo v úmyslu takovému spolčení pomáhat, za podmínky, že okolnosti činu nebo osoba pachatele podstatně zvyšují stupeň nebezpečnosti činu pro společnost. Rovněž tak zostření represe v těchto případech zůstalo v intencích zostření trestu ukládaného „zvlášť nebezpečnému recidivistovi“ za „zvlášť závažné“ úmyslné trestné činy. Horní hranice trestu zvýšená o jednu třetinu nesměla přesáhnout patnáct let a při ukládání výjimečného trestu nad patnáct až dvacet pět let, nesměla horní hranice přesahovat dvacet pět let.¹⁵

Recidivista, zvlášť nebezpečný recidivista po uložení zvýšeného trestu odnětí svobody nebo pachatel odsouzený k výjimečnému trestu odnětí svobody, tak mohli být podmíněčně propuštěni na svobodu až po vykonání dvou třetin uloženého trestu odnětí svobody. To platilo i v případě, že došlo rozhodnutím prezidenta republiky ke zmírnění uloženého trestu odnětí svobody.¹⁶ u pachatele odsouzeného na doživotí, jako jednomu z výjimečných trestů odnětí svobody, mohlo za splnění dalších podmínek dojít teprve po vykonání nejméně dvaceti let výkonu uloženého trestu.¹⁷ Recidivou jako důvodem

¹³ § 41 odst. 1 písm. a), písm. b) trestního zákona účinného do 30. 6. 1990

¹⁴ § 42 odst. 1, odst. 2 trestního zákona účinného od 1. 7. 1990 do 31. 12. 2009

¹⁵ § 43 a § 44 trestního zákona účinného od 1. 7. 1990 do 31. 12. 2009

¹⁶ § 61, § 62 trestního zákona účinného od 1. 7. 1990 do 31. 12. 2009, s. 79-81

¹⁷ § 62 odst. 1, odst. 2 trestního zákona účinného od 1. 7. 1990 do 31. 12. 2009

k mimořádnému zvýšení trestu odnětí svobody v současném pojetí se budeme blíže věnovat v poslední kapitole druhého bloku.

2.4 Recidiva zdánlivá (nepravá)

O recidivu zdánlivou, tzv. nepravou, se jedná v případě, že nově spáchaný trestný čin je sice spáchán až po vynesení rozsudku soudu prvního stupně za předchozí trestný čin, avšak tento rozsudek ještě nenabyl právní moci. v těchto případech můžeme mluvit o tzv. *cooling off* periodě, která je charakteristická pro páchání sériové trestné činnosti. Jedná se zde o dobu potřebnou k rozmyšlení dalších činů, opatření nástrojů, případně emocionální vychladnutí pachatele nebo přerušení série.¹⁸ o recidivě zdánlivé, nepravé, v těchto případech hovoříme proto, že neobsahuje oba dva povinné znaky recidivy.

2.5 Současná právní úprava recidivy

Současné pojetí kriminální recidivy je výsledkem vývoje a změny politického a společenského zřízení po roce 1989, jejichž přirozeným důsledkem byl nárůst kriminality a změny v druhu páchané kriminality. Cílem novelizací trestního zákona, včetně stávající úpravy trestního zákoníku, v důsledku uvedených proměn a vývoje, byla reakce na zajištění, do té doby nedostatečné ochrany práv a svobod jednotlivce. Důvodem byla také reflexe na integrační snahy ČR v rámci evropského společenství a návaznost na evropské trestní právo.¹⁹ Trestní zákoník ve svém důsledku daleko lépe vyjadřuje hodnotový žebříček postkomunistické společnosti.

Změny se tak dotkly i kriminální recidivy. Ta je oproti původní úpravě nyní ve zvláštní části trestního zákoníku stanovena jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v kvalifikovaných skutkových podstatách poměrně značného množství trestných činů. Jde např. o krádež podle § 205 odst. 2, zpronevěru podle § 206 odst. 2, podvod podle § 209 odst. 2 trestního zákoníku atd. Recidiva je zde vyjádřena formou opakovaného spáchaní konkrétního trestného činu v době do tří let od předešlého odsouzení nebo potrestání.

Druhou formou recidivy je „opětovnost“ spáchaní trestného činu. Ta je obsažena v celé řadě dalších trestných činů. k naplnění recidivy v podobě zákonného znaku

¹⁸ DRBOHLAV, A. *Psychologie sériových vražd*. 2013, s. 15-19

¹⁹ Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. *Sněmovní tisk 410/0, část č. 1/9 VI.n.z. trestní zákoník. Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, I. Obecná část. Praha: 2007. online* [citace dne 11.2.2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>

„opětovnosti“ není třeba předchozího pravomocného odsouzení. Trestní právo tím způsobem reflektuje na případy nepravé recidivy.

Mezi další podstatné a významné změny poslední úpravy trestního zákoníku patří i již zmíněné vypuštění institutu zvlášť nebezpečné recidivy a zvlášť nebezpečného recidivisty. Závěry nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 13. května 2004, sp. zn. IV. ÚS 396/03 byly akceptovány a zdůrazněny i v nově přijatém a platném trestním zákoníku z hlediska principu spravedlivého trestání a rovnosti před zákonem. Ústavní soud však ve svých závěrech obecně stanovuje typový stupeň společenské nebezpečnosti určitého druhu trestných činů. v této souvislosti poukazuje na to, aby pak s ohledem na tyto stupně byly „běžné případy“, tzv. „běžná kriminalita“, postihovány podle běžných, nikoli zostřených trestních sazeb.

Trestní zákoník ve svých ustanoveních § 37, § 38 a § 42 písm. p) lépe vyhovuje zásadě trestního práva „*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*“, stejně jako v případě recidivy daleko lépe než oproti dřívější právní úpravě vyhovuje zásada „*nullum crimen sine lege skripta*“ fakultativně obsažená ve vyjmenovaných kvalifikovaných skutkových podstatách trestných činů, které postihují recidivu uvedenou ve dvou zákonných znacích. Za recidivní jednání je soud oprávněn uložit přísnější trest v rozpětí, jež je zde uvedeno. Recidivistovi je tak přísnější trest ukládán v zákoně stanoveném rozpětí trestní sazby za čin, kterého se dopustil, přestože byl za takový čin zpravidla v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, anebo se takového činu dopustil „opětovně“.

Zásadním rozdílem oproti předchozí právní úpravě je skutečnost, že soud nemůže recidivistovi za spáchání trestného činu při naplnění jednoho ze zákonných znaků recidivního chování, který je uveden v kvalifikované skutkové podstatě konkrétního trestného činu, „zostřit“ výši ukládaného trestu nad rámec zákonem stanoveného rozpětí trestní sazby.

Výjimkou z této zásady a možnost mimořádného zvýšení trestu odnětí svobody je prolomena pouze okolnostmi vyjmenovanými v ustanovení § 59 trestního zákoníku. To opravňuje soud k uložení přísnějšího trestu recidivistovi za spáchání zvlášť závažného zločinu dle § 14 odst. 3 trestního zákoníku za současného splnění dalších podmínek. Jednak se musí jednat o pachatele – recidivistu, který spáchal závažný trestný čin opakovaně, přestože byl za takový nebo jiný zvlášť závažný zločin potrestán, to

znamená, že se musí jednat o úmyslný trestný čin s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody v trvání nejméně deset let. Další podmínkou je, že závažnost neboli „škodlivost“ zvláště závažného zločinu je s ohledem na takovou recidivu a další okolnosti případu vysoká, nebo je ztížena možnost nápravy pachatele. Za splnění těchto podmínek může soud zostřít výši ukládaného trestu nad rámec rozpětí stanoveného zákonem tak, že trest může uložit v horní polovině stanoveného rozpětí trestní sazby, jejíž horní hranice je zvýšena o jednu třetinu.²⁰

Podstatnou změnu oproti předchozí úpravě trestního zákona účinného od 1. července 1990 do 31. prosince 2009 doznala i maximální možná výše horní hranice takto ukládané zvýšené trestní sazby. Ta již v současnosti může po zvýšení převyšovat hranici dvaceti let, avšak při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody od dvaceti do třiceti let odnětí svobody nesmí prolomit hranici třiceti let.²¹

Významnou měrou se současná právní úprava recidivy dotkla možností a podmínek podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Podle stávající úpravy může být recidivista, který spáchal méně závažný trestný čin ve formě přečinu za určitých stanovených podmínek podmíněčně propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody již před výkonem třetiny uloženého trestu a po vykonání jedné třetiny trestu nebo amnestií prezidenta ČR zmírněného trestu. Za spáchání zločinu může být recidivista propuštěn již po vykonání poloviny uloženého trestu zmírněného amnestií.²² Vykonání alespoň dvou třetin uloženého výkonu trestu k možnosti podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody současná právní úprava stanoví u recidivistů pouze za spáchání taxativně vyjmenovaných zvláště závažných trestných činů.²³ Podmínečně propuštěnému recidivistovi může soud, stejně jako ostatním podmíněčně propuštěným, uložit opatření a povinnosti přiměřená závažnosti spáchaného trestného činu a osobě jeho pachatele, která jsou uvedena v ustanovení § 48 odst. 2 trestního zákoníku.²⁴ Recidivista odsouzený k výjimečnému trestu odnětí svobody na doživotí může být podmíněčně z výkonu trestu propuštěn nejdříve až po dvaceti letech, a to jen za předpokladu, že vzhledem k okolnostem činu, za který byl odsouzen a s ohledem na jeho povahu, nehrozí, že by se dopustil stejného nebo jiného zvláště závažného trestného činu.²⁵ Ve

²⁰ § 59 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²¹ § 59 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²² § 88 odst. 1 písm. a), odst. 2, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²³ § 88 odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²⁴ § 89 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

²⁵ § 88 odst. 5 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

stávající právní úpravě recidivy lze vysledovat dikci zákonodárce v jeho snaze o prevenci kriminality a předcházení recidivě nesankčním charakterem aktivit cestou státních, veřejných i soukromých institucí a samotných občanů, tzn. ve vhodném vyvážení prevence a represe.

3 Trestněprávní, kriminologické a penologické vymezení recidivy

Vymezení recidivy z trestněprávního, kriminologického a penologického (penitenciárního) pohledu je dáno šíří jejich zaměření, kterým budou věnovány následující kapitoly.

3.1 Recidiva v právním pojetí

Z trestně právního pohledu jde o kriminální recidivu tehdy, dopustí-li se pachatel trestného činu poté, kdy již byl za předchozí trestný čin odsouzen. Kriminální recidiva tak má dva základní znaky. Rozsudek o předchozím odsouzení za spáchaný trestný čin tedy musí být v právní moci a teprve poté musí být spáchán nový trestný čin. Pokud by tomu tak nebylo a trestný čin by byl spáchán před právní mocí rozsudku o předchozím odsouzení, nejde z trestně právního hlediska o recidivu, ale o tzv. souběh trestných činů, který může být dle okolností jednočinný nebo vícečinný.

3.2 Recidiva v kriminologickém pojetí

Kriminologické pojetí je daleko širší než pojetí trestně právní. Označuje recidivu jako opakování asociálního chování (jednání) jedince a to nejen kriminálního, stejně jako pokračování v kriminální kariéře. Toto pojetí nevyžaduje ani předchozí odsouzení za stejný nebo obdobný trestný čin, ani právní moc předchozího odsouzení a teprve následné spáchání nového trestného činu. Je dokonce naprosto irelevantní, zda byl pachatel za spáchání nějakého přestupku, přečinu, zločinu nebo jiného závažného asociálního čin vůbec stíhán. Vychází se pouze z faktického stavu „opěto-vného“ spáchání v podstatě jakéhokoli závažného asociálního skutku. Významným prvkem kriminologického pojetí je, že nově spáchanému činu již v minulosti předcházela v nějaké podobě snaha o resocializaci a nápravu, např. že pachateli byla v minulosti uložena výchovná opatření, která se však minula účinkem.

Kriminologické pojetí tak má svou obsáhlostí význam pro posouzení a určení stupně „škodlivosti“ spáchaného jednání pro společnost. To je současně významnou skutečností pro individualizaci trestů a opatření ukládaných pachatelům za spáchaný přestupek, přečin, zločin apod.²⁶ Obecně tedy lze kriminologii definovat jako *„samostatnou, interdisciplinární vědu, která za pomoci teoretických a empirických postupů a metod zkoumá kriminalitu včetně kriminální recidivy, její příčiny, latenci a projevy, pachatele, oběť a jejich příčinné vazby a souvislosti, sankce a jejich účinnost,*

²⁶ SUCHÝ, O. Příčiny a prevence recidivy. 1984, s. 89

*formální a sociální kontrolu kriminality jako celku uskutečňované prostřednictvím trestní justice, neformální sociální kontrolu, společenské procesy kriminalizace a viktimizace, prevenci a veřejné mínění o kriminalitě.*²⁷

V kriminologickém pojetí se tak čistě z právního hlediska nejedná o recidivu pravou ve smyslu zákona.

3.3 Recidiva v penologickém pojetí

Nejužší je pojetí penologické. To eviduje pouze pachatele, kteří již byli dříve vězněni. v tomto ohledu je penologické pojetí recidivy ještě užší než trestně právní. Penologické pojetí recidivy osob, u kterých se předchozí výkon trestu minul účinkem, je právně vyjádřeno podle kriminální minulosti odsouzeného i v diferenciaci výkonu trestu odnětí svobody v jednotlivých typech věznic.²⁸ Výkon uloženého trestu odnětí svobody u prvotrestaných, recidivistů a mladistvých probíhá odlišně a odděleně.²⁹ z penologického hlediska je soudy recidiva zkoumána a posuzována jako obecná přitěžující okolnost³⁰, která je obsažena formou dvou znaků ve kvalifikované skutkové podstatě trestných činů, přičemž jde o okolnost významnou pro zařazení pachatele pro výkon trestu.

²⁷ KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2005, s. 330-331

²⁸ § 39 trestního zákoníku a ustanovení § 7 zákona o výkonu trestu odnětí svobody

§ 8 a § 9 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů

²⁹ § 7 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody ve znění pozdějších předpisů

³⁰ § 42 písm. p) trestního zákoníku

4 Typologie recidivistů

Recidivistou se člověk nerodí, ale stává se jím teprve v průběhu svého života z různých důvodů a na základě mnoha různých příčin a ovlivňujících faktorů. Obecně se věda, která se zabývá zkoumáním a rozčleněním faktorů podle obecné charakteristiky osoby recidivisty, nazývá typologií. Teorií typologie byla a je celá řada. Vycházely z biologické a psychologické charakteristiky pachatelů. v současnosti se však do popředí dostávají především sociologické teorie.

Biologické teorie, jak již samotný název napovídá, vycházely z biologické stránky pachatelů. Předpokládaly u „kriminálních“ celou řadu fyzických odlišností. Například rozměr lebky, chladný pohled u vrahů, oči podlité krví, velký nos, silné čelisti apod. Velmi známou je v tomto směru teorie německého psychiatra Ernesta Kretschmera, který vnímal vazbu mezi osobnostní charakteristikou a tělesnou konstitucí jedince a navíc předpokládal, že tyto charakteristiky jsou dědičné. Tyto teorie ale byly s nástupem a rozvojem vědy v oblastech psychologie a sociologie postupně zavrženy jako nevědecké.

4.1 Typologie podle trestně právních aspektů

Typologie recidivistů z trestně právního hlediska napomáhá zúžení okruhu možných pachatelů trestného činu zejména v praxi orgánů činných v trestním řízení u Police České republiky. Ta pro tyto účely vede obsáhlé databáze o trestní minulosti osob a poznatků rozčleněných podle způsobu spáchání trestného činu (*modus operandi*), chování pachatele na místě činu, předmětu zájmu, chování a vztahu pachatele vůči hmotnému předmětu trestného činu, oběti trestného činu apod. Zcela logicky jsou nejobsáhlejší záznamy databází právě u recidivistů z důvodu vyššího počtu útoků a skutků namířených na zájmy vyjádřené a chráněné trestním zákoníkem v jeho zvláštní části.

4.2 Typologie podle sociálně demografických aspektů

Sociálně demografická typologie recidivistů je zaměřena zejména na jejich vývojové a životní prostředí. Charakteristickým je níže uvedený výčet faktorů, které však nejsou neměnnou konstantou a nutně jim nemusí odpovídat všichni jedinci, nicméně pravděpodobnost výskytu těchto znaků je poměrně vysoká.

- Recidivista se bude častěji rekrutovat z prostředí a lokalit s dlouhodobě vyšším výskytem sociálně patologických jevů, protože předurčují vyšší výskyt předpokladů pro vznik recidivy.
- Rodina, v níž recidivista vyrůstal nebo žije, je nebo byla nefunkční, disharmonická, často v ní dochází k rozpadům a změnám v počtu osob a je zde pravděpodobný výskyt kriminální či jiné sociální patologie.
- Pokud recidivista pracuje, nejedná se zpravidla o stálé, trvalé zaměstnání, ale v drtivé převaze převážně o brigádní a příležitostnou činnost s vidinou rychlého a málo pracovního zisku, jeho pracovní morálka a návyky jsou problematické a manuální práce není, nebo nebývá hlavním zdrojem jeho obživy.
- V rodině se velmi často vyskytuje alkoholismus, užívání omamných a psychotropních látek a jedů, gamblerství apod., včetně silného kuřáctví (závislost na nikotinu).
- Recidivista se bude pohybovat v kriminálním prostředí nebo okruhu stejně založených jedinců, které stejně jako prostředí samotné považuje za adekvátní, přirozené a sobě rovné.
- Recidivista bude pod silným vlivem a závislosti na skupině (komunitě stejně orientovaných a stejné hodnoty vyznávajících jedincích).
- Recidivista bude zpravidla svobodný, není schopen rovnoprávného trvalého vztahu, pokud nějaký má, jedná pouze o vztah krátkodobý a povrchní, má-li děti, jeví o ně malý zájem, často se nepodílí na jejich výchově ani výživě. Protože děti nejsou trestněprávně neodpovědné, nabádá je nebo podporuje v páchání drobné majetkové trestné činnosti.
- Pro recidivistu jsou v mládí typickým znakem i časté toulky, útěky a záškoláctví.

4.3 Typologie podle psychologicko-psychiatrických aspektů

Psychologické teorie vycházejí zejména z osobnostních a charakterových vlastností pachatelů, jako je temperament, inteligence, schopnosti a postoje, přičemž předpokládají, že přestože je každý jedinec individuální, existuje mezi různými jedinci dostatek shodných psychologických rysů (inteligence, temperament apod.). Současné sociologické teorie typologie výzkum a náhled na „kriminálníky“ zaměřují především jako na produkt jejich sociálního prostředí. Kriminální a recidivní chování je považováno za výsledek jejich sociálního učení. „Kriminálníci“ a recidivisté jsou si

vědomí svého chování, avšak podle socializačního prostředí v němž se nalézají nebo nalézali, se vlastně chovají naprosto normálně a přirozeně. z tohoto zorného úhlu pohledu se jako významné prediktory typologie recidivistů jeví trestně právní, sociálně demografické a psychologicko-psychiatrické aspekty. Pro psychologicko-psychiatrickou typologii vystihující osobnost recidivisty jsou opět charakteristické některé znaky, které nemusí vykazovat všichni jedinci.

Jedná se zejména o:

- Často již v dětství se projevující agresivitu, např. šikanování slabších sourozenců, spolužáků nebo vrstevníků.
- Vyhledávání dobrodružství, za které je zpočátku kriminalita považována.
- Nedostatečně vyvinuté charakterové vlastnosti.
- Lehkomyslnost, nezodpovědné a neuvážené chování se sklony k riskování.
- Průměrný intelekt.
- Nedisiplinovanost.
- Psychopatii.
- Citovou chladnost vůči okolí, ale i rodině, o kterou jeví malý zájem.
- Cholerického extroverta.
- Motivace je zaměřená na bezprostřední uspokojování vlastních potřeb s předchozí omezenou fází rozhodování.
- Odmítání oběti. Určité marginální skupiny ve společnosti považuje za závadné (homosexuálové, etnické menšiny, bohatí apod.) a tím si sám sobě ospravedlňuje útoky proti nim a neuznává je jako oběti.
- Odmítání odpovědnosti za své chování a činy. Vinu a odpovědnost přesouvá na jiné, nejčastěji na rodiče (protože ho podle jeho mínění špatně vychovali, zabezpečili apod.), na společnost (protože je k němu nespravedlivá) nebo na osoby spolupachatelů (já nic, to všechno oni), či dokonce na své oběti (mohou si za to sami, protože oni mají, co já nemám a chci a sami mi nic dát nechtějí apod.).
- Odmítání způsobené škody a spáchání útoku na cizí majetek, zdraví apod. ve smyslu „já nic neukradl, ono to tam jen tak leželo a já to vzal k sobě proto, abych to mohl vrátit majiteli, aby to nikdo neukradl apod.
- Svalování viny za své jednání na instituce (falešně obviňuje policisty, soudce apod. z nekalých praktik, vykonstruování a podvržení důkazů, podjatosti, brutality apod.)

- Vinu a páčání trestné činnosti svaluje na marginální skupinu, v níž se pohybuje.
- Normy své marginální skupiny staví nad normy společnosti.
- Vzдор, nerespektování a podřízení se autoritám.

5 Příčiny a faktory ovlivňující kriminální recidivu

V případě kriminální recidivy jde o velmi složitý, hluboký a mnohavrstvý společenský transdisciplinární problém, který má svá specifika. Jako každý patologický jev má kriminální recidiva své příčiny a faktory, které ji významnou měrou ovlivňují. Mezi základní rizika osob páchajících kriminální činnost, které se následně promítají do dalších oblastí, od nichž se odvíjí celá řada dalších specifik v prevenci, represii, edukaci penitenciárního a postpenitenciárního působení a resocializace, řadíme prediktory statické a dynamické. Do statických kromě věku zahrnujeme údaje o trestní minulosti, kriminálním chování, závažnosti spáchaných činů, včetně jejich opakování. Do dynamických pak vývoj společnosti, rodinu, otázku bydlení, zaměstnání, ekonomickou situaci, různé závislosti, vzdělání, výchovu, prostředí a osobnost člověka.

5.1 Politické, hospodářské a sociálně kulturní změny

Hluboké změny v ekonomické, politické a sociální sféře po pádu totalitního režimu postupně významně ovlivnily veškeré oblasti života všech občanů České republiky. s celkovým uvolněním režimu šlo obecně ruku v ruce i popuštění morálně volních vlastností některých, do té doby jinak bezúhonných občanů, a naprosté upuštění od jakýchkoli zábran u kriminálních osob a recidivistů, a to zejména po amnestii prvního „polistopadového“ prezidenta, pana Václava Havla. To se samozřejmě okamžitě projevilo zvýšenou kriminalitou, a to nejen majetkového, ale i násilného charakteru, a to i pod vlivem západní kultury v podobě akčních filmů apod. Ta, zejména v komerční produkci, ve většině zcela samozřejmě obsahuje notnou dávku násilí, násilností, krutosti a mnohdy i sadismu a prezentuje ji jako běžnou stránku denního života západní vyspělé společnosti. s otevřením se světu a novým kulturám došlo k pronikání nových a vyspělejších technologií do našeho života a tím i ke vniku nových forem kriminálního jednání. To se projevilo zejména zvýšením kriminality v hospodářské sféře kvalifikovaně páchané pomocí IT technologií. Změny společnosti s novým politickohospodářským uspořádáním mají dopad i do ekonomické stránky převážné části rodin související s doposud nepo-znaným jevem nezaměstnanosti. Se změnou Ústavy vymizelo právo na práci se současnou povinností pracovat. Tato skutečnost lépe vyhovovala osobám tzv. „příživníkům“, tedy osobám, které ač měli možnost a mohli pracovat, tak práce v jejich případě, pro ně nebyla prostředkem k obživě a zaopatření rodiny. Společně s prohlubujícím se ekonomickým propadem některých vrstev obyvatelstva do popředí vystoupil další patologický jev – vnik nové vrstvy tzv.

bezdomovců, jako nové marginální skupiny, která se postupně stala živným podhoubím pro převážně majetkovou trestnou činnost a recidivu. Nově se společnost musela začít potýkat s další nově vzniklou marginální skupinou tzv. „patologických hráčů“ výherních hracích automatů. Do této skupiny však velmi rychle, vzhledem k dostupnosti, nedostatečné legislativní úpravě, prevenci a zejména ziskuchtivosti provozovatelů sklouzla i poměrně velká část dětí a mladistvé populace. s otevřením hranic a zhoršením ekonomické situace se i u nás nebývale rychle rozvinula drogová scéna, neboť ta nabízí rychlost velkého zisku. Bohužel nedílnou součástí tohoto obchodu je i dostupnost drog, jejich zvýšený abúzus a návykovost. Úbytek času rodičů na dítě, s ohledem na finanční zabezpečení rodiny, nebo na budování kariéry apod. Nadbytek volného času dětí a mládeže, vedl a vede k užívání drog právě touto skupinou populace nebo k jiným formám kriminality. Děti a mladiství užíváním drog chtějí upoutat pozornost rodičů nebo hledají únik z reality v mylné představě, že z rozjetého vlaku mohou kdykoli vystoupit. s obchodem s omamnými psychotropními látkami a jedy a jejich uživateli úzce souvisí páchání kriminality a kriminální recidivy jak majetkového, tak i násilného charakteru. Svůj nemalý podíl na zvýšení agresivity a násilného chování, zejména u mladé generace, mají masmédiá, jako jsou televize, rozhlas, některé tiskoviny a internet a to např. již zmiňovanou skladbou programů s tematikou násilí komerčních televizních stanic apod.

5.2 Sociální prostředí

Člověk nemá vrozenou schopnost reagovat na nové podněty a vlivy. Tomu se učí v průběhu celého svého života. Jedinec se jako „kriminálník“ a „recidivista“ nerodí, ale stává se jím v průběhu svého života utvářením své osobnosti v rámci procesu socializace jako kulturní a společenské podmíněnosti. Prostředí, ve kterém se člověk nachází, formuje jeho osobnost v závislosti na jeho statusu v sociálním prostředí a přejímání vzorců chování a rolí odpovídajících jeho postavení. Člověk je ve výsledku produktem výchovy té či oné sociální skupiny, která utvářela a formovala jeho osobnost, postoje, chování, reakce a jednání na základě pozorování a přejímání tzv. sociálně kulturních vzorců norem chování a rolí v závislosti na chování očekávaném okolím v souvislosti s jeho rolí a postavením (statusem).³¹ Vzorce chování si člověk v průběhu života osvojuje formou sociálního učení pozorováním a nápodobou jako učení se odpovědím na vniklé situace v důsledku svého vlastního chování.

³¹ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I.: *Sociální psychologie*, 2013, s. 59

z hlediska typologie prostředí hovoříme o „mikroprostředí“, kterým v užším slova smyslu, rozumíme rodinu samu, rodinné příslušníky a rodinné vazby. Jde o primární prostředí se kterým se jedinec setkává po svém narození. Zde se učí nápodobou a pozorováním základním vzorcům chování a závislosti své role na postavení v rodině. z hlediska utváření osobnosti jedince jde o prostředí, které nejzásadněji ovlivňuje jeho vývoj a předurčuje jeho postoje a role, které bude přijímat v dalších fázích socializace. Důležitým momentem této fáze je attachment, přilnutí, připoutání dítěte k pečujícím rodičům a dalším vychovávajícím osobám. Jde o rozvoj schopnosti vnímat pocity a projevy lásky, pomoci, ochrany a bezpečí, sounáležitosti s rodinou a jejich příslušníky. Schopnost zpětné vazby rodičů reagovat na tyto základní potřeby je dána zejména vlastní zkušeností z dětství. v rodině, kde nejsou tyto vazby žádným způsobem narušeny, je s ohledem na fyziologické, biologické a genetické předpoklady v dalších fázích vývoje reálný předpoklad schopnosti dítěte bezproblémové adaptace na předškolní a školní prostředí, navazování kontaktů s vrstevníky, včetně orientace a zvládnání nově nastalých situací adekvátními reakcemi a chováním. Důležitým nástrojem výchovy a socializace v této fázi je rovněž tak sociální kontrola a diferenciovaný systém forem odměňování a trestů. Chybí-li attachment v raném dětství a zpětná vazba, ať už z důvodu chybějící role matky nebo otce, či přítomnost kriminálního, drogově závislého jedince nebo alkoholika, gamblera apod., který má přímý vliv nebo možnost působit a ovlivňovat výchovu dítěte, dochází k disharmonickému vývoji psychické osobnosti dítěte v oblasti jeho emotivní a pocitové stránky. To vede k emoční a citové plochosti, potlačení a pokřivení motivační a hodnotové stránky psychiky dítěte.

Základ výchovy v rodině má svůj význam i z hlediska „lokálního prostředí“, kterým rozumíme školní prostředí, okolí místa bydliště, čtvrť, město a tím spojené vrstevnické skupiny, ve kterých jedinec uplatňuje své naučené postoje, chování a jednání. Učitel má velký vliv na další formování osobnosti, interakci dítěte ve vrstevnických skupinách a na učení se seberegulaci sociálním učením. To lze chápat jako osvojení si sociokulturních hodnot společnosti, se kterými se ztotožňuje, kdy se dítě učí regulovat své chování na základě určitých příkazů a zákazů. Omylem by ale bylo chápat a zúžit učení se novým vzorcům chování pouze na formu a systém odměn a trestů. Takové pojetí je v rozporu se skutečností, že děti i dospělí často jednají bez ohledu na možnost

odměny nebo trestu. Příkladem je jakákoliv trestná činnost, kterou pachatel vědomě, bez ohledu na možný postih, páchá v rozporu se zásadami občanského soužití.³²

Makroprostředí jako další prediktor se někdy dále dělí na „regionální prostředí“, které zahrnuje široký prostor sociální skupiny a člověka, ve kterém se pohybuje v běžném způsobu života. Zpravidla se jedná o prostředí pracovního kolektivu, styk s různými institucemi, účast na různých sportovních a společensko-kulturních akcích apod. Hovoříme o rozsáhlém teritoriu a společenství různých sociálních skupin. Jejich dynamika je závislá na vývoji společnosti jako celku, stejně jako na formování jejich postojů a norem uznávaných majoritní částí společnosti. Sociální prostředí není statické a neměnné, ale dynamické, neustále se měnící a reagující na vnější a vnitřní podněty a potřeby společnosti.³³

Vliv sociálního prostředí na socializaci, formování osobnosti jedince, jeho chování, identifikaci, sebereflexi a seberegulaci a břímě odpovědnosti jednotlivce za své chování je v dnešní době a v pojetí současné psychologie neoddiskutovatelným faktem. Tuto skutečnost však nelze mít za dogma, a to s ohledem na odchylky v závislosti podílu biologických a genetických předpokladů dědičnosti a vlivu prostředí na povahu konkrétní dané vlastnosti osobnosti.

5.3 Osobnostní předpoklady jedince

Bio-sociogenní pojetí osobnosti nás staví před otázku, do jaké míry jsou psychické vlastnosti ovlivnitelné geneticky a do jaké míry sociálním prostředím, protože přes to, že se člověk rodí biologickou bytostí, je ve výsledku produktem socializačního procesu. v průběhu této geneze se člověk učí žádoucím kulturním a sociálním normám uznávaným majoritní většinou společnosti a stává se tak bytostí společenskou. Genetické dispozice psychických vlastností jednotlivce jsou individuální a jsou v průběhu celého života vystaveny vlivu a působení sociogenních faktorů, které jsou za určitých předpokladů schopny je do jisté míry ovlivnit.³⁴

K osobnostním faktorům nepochybně řadíme temperament a motivaci. Temperament se projevuje navenek, určuje vzrušivost, výbušnost, dobu a intenzitu reakce. Cílenou a systematickou výchovou však lze nežádoucí projevy pramenící z temperamentu utlumit a ovlivnit. Naproti tomu motivace, do které zahrnujeme

³² VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, 2013, s. 127-142

³³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., et al. *Člověk-Prostředí-Výchova*, 2001, s. 99-110

³⁴ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. 1999, s. 265

potřeby, zájmy, hodnotový žebříček a z části také postoje, je vnitřní součástí lidské psychiky a hybnou silou konkrétního chování. Zatímco temperament je dán dědičnými předpoklady, motivace je určována vnitřními potřebami a zájmy člověka, přičemž postoje jsou zpravidla ovlivněny působením bezprostředního okolí nebo situace, kde do popředí opět vystupuje afilace úzce spjatá s dětským attachmentem.³⁵ Do oblasti osobnostních faktorů řadíme i úroveň mentálních schopností posuzovaných podle stupně dosaženého vzdělání, respektive podle hodnoty inteligenčního kvocientu (dále jen IQ). Většina lidí se pohybuje v rozmezí IQ 90-110, přičemž jedinci s IQ 70 a nižším jsou označováni jako mentálně retardovaní. Mentální retardace je považována za vrozené, čili dědičné, nebo získané, např. fyziologické postižení rozumových schopností úrazem mozku apod. Je otázkou, do jaké míry lze mentální retardaci ovlivnit cílenou výchovou a edukací. v neposlední řadě jsou dalším faktorem ovlivňujícím recidivu psychopatické poruchy osobnosti, mezi které řadíme např. agresivitu, nestálost, výbušnost nebo vztahovačnost. Podíl jedinců se specifickou poruchou osobnosti na páchaní trestné činnosti je značně vysoký a odhaduje se až na 30 % z celkového nápadu trestných činů, přičemž u recidivistů se výskyt této odchylky od normálu předpokládá v rozmezí 70% - 100%.³⁶

5.4 Vliv výkonu trestu odnětí svobody a resocializace

V procesu resocializace, který je celým souborem speciálních pedagogických postupů působení na vězně, v našem případě na recidivisty, v průběhu výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS), vycházíme z toho, že jedinec prošel procesem socializace v určité sociální skupině, jejíž hodnoty byly odlišné od hodnot uznávaných majoritní většinou. Dalším předpokladem je, že již v době svého prvního VTOS prošel některým z nápravných programů zacházení, tzv. programů zacházení, který se minul vzhledem k jeho dalšímu VTOS účinkem.

Při posuzování vlivu VTOS a účinnosti resocializace za použití programu zacházení však musíme vzít na vědomí i skutečnost, že přestože průběh VTOS recidivistů probíhá odděleně od prvotrestaných a mladistvých, nelze zcela zamezit kontaktu mezi těmito skupinami vězňů a vzniku tzv. „kriminální infekce vězeňské populace“, kdy navázané kontakty velmi často pokračují po propuštění společnou kriminální činností.³⁷ Důležitým faktorem vlivu VTOS je absolvování programu zacházení zaměřeného na

³⁵ VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*, 2013, s. 150-158

³⁶ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004, s. 116-117

³⁷ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. *Kriminologie*. 2004, s. 223

recidivisty. Cílem a záměrem tohoto programu je nejen vypracování určitých návyků a získání potřebných kompetencí nutných pro jejich reintegraci do společnosti po propuštění, ale i snaha o změnu postojů recidivisty k životním, sociálním a kulturním hodnotám a jeho motivace ke změně svého recidivního chování pro dobu po propuštění. Aby byla účinnost absolvovaného programu a samotného výkonu trestu co nejvyšší, je zapotřebí, ve snaze o změnu a nápravu, mít následné sofistikované a ucelené záchytné sítě a programy jako pokračování jeho resocializace a reintegrace do společnosti v postpenitenciární péči. Nelze totiž mít za to, že bez následného pokračování v převýchově a důsledné sociální kontrole, zvláště u dlouhodobě vězněných a u recidivistů, povede samotný výkon trestu k nápravě. Následná opatření navazující na absolvovaný program zacházení ve VTOS je plně v gesci Probační a mediační služby České republiky ustanovené zákonem č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. v souvislosti s účinností speciálního programu zacházení s recidivisty a samotného vlivu VTOS na nápravu a resocializaci nelze opomenout konstatování Andreje Drbohlava vycházející z komplexních studií behaviorálně patologických jevů, včetně recidivy, že ne každý je převychovatelný běžně realizovanými programy a postupy uplatňovanými v zemích s pevně vyvinutým smyslem pro spravedlnost a demokracii, s tím, že resocializace je sice možná, ale v některých případech pouze „restartem“ osobnosti, „naprostým zlomením“ identity jedince s cílenou motivací a jeho vedením.³⁸

³⁸ DRBOHLAV, A. *Psychologie sériových vrahů*. 2013, s. 63

6 Prevence kriminální recidivy

Prevenci kriminální recidivy lze ze základního pohledu rozdělit na trestně právní a mimo trestní, tj. prevenci sociální, která je nejrozšířenější. Nejužší pojetí prevence recidivy je trestně právní. Jde o prevenci tzv. „odstrašení“ potenciálního pachatele jednak pohrůžkou postižení takového recidivního chování formou „opětovanosti“ nebo opakovaného spáchání trestného činu ve lhůtě tří let po předchozím pravomocném odsouzení za stejný čin, anebo za druhé pohrůžkou možnosti uložení tvrdší sankce, případně i možnosti zostření trestu za takové jednání.³⁹ Prevenci v sociální oblasti je věnována následující kapitola.

6.1 Klasifikace prevence podle způsobu působení subjektu, času a obsahu

Sociální prevence je nejrozšířenější formou prevence kriminální recidivy, která je zaměřena na kriminogenní faktory a rozlišujeme prevenci primární a sekundární. Členíme ji podle způsobu působení, subjektu, času a obsahu a dále dělíme na sociální, situační a viktomologickou. Sociální prevence obecně zasahuje do všech oblastí života široké vrstvy lidí, zatímco situační přímo a aktivně reaguje na vniklé ohrožující situace. *Viktomologická prevence* je zaměřena na osvětovou a poradenskou činnost s poukazem na speciální, ale i obecné zásady ochrany. Působí jak plošně na široké vrstvy populace, tak i specificky na potencionální oběti jako např. alkoholiky, bezdomovce, záškoláky, narkomany apod. *Primární prevence* obecným způsobem stanovuje pravidla a strategie vymezené bezpečnostní politikou státu na ochranu občanů před kriminalitou jako takovou, vychází nejen ze stávající situace, ale i z vývojových trendů a ukládá dílčím orgánům státní správy a samosprávy konkrétní úkoly v boji s kriminalitou a jejím předcházením. *Sekundární prevencí* jsou již konkrétní bezpečnostní opatření a prevence orgánů státní správy a samosprávy a jejich samostatných územně správných celků, které mají přímý a nepřímý dopad na populaci v jednotlivých regionech a lokalitách co do aktuálnosti místa, obsahu a času. Zde se již jedná např. o cílená bezpečnostní opatření Policie ČR nebo městských policií zřizovaných statutárními městy a obcemi s rozšířenou pravomocí, která jsou zaměřena zejména na zlepšení dohledu ve vtipovaných a vyloučených lokalitách nebo jiným způsobem exponovaných místech, zvýšení ochrany osob a majetku instalací městského kamerového systému, osvětlení veřejných a vtipovaných prostor apod. z příkladného výčtu je zjevné, že jde o opatření

³⁹ § 42 písm. p), § 59 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

směřovaná na odstranění kriminogenních faktorů, omezení trestné činnosti a zvýšení možnosti odhalení nebo dopadení pachatele při činu. v tomto ohledu hovoříme o tzv. prevenci situační. Mezi nepřímá opatření sekundární prevence řadíme např. zkvalitňování životního prostředí a života lidí zvýšeným dojezdem a četností linek MHD, úpravu a přehlednost parků, stejně jako zřizování sportovišť a zázemí pro volnočasové aktivity.

Z hlediska prevence kriminality a recidivy dále rozlišujeme i tzv. prevenci „terciární“. Ta je zaměřena na konkrétní skupiny kriminálních a recidivních osob spadajících do gesce probační a mediační služby, orgánů sociální péče o děti a mládež. z časového hlediska působení prevence rozeznáváme ještě dále tzv. prevenci „predeliktní“, tedy takovou, která zahrnuje vyjma prevence terciární všechna předmětně vyjmenovaná opatření směřující k předcházení kriminality, včetně besed na školách o škodlivosti užívání alkoholu, kouření a zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů se všemi důsledky a následky, které z toho plynou. Proti tomu „postdelikttní“ prevence je již stejně jako prevence „terciární“ zaměřena na konkrétní osoby, skupiny a vytípaná místa či lokality, kde se opakovaně kriminální infekce vyskytla.

6.2 Orgány podle Strategie prevence kriminality v České republice

K základním oporám prevence kriminality patří činnost ústředních orgánů vlády České republiky a jejich výkonných a represivních složek. v hierarchii pořadí důležitosti a podřízenosti jsou dalším nosníkem orgány územní správy a samosprávy, poté nevládní organizace, sdružení, charity, nadační fondy apod., po kterých následují svou činností jednotlivé výkonné útvary bezpečnostních složek a nakonec i soukromé podnikatelské subjekty, které se podílejí na zabezpečení majetku a osob, kterými jsou civilní bezpečnostní služby.⁴⁰

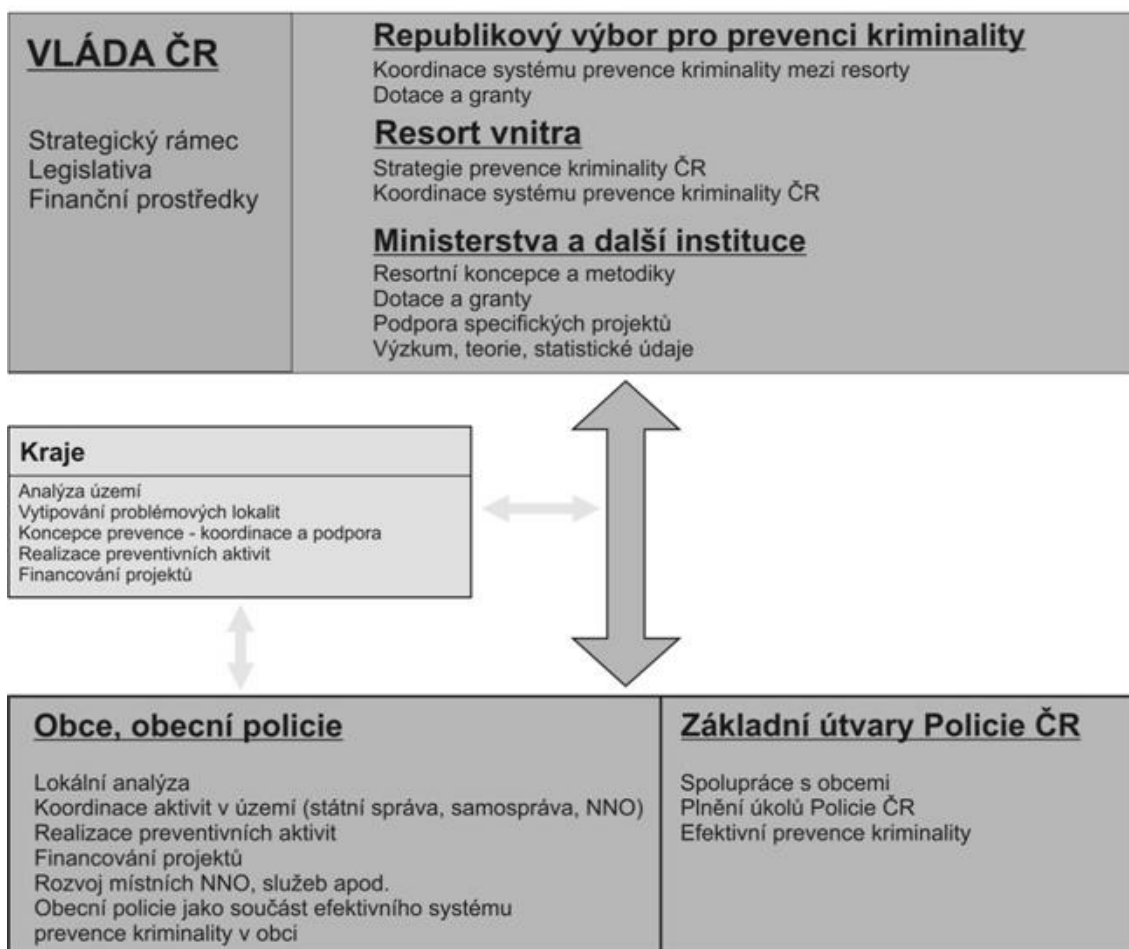
Oproti zmíněnému pětipilířovému systému prevence dle Zoubkové zmiňuje materiál ministerstva vnitra systém třístupňový. Na první úrovni je to vláda České republiky s Republikovým výborem pro prevenci kriminality, jednotlivá ministerstva a státní instituce. Druhým stupněm jsou územně samosprávné celky zastoupené jednotlivými kraji a třetím stupněm jsou samosprávy jednotlivých měst a obcí na tzv. „lokální“ úrovni⁴¹

⁴⁰ ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie a prevence kriminality*. 2004, s. 83-84

⁴¹ Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor prevence kriminality. *Vláda České republiky. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020.* [online]. [citace dne 11. 2. 2016]. Dostupné z <http://www.mv.cr/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2016-2020.aspx>

Obrázek č. 1: Schéma systému prevence kriminality

SYSTÉM PREVENCE KRIMINALITY V ČR

Zdroj: Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor prevence kriminality. Vláda České republiky. Strategie prevence kriminality ČR na léta 2016 až 2020⁴²

6.3 Strategie a prevence kriminální recidivy

Vláda České republiky stanovuje strategický rámec v boji s kriminalitou a jejím předcházením, zajišťuje legislativní podmínky. Za tímto účelem vyčleňuje ze státního rozpočtu finanční prostředky.

Republikový výbor pro prevenci kriminality - jeho úkolem je koordinovat systém prevence mezi jednotlivými resorty a dohlížet na rozdělování grantů a dotací. Ve výboru jsou kromě zástupců jednotlivých ministerstev rovněž tak i zástupci Rady vlády pro záležitosti romské menšiny, Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky, Nejvyššího státního zastupitelství, Soudcovské unie, Generálního ředitelství vězeňské služby, Policejního prezidia, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a Probační

⁴² Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor prevence kriminality. Vláda České republiky. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020. [online]. [citace dne 11.2.2016] Dostupné z <http://www.mv.cr/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2016-2020.aspx>

a mediační služby. Ze složení výboru a zastoupení ministerstev a jednotlivých složek výkonné a represivní státní moci a poradenských orgánů plynou i úkoly⁴³ v daném výboru, a to:

- *Ministerstvo vnitra* zpracovává podklady, analýzy a metodiky, odpovídá za součinnost boje s kriminalitou na úrovni mezinárodní policejní spolupráce, zajišťuje zveřejňování preventivně informačních bloků v hromadných sdělovacích prostředcích, zpracovává metodiku, zajišťuje odborné vzdělávání, vytváří a realizuje preventivní programy v rámci své působnosti.
- *Ministerstvo spravedlnosti* vytváří a zpracovává ve spolupráci s podřízenými složkami projekty a analýzy zaměřené na preventivní činnost a zmírnění rizikových faktorů z pohledu a působnosti justice, vězeňské a probační služby, které metodicky řídí a zastřešuje.
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí* v rámci své působnosti svou činností v oblasti programů sociálních dávek a služeb, rozvoje a podpory rodiny a programů zaměstnanosti a zaměstnávání osob po propuštění z VTOS a recidivistů po návratu z výkonu trestu plánovitě a cíleně svou podporou a metodickým řízením krajských úřadů přispívá k omezení rizik výskytu kriminality.
- *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* je odpovědné za tvorbu koncepcí, metodiky, legislativy v gesci své působnosti, nese odpovědnost za přenos vytvořených preventivních programů prostřednictvím krajských úřadů na školy, odborné vzdělávání svých zaměstnanců v oblasti prevence kriminality, je odpovědné za vyhodnocení dotovaných programů a subjektů prevence a za jejich kontrolu.
- *Policie České republiky* vyhodnocuje a zpracovává bezpečnostní rizika a přijímá na jejich základě opatření směřující k potlačení kriminality a předcházení trestné činnosti s důrazem na efektivní a účelově zaměřenou spolupráci s představiteli územní samosprávy, zejména s městy a obcemi. Její činnost a působnost na úseku prevence je vymezena v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, kdy je jedním z jejích úkolů „chránit bezpečnost osob a majetku,

⁴³ *Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor prevence kriminality. Vláda České republiky. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020.[online][citace dne 11. 2. 2016] Dostupné z <http://www.mv.cr/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2016-2020.aspx>*

veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti“.⁴⁴ Vede a zpracovává podklady a statistiky kriminality a kriminální recidivy.

- *Nejvyšší státní zastupitelství* metodicky řídí a vede níže postavená státní zastupitelství, přezkoumává trestní věci a vyjadřuje právní názory, kterými sjednocuje a upravuje postup podřízených státních zastupitelství ve sporných věcech přípravného trestního řízení, vede a zpracovává statistické údaje o kriminalitě a kriminální recidivě, spolupůsobí v řízeních ve věcech dětí a mládeže při ukládání omezení a ochranných opatření.
- *Institut pro kriminologii a sociální prevenci* spolupracuje s vězeňskou a probační službou, shromažďuje a analyzuje jimi sesbíraná data o sociálně patologických jevech a genezi kriminální infekce, provádí výzkum v oblasti prevence kriminality. Význam Institutu tkví zejména v aktuálnosti vývoje kriminality.
- *Vězeňská služba* v preventivní oblasti působí zejména v tzv. penologickém stádiu, tedy aplikací speciálně upravených programů zacházení s vězni a recidivisty. Shromažďuje a zpracovává analýzu dat o příčinách a rizikových faktorech recidivujících osob a jejich potřebách z hlediska peniterní a pospeniterní péče a spolupracuje s probační službou.
- *Probační a mediační služba* v rámci strategie prevence spolupracuje s vězeňskou službou. Její preventivní charakter spočívá v „organizaci a dohledu, kontrole uložených povinností a omezení včetně výkonu uložených alternativních trestů, stejně jako v dohledu a sledování chování a plnění podmínek a omezení v souvislosti s podmíněným propuštěním z VTOS a poskytování individuální pomoci podmíněně propuštěným.“⁴⁵

k dalším orgánům a institucím strategie prevence patří např. ale i ministerstvo zdravotnictví, jehož účast a podíl spočívá v preventivně osvětových informačních blocích v médiích o alkoholické a drogové závislosti a jejich následcích. Ministerstvo pro místní rozvoj je v rámci strategie zodpovědné za vyhodnocování programů rozvoje a obnovy sídlišť, parků a vytipovaných lokalit, rozdělování, čerpání a kontrolu státních dotací a grantů Evropské unie na podporu bydlení a realizovaných programů. Ve výčtu nelze opomenout Radu vlády pro koordinaci protidrogové politiky a dále i Radu vlády

⁴⁴ § 2 zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

⁴⁵ § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě ve znění pozdějších předpisů

pro záležitosti romské menšiny. Ty již ze své povahy stálého poradního orgánu vlády předkládají návrhy aktivit a opatření k oslabení kriminality, jejímu předcházení zřizováním center podpory a komunikace a na lokální úrovni posilováním snah a programů způsobu začleňování těchto marginálních skupin formou terénních pracovníků a asistentů prevence kriminality.

6.4 Penitenciární a postpenitenciární prevence

Peniterciární prevence v konečném výsledku trestního řízení po vynesení pravomocného rozsudku soudu spadá výhradně do gesce Vězeňské služby České republiky (dále jen VS), na které mimo Policii České republiky (dále jen PČR) leží celé bříme prevence kriminální recidivy. To je určeno dvěma faktory. Prvním je samotný odstrašující efekt trestu odnětí osobní svobody a s ním dalšími souvisejícími omezeními a dohled nad jeho výkonem. Druhým je fakt, že odsouzený recidivista je po celou dobu svého uvěznění na základě souhrnné analýzy rizik a potřeb odsouzeného zpracovaných speciálním pedagogem věznice dle manuálu tzv. SARPO, podroben zaměřenému programu a cíleně veden k uvědomění si důsledků svého jednání nejen vůči sobě samému, ale zejména následkům a dopadům kriminálního a recidivního chování do rodiny, jejího postavení v sociálním prostředí bydliště, zaměstnání, postavení dětí ve školním prostředí apod. Po celou dobu věznění je na něho působeno ve snaze o nápravu změnou jeho postojů, hodnotové orientace a motivace. Tomu je vystaven jen a právě pouze ve VTOS, čímž se VS řadí vedle Policie ČR do první linie prevence, ač jí taková důležitost není v strategických plánech prevence přiznána.

Postpeniterciární prevence je prevencí následnou po podmíněčném propuštění z VTOS a prevencí spojenou s dohledem při uložení jiného než nepodmíněného trestu odnětí svobody a delikventního chování dětí a mládeže. Je v podstatě plně v kompetenci Probační a mediační služby České republiky (dále jen PMS). Začíná již buďto tři měsíce před propuštěním z VTOS, kdy probační úředník dochází za odsouzeným, vede s ním cílené pohovory na základě metodického manuálu tzv. SARPO a zjišťuje jeho postoje, rodinné prostředí, možnosti zaměstnání apod. Úkolem je na základě analýzy vyhodnotit rizika a pomoci podmíněčně propouštěnému recidivistovi radou, odborným vedením a následným dohledem po propuštění nad plněním uložených povinností a omezení stanovených soudem. Probační a mediační služba ve své činnosti spolupracuje i s dalšími nevládními složkami strategie prevence zejména tím, že doporučuje podmíněčně propuštěnému recidivistovi absolvování jimi organizovaných kurzů

a programů. v druhém případě preventivní činnost a dohled probační služby začíná již na samém začátku řízení v případech ukládání jiných, alternativních trestů, nespojených s odnětím svobody a to zejména u dětí, mladistvých a delikventů ve věku blízkém mladistvému, kdy úzce spolupracuje se soudy, orgány sociálně právní ochrany dětí a státním zastupitelstvím.

6.5 Programy prevence podle současné právní úpravy

Realizace programů prevence je obecně stanovena v ustanovení § 40 až § 56 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a v § 36 až § 46 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou je řád výkonu trestu odnětí svobody. Důležitá úprava programů zacházení je rovněž tak zakotvena v zákoně ČNR č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. Bližší podrobnosti postupů jsou uvedeny ve sbírkách nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky a v metodických listech ředitele odboru výkonu vazby a trestu vydávaných Generálním ředitelstvím Vězeňské služby České republiky (dále jen GŘ VS), zejména pak v Nařízení GŘ VS č. 35/2011 s uvedením jednotlivých programů zacházení podle charakteru spáchaného činu a délce uloženého trestu. Nejrozšířenějším programem u recidivistů je tzv. program „3Z“ (Zastav se, Zamysli se, Změň se). Tomu jsou podrobeni recidivisté odsouzení pro nejběžnější, zejména majetkovou trestnou činnost, kteří požádali o podmíněčné propuštění, nejsou duševně nemocní, netrpí výraznou poruchou osobnosti, nebyli odsouzeni za sexuálně motivovaný trestný čin a nejsou zařazeni do zvláštního bezpečnostního režimu VTOS.⁴⁶ Na specializovaných odděleních vybraných věznic jsou realizovány programy pro pachatele a recidivisty s duševní poruchou nebo poruchou osobnosti v důsledku alkoholové a nealkoholové závislosti, patologického hráčství, mimo jiné i se zajištěním sexuologické léčby. Sem patří program krátkodobý GREPP1 a dlouhodobý GREPP2 určený odsouzeným a recidivním pachatelům násilí spáchaného na dětech, realizovaný ve věznicích v Novém Sedle a Heřmanicích. Program TP KEMP je zaměřený na pachatele násilných trestných činů a pachatele domácího násilí, program PARDON je zaměřen na pachatele opakovaných a zejména závažných dopravních nehod a recidivisty opakovaně trestané za řízení vozidla pod vlivem návykových látek.⁴⁷ Program TP 21 JUNIOR určený mladistvým odsouzeným a mladistvým recidivistům je zaměřený na potlačení násilí mezi

⁴⁶ Příloha č. 1 Nařízení GŘ VS č. 35/2011

⁴⁷ Statistická ročenka 2014 Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR, správní odbor, č. j. VS 58/007/008/2015-50/SPR/430, s. 128-129

odsouzenými a zvládání zátěžových situací. Tento je realizován ve Věznici Všehrdy.⁴⁸ Prevence kriminální recidivy je zakotvena i zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. v § 4a citovaného zákona se uvádí, že „v průběhu výkonu vazby je věznice povinna podle možností obviněnému nabídnout účast na preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programech.“ a tuto povinnost práce s obviněnými, včetně zařazování obviněných recidivistů, je rozvedena v dalších paragrafových zněních uvedeného zákona.⁴⁹ Nedílnou součástí programů zacházení s recidivisty jsou pracovní aktivity. Ty odrážejí základní myšlenku prvního sociálního pedagoga Johana Heinricha Pestalozziho o převýchově prací,⁵⁰ která byla později v 19. století na základě jeho teorie rozvinuta o složku vzdělávací v rámci sociální reformy na jihočeském panství hraběte Jana Nepumuka Buquoye za přispění jeho vychovatele Ferdinanda Kindermanna a tajemníka Bernharda Josepha Spatzierera. Ta svou moderností a svou systemizací a centralizací zavedenou následně v celé Rakousko Uherské monarchii měla přesah i do sousedních německy mluvících zemí.⁵¹ Prevence ve formě nucené postpenitenciární péče je v právním systému ČR upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů a dále rovněž zákonem č. 218/2003 Sb., o Odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

6.6. Princip „3x a dost“

Tento princip pocházející ze Spojených států, přestože byla na základě tlaku veřejnosti po amnestiích prezidenta Václava Havla a prezidenta Václava Klause opakovaná snaha o jeho prosazení do systému našeho trestního práva, není součástí žádného odvětví právního systému České republiky.

Tímto principem se rozumí tvrdý dopad trestní represe na osoby opakovaně se dopouštějící závažné trestné činnosti, jako účinné ochrany majoritní populace před takovým druhem recidivy. v podstatě jde o povinnost soudu při třetím spáchání závažného úmyslného nebo jiného nedbalostního činu s těžším následkem, které jsou ve výčtu taxativně uvedeny, uložit obžalovanému doživotní trest odnětí svobody, jak je např. uvedeno v § 47 odst. 2 trestního zákona Slovenské republiky.⁵² Taková úprava

⁴⁸ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*, Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2011, s. 35

⁴⁹ § 6, § 15, § 17 a § 19 zákona č. 293/1993 Sb. o výkonu vazby

⁵⁰ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. 2012, s. 35

⁵¹ PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. 2012, s. 40-42

⁵² VEJBĚROVÁ, A. *Trestní zákon a recidiva*. *Trestní právo*. 2008, roč. 12, č. 1, s. 15

recidivy má preventivním, neboli odstrašujícím účinkem, působit na potencionální osobu pachatele. Tento, laickou veřejností jistě vítaný postup, má však i svá úskalí. Prvním z celé řady by byla nutnost navýšení stávající kapacity věznic. Logickou námitkou této překážce je, že náš vězeňský systém disponuje uzavřenými a zakonzervovanými věznicemi. Tato pravda však ale nic nemění na skutečnosti daleko většího finanční zatížení rozpočtu zvýšením nákladů financování většího počtu déle uvězněných osob a osob s doživotním trestem odnětí svobody, vyšších mzdových a provozních nákladů na jejich střežení apod. Při absenci možnosti uložení „absolutního trestu smrti“, který měl zcela nepochybně „preventivně odstrašující“ účinek, zůstává otázkou, při uplatnění tohoto principu, motivace samotného recidivisty ve snaze o vlastní napravení se vzhledem k nemožnosti, nebo jen velmi těžko a obtížně dosažitelné možnosti propuštění nebo podmíněného propuštění. To vše ve smyslu, proč se nepokusit o útěk i za cenu spáchání nejzávažnějších činů proti životu a zdraví na osobách z řad VS ČR? Co vlastně recidivistovi v takém případě hrozí? Zde musíme popravdě přiznat, že vlastně vůbec nic.

Odmítnutí „principu 3x a dost“ je dáno i v důvodové zprávě trestního zákoníku, které do popředí, před pojetím trestního práva ve smyslu „ultima ratio“, staví jeho pomocnou, tedy subsidiární úlohu. Ta je v trestním právu uplatňována například přísnou individualizací trestů, rozšířením možností potrestat byť recidivistu nejdříve některým z alternativních trestů, možností propuštění již po odpykání poloviny a v méně závažných případech již po odpykání 1/3 trestu a klade důraz na prevenci, potlačování kriminogenních faktorů a vhodné vyvážení prevence a trestní represe. To princip „3x a dost“ neumožňuje proto, že při splnění formálních podmínek, tj. že se jedná o dokonáný úmyslný nebo vyjmenovaný nedbalostní trestný čin, v předchozích dvou případech byl pachatel odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a alespoň část z uložených trestů vykonal, má soud povinnost, bez ohledu na osobu pachatele a dobu která mezi spácháním jednotlivých skutků uběhla, uložit mimořádný trest odnětí svobody na doživotí.

6.7 Orgány prevence kriminality v neveřejné sféře

Předně je úvodem této kapitoly nutno poznamenat, že orgány prevence kriminality v neveřejné sféře poskytují svou pomoc na bázi oboustranné dobrovolnosti. Lze je proto nazývat dobrovolnými orgány postpenitenciární péče, které při své činnosti spolupracují s probační a mediační službou, a to zejména v případech podmíněčně propuštěných

osob a recidivistů. Jedná se o různá zájmová sdružení a nadace vytvářející podmínky a prostor pro různorodou zájmovou uměleckou, kulturní a sportovní činnost a další aktivity. v posledních letech roste i význam církve, která má možnost působit na recidivisty již v průběhu výkonu trestu a která prostřednictvím různých charit a terénních komunikačních center vyvíjí snahu o zmírnění následků tzv. etiketizace recidivistů ve společnosti a provozuje zařízení pro využití volnočasových aktivit. Mezi orgány neveřejné sféry prevence můžeme řadit rovněž tak i pracovní kolektivy podnikatelských subjektů, podniků a továren a finančních korporací vytvářejících pracovní místa a které mohou přebírat záruku za výchovu a dohled nad recidivistou v rámci své působnosti, jak tomu bylo v dobách minulých před „listopadem 1989“. Stávající činnost dobrovolných orgánů prevence je však malá. To má dopad i do sféry probace, která je ve své činnosti závislá na projektech a programech prevence nestátních organizací. Probace předpokládá spolupráci s fungující sítí těchto organizací. Tím je ovlivněna i účinnost a efektivita probace.⁵³ Svůj nezanedbatelný význam zde sehrávají komerční sdělovací prostředky a média, která jsou a mohou být u kriminální recidivy a recidivy obecně jak prediktorem negativním ovlivňujícím vznik recidivy, tak naopak protipólem, tedy faktorem pozitivním, který např. šířením vhodných filmů a osvětových reklamních spotů může preventivně žadaným směrem působit zejména na děti a recidivující mládež.

6.8 Náměty a doporučení

Námětem k zamyšlení je široké veřejnosti určitě málo známý nebo dosud zcela neznámý a připravovaný projekt Ministerstva spravedlnosti ČR a Generálního ředitelství vězeňské služby ČR (dále jen GŘ VS) na reorganizaci českého vězeňství a samotného výkonu vazby a trestu odnětí svobody podle „Norského vzoru“. Návrh již víceméně prošel připomínkovým řízením soudů, které však z podstaty věci samy v současnosti ani v zamýšlené budoucnosti nemají žádný vliv na průběh samotného VTOS. Ty rozhodují, a dle návrhu i v budoucnu budou rozhodovat, pouze o typu věznice, ve které odsouzený recidivista nařízený trest vykoná. Nerozhodují již a ani nebudou rozhodovat o další vnitřní diferenciaci v rámci věznice ani o místě věznice. To je a má být nadále plně v gesci GŘ VS, které rozhoduje kam a do jaké věznice daného typu bude odsouzený k VTOS zařazen. v současné právní úpravě náš vězeňský systém disponuje čtyřmi základními typy věznic. Věznicí za a) *s dohledem*, b) *s dozorem*,

⁵³ MATOUŠEK, O., KOLÁČOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. 2005, s. 294

c) s ostrahou a za d) se zvýšenou ostrahou. Recidivisté, kteří se dopustili méně závažného trestného činu, mohou být vzhledem k dalším okolnostem zařazeni soudem k VTOS i do věznice s dozorem, jinak jsou zpravidla zařazováni do věznice s ostrahou a podle závažnosti a povahy činu a osoby recidivisty do věznice se zvýšenou ostrahou. Každý typ věznice má nástupní a výstupní oddělení a dále přístupné skupiny vnitřní diference od jedné do tří. Ze zákona jsou od sebe ve VTOS oddělení mladiství a prvotrestaní od recidivistů a vnější ostraha věznice je kromě technických a elektronických prostředků zajišťována fyzickým střežením ozbrojenými příslušníky VS. Podle návrhu by mělo dojít k redukci stávajících typů věznic ze čtyř na dva. Do prvního typu by měly dle návrhu přejít první tři typy, to znamená, že by mělo dojít ke sloučení dohledu a dozoru s ostrahou a druhým samostatným typem by měly být věznice se zvýšenou ostrahou. Pomineme-li další změny vnitřní diference, nelze ale pominout skutečnost, že dle návrhu se počítá ve vnitřní ochraně a střežení, ale bohužel i ve vnější ostraze prvního typu věznice, pouze s elektronickým a technickým způsobem zabezpečení a fyzickým střežením neozbrojenými příslušníky VS. Nelze ani opominout, že v podmínkách VTOS dle „Norského vzoru“ nebude možné řádným způsobem zabezpečit oddělený VTOS prvotrestaných a mladistvých od recidivistů, přenosu kriminální infekce a jejímu dalšímu rozvoji v době po propuštění. Osobně jsem toho názoru, že bez předchozího zajištění záchytných center a programů ve stylu „Domů na půli cesty“, aktivního a fungujícího systému prevence nestátních organizací, zájmových sdružení pomáhajících v začleňování nejen podmíněčně propuštěných, ale i recidivistů propuštěných až po výkonu celého trestu a aktivní pomoci státu v jejich úspěšném zařazování do pracovního procesu pobídkami daňových úlev při zaměstnávání recidivistů, účinnou formou nabídek státu, osvětou a otevřenými besedami ve veřejnoprávních médiích s vysvětlením podstaty a smyslu takové reformy, apod., nedojde k naplnění očekávaných výsledků. Obávám se, že v případě prosazení této reformy, bude vyvolaný účinek opačný, a to ne jen ze strany recidivistů, kteří další uvolnění a možnosti s tím spojené jen uvítají, ale i ze strany široké veřejnosti, u které předpokládám mohutnou vlnu odporu a projevy nespokojenosti. Tento názor zastávám proto, že dle mého mínění není v současné době zajištěna existence vyváženosti prevence spočívající v operačních záchytných programech prevence a zaměstnanosti recidivistů mezi neziskovými, nevládními a vládními organizacemi a institucemi, včetně probační služby, která je jejich garantem, oproti trestní represi. Na soudy je vyvíjen tlak ukládat, pokud je to jen trochu možné, alternativní tresty s odkazem na přeplněnost

věznic a dikci zákonodárce na podpůrné postavení trestní represe. To v praxi u recidivujících pachatelů vede k ukládání několika alternativních trestů po sobě jdoucích a teprve poté o jejich přeměnu nebo dokonce uložení podmíněného trestu odnětí svobody a až následně k jeho přeměně na nepodmíněný trest odnětí svobody. Probační služba sama se i z tohoto důvodu potýká s nedostatkem personálního obsazení, kdy mnohdy nestačí plnit a vyřizovat základní písemnou agendu se soudy a v některých případech k tomu ani nedisponuje řádnými prostorami a vlastní kanceláří. Česká občanská společnost má nízké právní vědomí. Značná, a dovolím si tvrdit, že převážná část populace se domnívá, či je dokonce přesvědčena o tom, že vězeň nemá povinnost pracovat s čímž je spojen další námět, ale i možné řešení. Spočívá v možné pobídce potencionálních zaměstnavatelů legislativní úpravou zákona o VTOS ve výši odměny odsouzených za vykonanou práci vyplácenou věznicí s možností omezit právo odsouzeného na vyplácení náhrad v době pracovní neschopnosti z prostředků věznice.⁵⁴ VTOS je přece spojen s omezením jinak Ústavou a Listinou základních práv a svobod zaručených práv a svobod. Do VTOS není nikdo odsouzen bez spravedlivého procesu a práva na obhajobu. Měl by tedy počítat s tím, že kromě ztráty osobní svobody bude, vyjma volebního práva a práva na lidskou důstojnost a zacházení, omezen oproti svobodným občanům a krácen i na dalších právech a právu na výši odměny za vykonanou práci, a to i s ohledem na skutečnost, kdy je vězni, který odmítne práci, z prostředků věznice vyplácena měsíčně určitá částka na zakoupení základních hygienických potřeb, ale např. i tabáku a čaje. Zvýší se tím nejen zaměstnanost vězňů, ale i možnost jejich pracovního zařazení na stejné pozici u stejného zaměstnavatele po skončení VTOS nebo při podmíněčném propuštění. Další přednost takového řešení spatřuji i v úspoře finančních prostředků ze strany státu na nákladech věznění a vyplácení nemocenských dávek v době pracovní neschopnosti vězně.

⁵⁴ § 33 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

Praktická část

7 Metodologická východiska

Kapitola sedmá se zabývá metodologickými východisky, sociálním výzkumem, výzkumem a jeho druhy, základní definicemi. Kapitoly další se již věnují deskripci a charakteristice kvalitativního výzkumu a jejím nástrojům. Vzhledem k této práci se zde věnují deskripci a charakteristice případové studie (kazuistice) patřící k základním výzkumným nástrojům kvalitativního výzkumu. Poslední kapitola se zabývá kvantitativním výzkumem, který v České republice proběhl v letech 2010-2011.

Slovem na úvod bychom měli pohovořit o termínu *metodologie* (methodus = cesta za něčím), které je řeckého původu a označuje učení o teorii metody. Předmětem metodologie jsou obecné teoretické problémy postupů a prostředků vědeckého poznání a zákonitostí vědeckého poznání jako tvůrčího procesu.⁵⁵ Metodologie není termínem jednoduše vysvětlitelným, jedná se spíše o termín složitý a podle Somra se užívá v zásadě ve dvojitým smyslu:

- 1) *v širokém smyslu obecné metodologie věd* - jedná o obecná filozofická východiska, která jsou společná všem vědeckým disciplínám. Metodologie v širším smyslu upíná svou pozornost na rozbor ontologických principů, zákonů a kategorií.
- 2) *v užším smyslu a označuje teorii vědeckého poznávání* - jde o teorii vědeckého poznávání, která studuje procesy tohoto poznávání a zároveň je jejím předmětem proces přetváření skutečnosti, jak je obražejí jednotlivé, konkrétní vědecké disciplíny. Na rozdíl od metodologie v širším smyslu, metodologie v užším smyslu je částí gnozeologie, a podle Somra, *je teorií vědeckého poznání v těch jeho rozličných a vzájemně spjatých formách a projevech, které jsou charakteristické pro vědu.*⁵⁶

Pro potřeby této práce je nutné objasnit i další pojmy jako „výzkum“ či „sociální výzkum“. Výzkum lze definovat jako *systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují nebo vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.*⁵⁷ Sociální výzkum, který může být někdy

⁵⁵ SOMR, M. *Základy obecné pedagogiky. Úvod do studia.* s. 70

⁵⁶ SOMR, M. *Základy obecné pedagogiky. Úvod do studia. tamtéž*

⁵⁷ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu.* 2000, s. 11

mylně identifikován se sociologickým výzkumem. Pod pojmem sociální výzkum lze rozumět výzkum interdisciplinární, kam lze bezesporu zařadit i její neodmyslitelnou součást, čímž je sociologie. Tam, kde pracujeme s výzkumem *sociálních jevů*, dochází k volnějšímu pojetí, čímž se sociologický výzkum stává také výzkumem sociálním. Somr chápe sociologický výzkum jako *systematické vyšetřování, popis, analýzu a výklad sociálních jevů, založených na přímém sběru informací*.⁵⁸ Jak tedy chápat pojem sociální jev? Pod tímto pojmem si představuji například instituce různého druhu, postoje a vztahy, různé sociální skupiny, situace a podobně. Výzkum z hlediska druhu a typu tedy můžeme rozdělit na:

- *kvantitativní výzkum*- filozofickým základem je pozitivismus, existence pouze jedné reality
- *kvalitativní výzkum* – filozofickým základem je fenomenologie, předpokládá existenci více realit.

V případě prvním, *kvantitativní výzkum* definujeme jako výzkum, který pracuje s číselnými údaji, zjišťujeme množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, které se dají matematicky zpracovat, lze vypočítat např. průměr nebo použít metody matematické statistiky (směrodatnou odchylku, korelační koeficient či statistickou významnost).⁵⁹ Kvantitativní výzkum s ohledem na kriminální recidivu jako sociálně pedagogický a právní problém lze zařadit do deskriptivního typu, ve kterém je zjišťován stav a výskyt tohoto nežádoucího jevu. k tomuto účelu lze využít metodu pozorování, škálování, dotazník či interview.

V případě druhém hovoříme o kvalitativním výzkumu. Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa. Plán výzkumu má pružný charakter.⁶⁰ Podle Hendla se výzkumník v kvalitativním výzkumu pohybuje delší dobu přímo v terénu a tak využívá přirozeného prostředí respondentů, kde s nimi navazuje kontakt a sbírá potřebná data. Výzkumník tak právem bývá označován za detektiva. k výhodám výzkumu bezesporu patří jeho *detailní vhled do problematiky a možnost zkoumání případu v přirozeném prostředí*. Výzkumník tak může vidět věci, které nelze v umělém prostředí zachytit. Nevýhodou bývá nemožnost zobecnit získané

⁵⁸ SOMR, M. *Základy obecné pedagogiky. Úvod do studia*. s. 71

⁵⁹ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2000, s. 11

⁶⁰ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 2005, s. 63

výsledky, neboť ty se týkají pouze výzkumného vzorku. k dalším nevýhodám lze zařadit časová náročnost a možné subjektivního ovlivnění dat výzkumníkem. z výše uvedeného, lze konstatovat, že kvalitativní výzkum vychází z fenomenologie, etnometodologie či symbolického interakcionismu, ve své podstatě je opřen o *indukci* a jedná se o *nenumерické* šetření a interpretaci. Cílem je odkrýt význam informací. Ke kvalitativním metodám lze zařadit tyto:⁶¹

- *případové studie,*
- *etnografii,*
- *zakotvenou teorii,*
- *zkoumání vyprávění založených na zkoumání jazyka,*
- *etnometodologii a konverzační analýzu,*
- *analýzu diskurzu, sémiotiku,*
- *analýzu dokumentů a textů.*

Pro ilustraci zde uvádím **tabulku č. 1**, která nám srovnává kvantitativní a kvalitativní výzkum.⁶²

Tabulka č. 1 – Rozdíly mezi kvantitativním a kvalitativním výzkumem

Kvantitativní výzkum	Kvalitativní výzkum
zpravidla větší počet respondentů	menší počet respondentů
metody: dotazníky, testy, měření	osobní rozhovory
vysoká míra strukturovanosti	méně strukturovanosti
zkoumání okrajové	zkoumání problémů do hloubky, konkrétněji
časově méně náročný sběr dat	časově náročný sběr dat

⁶¹ *Metody výzkumu [cit.25.2.2016]. Dostupné z [www.https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum](https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum)*

⁶² *Metody výzkumu [cit.25.2.2016]. Dostupné [www.https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum](https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum)*

dedukce z výsledků (postup od obecného k jednotlivému)	indukce z výsledků (úsudek směřující od jednotlivého k obecnému)
možnost zobecnění	nemožnost zobecnění
testování teorií, hypotéz	vytváření teorií
výzkumník je vně situace	výzkumník je uvnitř, přítomen situaci

7.1 Cíle práce

Z pohledu teoretického je cílem této práce seznámení se s fenoménem kriminální recidivy ze sociálně pedagogického a právního hlediska jako transdisciplinárního společenského problému, poukázat na stávající výchovná a preventivní opatření a nastínit možné způsoby řešení a předcházení tohoto nežádoucího patologického jevu ve společnosti. Cílem kvalitativního výzkumu je podle Gavory, *porozumět lidem a událostem v jejich životě*.⁶³ Podle Gavory je nejlepším nástrojem zkoumání zkušenosti výzkumníka a jeho vlastní úsudek.

Cílem práce v teoretické části je, s ohledem na zmíněnou provázanost problému, představit kriminální recidivu jako sociálně pedagogický a právní problém v pojetí kriminologickém, které vystihuje její sociální aspekty, v pojetí penologickém, penitenciarním a postpenitenciarním z pedagogického hlediska a v pojetí právním, jehož cílem je prezentace jejího postavení z hlediska práva a trestní represe.

Praktická část práce je zaměřena na deskripci základních metodologických prostředků kvalitativního výzkumu. Cílem je konfrontace (komparace) výsledků a zjištění Institutu pro kriminologii a sociální prevenci z kvantitativního výzkumu provedeného v letech 2010 až 2011 s vlastními poznatky z dlouholeté praxe práce s recidivisty. Mé zkušenosti plynou z rozhovorů s pachateli a z poznání bližšího pozadí motivů, pohnutek a příčin jejich recidivy. Současně je cílem této části práce na základě zmíněných podkladů a vybraných kazuistik poukázat na vlastní zjištění hlavních příčin

⁶³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2000, s. 148

recidivy, účinnost programu zacházení „3Z“ zaměřeného na recidivisty, možná řešení recidivy a její prevenci.

7.2 Deskripce základních metodologických prostředků

Práce je zaměřena na deskripci základních metodologických prostředků výzkumných projektů zaměřených na kriminální recidivu a komparaci realizovaných projektů s vlastními poznatky o příčinách, pohnutkách a motivech recidivujících pachatelů na základě dlouholeté praxe a rozhovorů vedených s recidivisty během vyšetřování jejich trestné činnosti.

Úvodem je třeba zmínit hlavní důvody, které k tomu, vedle původního záměru kvantitativního výzkumného projektu, vedly. Primárním cílem zamýšleného projektu mělo být ověření hypotézy, zda má cílené působení a metodické vedení v programu zacházení „3Z“ na recidivistu před podmíněčným propuštěním nebo koncem trestu odnětí svobody vliv na jeho recidivní chování. Sekundárním cílem mělo být ověření hypotézy, zda má sociální prostředí po propuštění nebo podmíněčném propuštění z VTOS větší vliv na recidivitu než úroveň dosaženého vzdělání a získaných kompetencí. Projekt měl být s ohledem na dosažitelnost proveden ve Věznici a vazební věznici v Českých Budějovicích (dále jen VV). Hlavním důvodem zvolení náhradního projektu uvedeného již v zadání práce je skutečnost, že jsem již v přípravné fázi výzkumného problému dospěl k objektivnímu závěru nerealizovatelnosti původního záměru. VV České Budějovice je věznicí vazební a typově určenou pouze pro VTOS s dohledem a dozorem a dále věznicí tzv. „nástupní“. Má oddělení pro výkon trestu odnětí svobody určený pouze pro prvotrestané, kam jsou zpravidla zařazováni odsouzení za nedbalostní trestné činy a oddělení pro méně narušené odsouzené, zejména také prvotrestnané odsouzené, za méně závažné úmyslné trestné činy, přičemž recidivisté jsou zařazováni zpravidla do věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Ani jedním z těchto typů oddělení pro výkon trestu VV České Budějovice nedisponuje a nastoupivší recidivisté jsou zde umístěni pouze po dobu nezbytně nutnou k jejich zaevidování, základní lékařské vstupní prohlídce a vstupnímu pohovoru. Poté, zpravidla do sedmi až deseti dnů, jsou podle nařízení GR VS eskortováni k nařízenému VTOS do konkrétní věznice s ostrahou nebo zvýšenou ostrahou, dle nařízení soudu o jeho zařazení do typu věznice pro samotný výkon trestu. z uvedeného důvodu není a ani nemůže být ve VV České Budějovice realizován program „3Z“ – „Zastav se. Zamysli se. Změň se.“, který je primárně zaměřen a vytvořen jen a právě pro recidivisty.

z uvedeného důvodu by nebylo možné získat potřebná data od vybraného vzorku recidivistů.

Druhým důvodem byla časová náročnost zamýšleného projektu, který proto, aby data a výstupy měly vypovídající hodnotu, vyžaduje dobu trvání nejméně šest až osm měsíců potřebných ke sběru dat a následně 1-3 měsíce k jejich vyhodnocení, zpracování odpovídajících výstupů a sepsání závěrečné zprávy. Problematickou je i skutečnost, že odsouzený musí s účastí na takovém projektu souhlasit a projev jeho vůle o dobrovolnosti účasti musí být písemný.

Z hlediska druhu a typu výzkumu rozeznáváme kvantitativní a kvalitativní výzkum. Kvantitativní výzkum definujeme jako výzkum, který pracuje s číselnými údaji, zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, které se dají matematicky zpracovat. Kvantitativní výzkum s ohledem na kriminální recidivu jako sociálně pedagogický a právní problem lze zařadit do deskriptivního typu, ve kterém je zjišťován stav a výskyt tohoto nežádoucího jevu. k tomuto účelu lze využít metodu případové studie.

7.3 Případové studie jako metody kvalitativního výzkumu

Případová studie 1 - Osoba č. 1: R. K., 42 let, vyučený zedník, rozvedený, dvě děti, zaměstnán a v současné době na svobodě, má jednoho nevlastního sourozence, o rok mladšího bratra

Sociální status a anamnéza primární rodiny

Pochází z nefunkční rozvrácené rodiny. Otec, 62 let, se vyučil nástrojařem. Od rodiny odešel krátce po jeho narození. v době manželství s matkou se dopouštěl majetkové trestné činnosti. Otce si jako dítě nepamatuje, setkal se s ním až ve svých 20 letech, nestýkají se. Matka, 59 let, má základní vzdělání, v minulosti a v době dětství R. K. často střídala zaměstnání, byla promiskuitní, ráda se nechávala vydržovat muži, se kterými se za tímto účelem seznamovala. R.K. po večerech nechávala doma samotného, nebo ho odkládala po kamarádkách a známých. Prarodiče z otcovy strany nezná. Prarodiče z matčiny strany se s matkou nestýkali, zemřeli v jeho útlém dětství. v roce 1988 odešla pracovat jako ošetřovatelka do Rakouska, kde se v roce 1998 provdala za postiženého Rakušana, později ovdověla a zdělila byt, v současnosti pracuje v „sex call“ centru v Linci.

Sociální status a anamnéza vlastní rodiny

Bývalá manželka paní M., 41 let, vyučená prodavačka, soukromá podnikatelka na živnostenský list, netrestána, pochází z rozvrácené rodiny, v 16 letech poprvé utekla

z domova. Její otec je násilnické povahy, vyučený obráběč kovů, bývalý boxer, bez zaměstnání, nestýkají se. Matka má základní vzdělání, zaměstnána jako pomocná kuchařka.

Paní M. se s R.K. poznala v jejich 17 a jeho 18 letech. Imponoval jí svými dlouhými vlasy, postavením v partě svých vrstevníků a finanční nezávislostí na matce. Po 2 letech se rozhodli spolu žít a pracovat společně jako číšník a servírka na horách. Po návratu do Českých Budějovic v roce 1993 jim matka pana R.K. přenechala nájemný byt 1+1 a natrvalo se vystěhovala do Rakouska. Společně pracovali v několika restauracích a nakonec v herna barech a restauracích jiné podnikatelky, se kterou se spřátelili. v roce 1997 uzavřeli manželství, ze kterého v srpnu 1998 vzešla dcera. v roce 1997 začala paní M. podnikat v oboru nákupu a prodeje použitého textilního zboží „second hand“ se zaměřením na kojenecké a dětské oblečení. Začátkem roku 1998 začal podnikat i R.K., který na splátky od své zaměstnavatelky odkoupil jeden ze zavedených herna barů, ve kterém před tím sám pracoval. v roce 2000 zařídil paní M. novou prodejnu second hand v těsné blízkosti svého baru. v roce 2001 rozšířil své podnikatelské aktivity o provozování Night Clubu v Českých Budějovicích. v té době měla rodina z podnikatelských aktivit R.K. vysoce nadprůměrný příjem přesahující částku 150.000,-Kč měsíčně a z podnikání paní M. další příjem ve výši kolem 30.000,-Kč měsíčně a plánovala výstavbu rodinného domu.

Kriminální kariéra a bližší souvislosti příčin, pohnutek a motivů

Od 16 do 19 let první kontakty a problémy se zákonem pro výtržnosti, řízení motorových vozidel bez řidičského oprávnění, překupnictví a drobnou majetkovou trestnou činnost, včetně krádeží značkového oblečení v Rakousku. Následně pod tlakem paní M., se kterou se seznámil a změnou prostředí, v něm se pohyboval, ve vrstevnické skupině s trestnou činností ustal. Další trestná činnost se datuje do let 1992 až 1994, po jeho návratu s paní M. zpět do Českých Budějovic. Byl zaměstnán jako číšníka v restauracích a barech, kde propadl překotně zaváděným výherním hracím automatům a začal si prostředky ke hře opatřovat krádežemi a zpronevěrami tržeb. Tato trestná činnost byla ještě před skončením vyšetřování amnestována, kromě převaděčství, kterého se dopustil až následně. v době podmíněčného odsouzení se opět pod tlakem paní M. přestal stýkat s bývalými vrstevníky a spolupachateli, vyvaroval se hře na automatech a v roce 1996 se osvědčil. První soudem uložený podmíněný trest však pro něho nebyl dostatečným ponaučením a v roce 1998 vykradl zaměstnavatele, za což

následoval druhý podmíněně uložený trest odnětí svobody. v tuto dobu se stává vlastníkem a provozovatelem vlastního baru. Najednou má sám velké příjmy z hracích automatů, zařizuje paní M. vlastní prodejnu použitého kojeneckého a dětského oblečení. v této době se ale seznamuje s lidmi provozujícími obchod se sexem, podléhá vidině ještě rychlejšího a většího zbohatnutí a v roce 2000 se stává ještě i provozovatelem vlastního Night Clubu. Zde dochází k jeho první zkušenosti s drogou a jejím zneužívání a ke zlomu v jeho dalším podnikatelském i rodinném životě a rychlému pádu. Za překupnictví věci pocházejících z trestné činnosti mu je v roce 2001 soudem uložen trest obecně prospěšných prací ve výměře 300 hodin. v roce 2002 je mu soudem za zrušení předchozího rozsudku uložen nový souhrnný trest 400 hodin obecně prospěšných prací za úvěrový podvod. Do roku 2002 se podle paní M. datuje i začátek manželské krize. R.K. se přestává věnovat rodině, veškerý volný čas tráví ve společnosti svých přátel, podnikatelské smetánky využívající služeb jím provozovaného Night Clubu a obchodních společníků. Opětovně se začíná stýkat i s bývalými kumpány z party ze svých mladistvých let, z nichž někteří již v té době mají bohaté zkušenosti z pobytu ve vězeňských nápravných zařízeních a začíná s nimi obchodovat. Zpočátku jim půjčoval na vysoký úrok různě velké částky, následně místo vrácených peněz začal překupovat věci pocházející z trestné činnosti a později si s vybudováním nové „klientely“ zákazníků baru a Night Clubu začal od bývalých přátel z mládí a dalších kriminálně závadových osob objednávat konkrétní zboží. Nedbal námitek paní M., zakázal jí podnikat, zrušil jí prodejnu second hand a striktně vyžadoval slepou poslušnost a pouhou starost o dceru a domácnost. Zakazoval jí se stýkat s jejími přáteli a zákaznicemi, nesměla sama nikam chodit, nesměla se dle jeho názoru vyzývavě oblékat ani líčit a začal na ni neoprávněně, neúměrně a nesmyslně žárlit. Vyčítal jí, že se nedokáže postarat o dceru ani o domácnost, natož aby dokázala vydělat takové peníze jako on sám. Domů se začal vracet čím dál méně, a když, tak v podnapilém stavu a začal jí přidělovat peníze, které smí utratit a následně jí peníze přestal dávat úplně. Od zákazníků baru manželka se dozvěděla, že začal neúměrně požívat alkoholické nápoje, hrát na výherních hracích automatech, kdy za noc dokázal v kasinu prohrát i 200.000,- Kč a že v nadměrném množství užívá již i nitrožilně Pervitin. Ta proto začala opět přes jeho zákaz zpočátku podnikat a obnovovat kontakty se svými přáteli, ale protože jí rozbil veškeré zařízení obchodu a zničil všechno zboží, nechala se opětovně zaměstnat u bývalého zaměstnavatele v pivnici, aby uživila sebe a dceru a byla schopna platit nájem a energie. Nadměrné užívání alkoholických nápojů a Pervitinu a snaha vyhovět

zákazníkům z řad podnikatelské „smetánky“ a zahraniční klientele v Night Clubu logicky v roce 2002 vyústily v další trestní stíhání spojené s vazebním vyšetřováním a vedlo k následnému podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání třiceti měsíců s podmíněným odkladem na dobu 55 měsíců za kuplířství a ohrožování mravní výchovy, kdy k provozování ve svém Night Clubu svedl dvě dívky mladší patnácti let. Ani tento trest nesplnil svůj výchovně preventivní účel. Jak se stupňovaly dávky Pervitinu a alkoholu spolu s hazardním hráčstvím v kasinu a opětovně i na hracích automatech, zvyšovaly se náklady na denní spotřebu finančních prostředků, naopak klesaly výnosy z vlastní podnikatelské činnosti. Kolem roku 2003-2004 se začaly kumulovat dluhy z neplacení nájmů za herna bar a Night Club, dluhy v jiných hernách a kasinu. Jediným příjmem rodiny se stala mzda paní M. za práci číšnice a barmanky. R.K. jí kradl peníze, aby mohl hrát automaty a aby si mohl koupit Pervitin a alkohol. Chodil za ní do zaměstnání, kde jí pokaždé tropil žárlivé scény, napadal hosty, vždy žádal další a další hotovost, dokonce jí odcizil část tržby a začal rozprodávat zařízení bytu a šperky paní M. a jejich dcery. Aby měl peníze, začal po paní M. vyžadovat nestandardní sexuální praktiky a nutit jí aby se jim podvolila i s jeho přáteli a dokonce aby mu pomohla tím, že se sama bude prodávat v jiných Night Clubech jeho bývalých přátel. Po odmítnutí následovalo fyzické napadání a výčitky, že ho nemá dostatečně ráda, že ho nemiluje, že je mu nevěrná s jedním hostem pivnice, kde pracuje. Nátlak neustále stupňoval a paní M. začal verbálně a fyzicky napadat a urážet nevybíravými způsoby i před dcerou. Paní M. situaci vyřešila tím, že si s pomocí zaměstnavatele pronajala byt poblíž zaměstnání, kam se i s dcerou přestěhovala a opakovaně podala na manžela trestní oznámení, které však vždy na jeho prosby ve smyslu ustanovení § 163a tř. řádu platného do 31.12.2009 vzala zpět. R.K. v roce 2004 zjistil nové místo jejího bydliště, vnikl do bytu násilím a fyzicky paní M. napadl. Ta mu v sebeobraně způsobila bodnořeznou ránu na břicho. R.K. nedal souhlas s tr. stíháním své manželky s tím, že si je způsobil sám neopatrnou manipulací s nožem pod vlivem kombinace tvrdého alkoholu a Pervitinu, což uvedl i lékaři RZS a následně i na policii. Ta se pod vlivem slibů vrátila i s dcerou zpět k R.K. Po necelém měsíci od tohoto incidentu se paní M. s dcerou pro nesplněné sliby a opakované fyzické násilí, psychický teror a vydírání opětovně od R.K. odstěhovala. Ten to psychicky neunesl a posílněn alkoholem ve spojení s Pervitinem před novým bydlištěm manželky a dcery fyzicky vojenským útočným nožem zaútočil na domnělého milence své ženy, kterého bodl do hrudníku a způsobil mu vážné zranění. Následně byl zatčen a obviněn z pokusu o vraždu a umístěn do vyšetřovací vazby.

Později byl tento skutek státním zástupcem překvalifikován z pokusu vraždy na úmyslné těžké ublížení na zdraví. Za tento trestný čin a dalším vyšetřováním prokázanou trestnou činností krádeží vloupáním, porušování domovní svobody a jiných trestných činů byl v roce 2005 odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 24 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. v době výkonu trestu ve Věznici Ostrov nad Ohří na základě dokončení vyšetřování tr. činnosti z období 2000 až 2001 došlo v roce 2005 k odsouzení R.K. k dalšímu souhrnnému trestu v trvání 24 měsíců se zařazením do věznice s ostrahou a následně byl v roce 2006 odsouzen souhrnným trestem za trestnou činnost páchanou v období 2003 až 2004 k dalším 24 měsícům nepodmíněně se zařazením do věznice s ostrahou. R.K. si měl ve věznici s ostrahou odpykat celkem 72 měsíců (šest let). v době VTOS došlo v roce 2007 k rozvodu manželství R.K. a paní M. Po podmíněčném propuštění v roce 2008 začal R.K. přes sliby opět užívat Pervitin a pronásledovat paní M. s dcerou i na území Rakouska v době, kdy byly u jeho matky. Ta však společně s paní M. věc oznámila policii v Linci a R.K. byl v roce 2008 celkem 2x odsouzen Zemským soudem v Linci za vloupání do bytu, kdy se pokoušel za užití násilí po vypáčení vchodových dveří vniknout do bytu matky a domácí násilí spojené s vyhrožováním směřované proti paní M.. Naposledy byl R.K. potrestán Okresním soudem ve Freistadtu v Rakousku pro trestný čin krádeže k peněžitému trestu nebo náhradnímu trestu odnětí svobody v trvání jednoho měsíce v roce 2012. k tomuto rozsudku sám R.K. k dotazu uvedl, že se v podstatě nejednalo o krádež. Při zpáteční cestě do místa bydliště v Linci z Č. Budějovic, kam dovezl dceru z manželství s paní M., uviděl v příkopu u cesty pohozené zrezivělé trubky. Ty, protože již 5 let pracuje v Linci ve sběrně druhotných surovin, naložil, protože se domníval, že jde o nepotřebný železný šrot, který někdo vyhodil a odvezl s tím, že si je prodá v práci. Vzhledem k tomu, že k útoku na cizí majetek došlo v cizině, nelze ověřit, zda se tvrzení R. K. zakládá na pravdě, či jde o fabulaci. Pro ilustraci zde uvádím **tabulku č. 1** dokladující trestní minulost podle počtu odsouzení.

Tabulka č. 1 – Trestní minulost podle počtu odsouzení

Kriminální minulost podle počtu odsouzení				
Rozsudek	Trest	Povaha TČ	Vazba	VTOS
OS Č.Budějovice 2T 338/1994	6 měsíců s odkladem na 18 měsíců	Převaděčství	1991 Rakousko Krádeže/propuštěn	NE

OS Č.Budějovice 1T 11/1998	12 měsíců s odkladem na 28 měsíců	Majetková TČ (krádeže)	NE	NE
OS Č.Budějovice 1T 21/2001	300 hodin obecně prospěšných prací	Podílnictví	ANO/propuštěn	NE
OS Č.Budějovice 5T 66/2002 (souhrnný trest k 1T 21/2001)	400 hodin obecně prospěšných prací	Úvěrový podvod	NE	NE
OS Č.Budějovice 5T 66/2002	30 měsíců s odkladem na 55 měsíců	Kuplířství na osobě mladší 15 let	ANO	NE
OS Č.Budějovice 5T 56/2004	24 měsíců nepodmíněně	Násilná TČ Majetková TČ	ANO/propuštěn	NE (zařazen do věznice s ostrahou)
OS Č.Budějovice 5T 56/2004 (souhrnný trest k 5T 66/2002)	24 měsíců nepodmíněně	Zpronevěry	ANO/propuštěn	NE (zařazen do věznice s ostrahou)
OS Č.Budějovice 5T 171/2005 (souhrnný trest k 5T 56/2004)	24 měsíců nepodmíněně	Nedovolená výroba, držení, přechovávání a distribuce OPL	ANO/převeden	ANO (věznice s ostrahou)
Landesgericht Linz 25HV 40/2011M (rozhodnutí o osvědčení)	8 měsíců s odkladem na 3 léta s dohledem probace	Krádeže vloupáním z roku 2008	NE	NE osvědčil se
Landesgericht Linz 21HV 46/2011	6 měsíců s odkladem na 3 léta s dohledem probace	Domácí násilí Nebezpečné vyhrožování z roku 2008	NE	NE osvědčil se

Bezirksgericht Freistadt 001U 29/2012G	Peněžitý trest/náhradní trest 30 dní vězení	Krádež (§ 127 StGB)	NE	NE (výkon peněžitého trestu 2013)
--	---	------------------------	----	--

Zdroj: opis z rejstříku trestů

Průběh výkonu trestu, adaptace, absolvování programu zacházení

K popisu a hodnocení samotného výkonu trestu a adaptaci R.K. na vězeňské prostředí je oprávněn pouze speciální pedagog věznice, který vychází z podkladů dalších speciálně vycvičených a odborně vzdělaných zaměstnanců a pracovníků věznice a zpracovává v této práci již zmiňovanou souhrnnou analýzu rizik a potřeb odsouzeného, tzv. SARPO. Ta je zpracovávána při nástupu do věznice a je určující k zařazení odsouzeného do konkrétního programu zacházení a průběžně se doplňuje poznatky o chování, aktivitě, kázeňských přestupcích, odměnách apod. a je uložena ve Vězeňském informačním systému (dále jen VIS).

Pro potřeby práce lze vycházet pouze z tvrzení samotného R.K. Ten uvádí, že samotný přechod z vazby do VTOS pro něho byl velmi stresující. Sotva se alespoň z části vyrovnal se ztrátou svobody, abstinenčními příznaky a adaptoval se na podmínky vazby VV České Budějovice, ocitl se v pro něj docela neznámém, nepřívětivém a nepřátelském prostředí Věznice Ostrov nad Ohří, z hlediska penologie mezi zkušenými a „ostřílenými“ recidivisty. Musel se podrobit jinému režimu, než na jaký byl zvyklý z vazby, diametrálně rozdílnému způsobu života a pochopit řád a chod věcí. Teprve v tomto prostředí si začal postupně uvědomovat hodnoty, o které přišel a citově strádal. Podle vlastních slov ale i tvrzení paní M. a matky R.K. psal v tomto směru dlouhé dopisy plné slibů o nástupu léčení, o tom, že se polepší, že už nikdy paní M. ani nikomu jinému neublíží, najde si práci a bude pracovat, aby jí a dceři všechno vynahradil a zaplatil dluhy. Ta již však jeho slibům neuvěřila a požádala o rozvod manželství. Přesto však občas jela s jeho matkou na návštěvu. Matka za ním jezdila pravidelně a po celou dobu jeho věznění přispívala paní M. na výživu jeho dcery, po rozvodu za něho plnila vyživovací povinnost vůči dceři. Ta mu vysvětlila, že je domluvená s paní M., že pokud dodrží vše, co slibuje, bude se moci s dcerou stýkat i mimo rámec určený soudem. v opačném případě paní M. požádá soud o zákaz styku. Zúčastňoval se sportovních aktivit a pracoval ve vězeňské prádelně. Snažil se vyvarovat se kázeňských přestupků a v roce 2007 poprvé požádal o podmíněčné propuštění, které soud zamítl. o další propuštění požádal poté, kdy byl zařazen do nějakého programu.

Jak se program jmenuje si nepamatuje. Od „starších a zkušených“ věděl, že účast v takovém programu je jednou z podmínek uspět se žádostí o podmíněčné propuštění. Vzpomíná si, že s ním několikrát mluvil psycholog a další pracovníci věznice, kteří mu říkali, jak si hledat práci a udržet si ji, jak se chovat a komunikovat s lidmi ve svém okolí, na úřadech, kam se obrátit o pomoc apod. a že se sám musí chtít změnit. v červnu 2008 byl podmíněčně z Věznice Ostrov nad Ohří propuštěn na svobodu. Protože v tu dobu již ve věznici probíhal program „3Z“⁶⁴, s největší pravděpodobností mu byl před podmíněčným propuštěním podroben.

Recidiva a život po propuštění

Po podmíněčném propuštění se domníval, že paní M. změní své rozhodnutí a budou společně dál žít. Ta to rezolutně odmítla. R. K. měl možnost bydlení v Rakousku, kterou mu nabídla matka a nabízela mu možnost zajištění práce v Rakousku. To tvrdošíjně odmítal, pronajal si garáž, ve které žil a živil se jako bezdomovec sběrem železného šrotu. Opětovně naléhal na paní M., která ho znovu odmítla. Vrátil se tedy k užívání Pervitinu a pod jeho vlivem si chtěl v Rakousku vynutit styk s dcerou, vyhrožoval paní M. a za tímto účelem se pokusil vloupat do bytu matky, kde byla paní M. s dcerou na návštěvě, za což byl souzen Zemským soudem v Linci. Recidivy se tedy dopustil do 3 měsíců od propuštění.

V tomto okamžiku dochází k dalšímu přelomovému zvratu v životě R.K. Jeho matka se postavila na stranu paní M. a stejně jako ona rezolutně požadovala okamžitý nástup léčení, po léčení přestěhování k ní do Lince, kde mu zajistí zaměstnání. v opačném případě, že podpoří paní M. při návrhu soudu na zákaz styku s dcerou a ani ona mu již nepodá pomocnou ruku. Obava ze ztráty možnosti styku s dcerou a ztráty opory v matce, byla hybnou silou, pohnutkou a motivací ke slibované změně. Teprve pod touto hrozbou nastoupil a absolvoval šestiměsíční odvykací léčbu z nealkoholové toxikománie. Po jejím absolvování si našel dívku, se kterou se přestěhoval do Rakouska k matce. Zde začal v roce 2009 jako brigádník pracovat ve společnosti vykupující a zpracovávající kovový odpad. v současné době je již pátým rokem kmenovým zaměstnancem a dostal nabídku na lepší pracovní zařazení. s novou partnerkou společně vychovávají tříletého syna, který se jim narodil a žijí ve vlastním nájemném bytě v Linci. s paní M. udržuje styk na přátelské úrovni, má možnost neomezeného styku

⁶⁴ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2011, s. 33*

s dcerou, kterého plně využívá. Odsouzení Okresním soudem ve Freistadtu v roce 2012 za krádež železného šrotu v příkopu u silnice pocítuje jako křivdu.

Důležitým pro účely práce je citovat R.K., který mimo jiné uvedl: „*Nebýt toho, že jsem vypad z Českých Budějovic, kde na mě všechno padalo, kde se na mě pořád lepili starý kámoši, kriminálníci a fetáci, tak jsem zůstal jako oni. Měl bych od fetu sežraný zuby, dřevěný játra a střídal bych kriminály. Jak říkám, mojí záchranou bylo, že jsem vořsád' vypad a že mám ženskou a mámu, na který se můžu spolehnout. Ty dvě, holka a kluk, mě drží nad vodou. Ona nakonec měla bejvalá stará pravdu, když do mě pořád hučela, že všechno sem si zavinil sám a jenom já sám to můžu votočit, ale už ne s ní.*“

Případová studie 2 - Osoba č. 2: D.N., 46 let, střední odborná škola s maturitou, dva výuční listy na obor kuchaře a malíře pokojů, které získal v předchozích VTOS, svobodný, bezdětný, dva mladší sourozenci, sestra a bratr, v současné době ve VTOS ve Věznici Kynšperk nad Ohří.

Sociální status a anamnéza primární rodiny

Pochází z úplné rodiny. Otec, 69 let, vyučený soustružník, v roce 1989 vyšetřován pro úmyslné ublížení na zdraví, pedant vyžadující poslušnost, po požití alkoholických nápojů agresivní, přísný, nedávající najevo své city. Matka zemřela v roce 2007 v 58 letech. Byla vyučená prodavačka, snažila se dětem alespoň z části nahradit přísnost otce pohlazením, dobrým slovem, pochvalou a bez vědomí otce děti všemožným způsobem podporovala a chránila. o prarodičích se nezmiňuje, uvádí pouze, že měl dvě babičky.

Sociální status a anamnéza vlastní rodiny

Vlastní rodinu nikdy jako takovou neměl. Za svou rodinu považoval svoji dívku M.K. se kterou žil do roku 1993, než byl poprvé umístěn do VTOS a dále 3 měsíce po svém podmíněném propuštění v roce 1994, do dalšího zadržení s následnou vazbou a převedení do VTOS. s touto ženou, která se v době jeho druhého VTOS vdala a porodila dva syny a následně se v roce 2006 rozvedla, opětovně žil po svém propuštění po odpykání zbytku předchozího a celého druhého trestu v roce 2008 a opětovně od roku 2009 až do svého zadržení v únoru 2013. Velmi si oblíbil její dva syny. Náklonnost mezi ním a dětmi byla oboustranná, zvláště ze strany staršího se sourozenců, který se na D.N. fixoval a oceňoval jeho fyzický vzhled a sílu a něžný postoj ke své mámě. D.N. má dobrý vztah s matkou družky, která respektuje volbu dcery.

Družka M.K., 43 let, vystudovala střední ekonomickou školu s maturitou, jako sekretářka (asistentka) pracuje jen do svého prvního těhotenství ve dvaceti třech letech. Po sňatku se nechává vydržovat manželem, který pracoval a pracuje jako řidič dálkové mezinárodní kamionové přepravy. Po rozvodu v roce 2006 pracuje jako uklízečka a pomocná kuchařka a udržuje styk s dalším řidičem dálkové mezinárodní kamionové přepravy, kterým se nechává vydržovat. Ráda se moderně obléká, nosí pouze značkové oblečení a totéž vyžaduje pro své dva syny. Odmítá najít si jiný levnější byt mimo centrum a starou část města. Je sebevědomá, excentrická, vypočítavá a atraktivní, čehož umí dokonale využít. Krátce po propuštění D.N. z VTOS v roce 2008 s ním navazuje milenecký vztah, přestože v tu dobu žije a nechává se vydržovat zmíněným řidičem mezinárodní kamionové přepravy. s tím se rozchází v roce 2009, kdy začínají opět žít s D.N. jako druh a družka, neustále s ním však udržuje tajně poměr.

Kriminální kariéra a bližší souvislosti příčin, pohnutek a motivů

Do prvního kontaktu a rozporu se zákonem se dostává již ve svých 19 letech, kdy je odsouzen k nápravnému opatření v podobě 15% srážek z platu po dobu šesti měsíců za trestný čin padělání a pozměňování veřejné listiny a přečin proti majetku. Na uložené opatření se po dvou měsících vztahuje amnestie prezidenta republiky Václava Havla. v této době se seznamuje s atraktivní dívkou a jak sám uvádí, osudovou ženou svého života, tehdy 17 letou slečnou M.J., pozdější paní M.K. Té zase imponuje jeho vysoká, mužná a svalnatá postava a jeho postavení v okruhu známých přátel, stejně jako skutečnost, že ji zahrnuje dárky, večeřemi v restauracích a večírky na diskotékách, kde jeho postava a obličej sami o sobě v ostatních budí respekt. Přitom je k ní milý, něžný a pozorný. Má vlastní pronajatý byt. Protože je zrušena povinnost pracovat a příjem z práce nepostačuje k pokrytí nákladného způsobu života a vydržování slečny, včetně hráčské vášně, hry na výherních automatech, vrhne se na „divoké“ podnikání, kdy za úplatu zprostředkovává nejrůznější obchody a jak uvádí, podezřelé kšefty a nechává se vzhledem ke své postavě a fyzické síle od nových zbohatlíků a jimi dohozených osob najímat jako ochranka, poslíček a výběřčí. Není to však stálý příjem a nároky slečny stoupají. Matka se snaží vypomoci různě velkými částkami, ale to nestačí. Zhýčkaná slečna očekává, že bude rozmazlována stále a ještě více a začíná projevovat nespokojenost, když sama musí z vlastní výplaty vynaložit výdaje na domácnost. Dává to D.N. najevo svým vlastním způsobem, o kterém ví, že na něho vždycky zabere - ty jsi chlap, ty mě máš živit a starat se o mě, nemáš peníze a chceš, abych tě zbožňovala

a milovala, tak na to si najdi jinou. Protože má již jistou zkušenost, známosti v kriminálním prostředí a spoustu rad od „zkušenějších“, jak provést vloupání a nebyt odhalen apod., začíná nejprve s podvody. Věřitelé ale chtějí půjčené peníze zpět, a tak se postupně dostává do bludného kruhu a situaci řeší krádežemi, zpronevěrami a nakonec i loupeží. v roce 1992 je odhalen, zadržen a vazebně stíhán za krádeže vloupáním, poškozování cizí věci, zpronevěry, podvod a loupež, za což je opětovně postaven před soud, který mu uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání čtyř let do věznice s dohledem. Po polovině výkonu trestu byl za vzorné chování v červenci 1994 podmíněčně propuštěn. Vrací se opět k slečně M.J. Výkon trestu a hrozba, že bude muset vykonat zbytek trestu, je však menší, než touha být milován a obdivován M.J. Nemá ale zaměstnání, půjčky od matky nestačí, a tak opětovně začne nejdříve s podvody, potom krádežemi vloupáním a nakonec se opět dopustí trestného činu loupeže, tentokrát dokonce s přítelem své sestry. v říjnu 1994 je krátce po spáchání loupeže opětovně zadržen a umístěn do vyšetřovací vazby, kam se mu podaří propašovat i značnou částku v korunách a část finančních prostředků v cizí měně pocházejících právě z uvedené loupeže.⁶⁵ Za tuto trestnou činnost byl Krajským soudem České Budějovice, pobočka Tábor, odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvanácti let se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou. Odvolací vrchní soud se ztotožnil s výší uloženého trestu, avšak pro jeho výkon D.N. zařadil do věznice s ostrahou. Po zbytku uloženého trestu a nově uloženého trestu byl v červnu 2008 propuštěn. Nepoučil se předchozími tresty, ani nevhodností a škodlivostí svého vztahu s M.J., která se v době jeho výkonu trestu stala M.K., porodila dvě děti a dva roky před jeho propuštěním se rozvedla. Nemohl splnit její požadavky na životní standart bez toho, že by k zajištění takových prostředků páchal trestnou činnost, pro kterou již byl dvakrát odsouzen a dvakrát ve VTOS. Jak sám v rozhovoru uvedl, byl si toho vědom, ale skutečnost, že bude moci být opět se svou první, jedinou vyvolenou a osudovou láskou, byla silnější a potlačila vzpomínky na její výsměch a ponižování, když ji v předchozích dvou případech nebyl schopen zabezpečit dostatečnými finančními prostředky. Proto ji znovu vyhledal, stali se milenci a on čekal, až ukončí vztah s řidičem kamionu. Ten vskutku záhy ukončila a začali spolu opět žít i s jejími dvěma syny v družském poměru. M.K. si však nechala otevřená zadní vrátka a nadále

⁶⁵ *Rozsudek 9T 12/1995 Krajského soudu v Českých Budějovicích, pobočka Tábor*

udržovala intimní vztah s oním řidičem kamionu, pod různými záminkami, zpravidla návštěvami kamarádky apod., zatímco D.N. doma vařil, staral se o její dva syny, se kterými psal domácí úkoly a učil se s nimi. Stávalo se, že s nimi jel na chatu, kterou zdědila po otci dřív, protože ona musela zůstat déle v práci z důvodu nějaké akce pořádané zaměstnavatelem a D.N. pro ni jel až druhý den dopoledne. D.N. zrekonstruoval a opravil chatu M.K., dokonce na její přání zbudoval pro její matku za chatou plně zařízený pokoj se samostatným vchodem a vlastním kuchyňským koutem a zvelebil její okolí. Denně chodil do práce a po práci na melouchy, aby byla M.K. spokojená a měla v šechno, na co si vzpomene. Všechno bylo v pořádku do doby, než zaměstnavatel D.N. vyhlásil úpadek a nový zaměstnavatel sice vyžadoval odvedení práce, ale sám za ni zaměstnancům neplatil. D.N. měl za čtrnáct let VTOS našetřeny nějaké peníze a auto. To prodal, koupil starší ojeté. Přesto se našetřené peníze a prostředky z prodeje auta během jednoho roku rozplynuly. Dopomohla tomu i rekonstrukce nově najatého bytu, jak si M.K. přála. Koncem roku 2011 nastala krize. D.N. už neměl žádné úspory, matka zemřela rok před jeho propuštěním z vězení, sestra mu půjčit nemůže, bratr naletěl podvodníkovi a sám má doma peklo, protože připravil rodinu o 300.000,-Kč a za otcem nemůže. Ten by mu zase všechno vyčítal, ale hlavně by mu vyčítal, že je zase s M.K. Podle D.N. ji otec od začátku neměl rád a říkal mu, že taková ženská se k němu nehodí, od začátku říkal, že je vypočítavá a že na to jednou doplatí a pozná to sám. Celý rok 2012 je ve znamení nástupů k dalším a dalším zaměstnavatelům a opožděným nebo polovičním výplatám oproti smlouvě, anebo vůbec žádné výplatě s odkladem o dva až tři měsíce, protože zaměstnavatel sám nemá, protože dosud nedostal zapláceno za odvedou práci apod. Doma už to není k vydržení, výčitky M.K. se stupňují, vyhrožuje mu, že si najde někoho jiného, což je pro něho naprosto nesnesitelná představa, a tak v něm pomalu ale jistě uzrává rozhodnutí. Nedopustí, aby o M.K. přišel, má s výhledem čtyř měsíců příslib nového stálého zaměstnání. Nepůjde krást, to je spojeno s dalším problémem jak, kde, u koho a za kolik zpeněžit odcizené věci spojené se značným rizikem dopadení. Potřebuje nutně a hned hotové peníze. Rozhoduje se proto pro loupež. Činu se dopustí nejmírnější možnou formou, kdy neužije násilí ani pohrůžky bezprostředního násilí, ale pouze maskováním nasazenou kapucí nebo kuklou a slovy „Dej sem peníze“ nebo „ Peníze, kde jsou peníze“, či „Papírový, kde máte papírový“⁶⁶. Je dopaden po třech loupežích a odsouzen

⁶⁶ Rozsudek 4T 26/2013 Okresního soudu v Českých Budějovicích

k nepodmíněnému trestu čtyři a půl roku odnětí svobody se zařazením do věznice s ostrahou. Trest vykonává ve Věznici Kynšperk nad Ohří. i v tomto případě zde pro ilustraci uvádím tabulku č. 2 dokladující trestní minulost podle počtu odsouzení.

Tabulka č. 2 – Trestní minulost podle počtu odsouzení

Kriminální minulost podle počtu odsouzení				
Rozsudek	Trest	Povaha TČ	Vazba	VTOS
OS Č. Budějovice 2T 156/1989	15% z platu po dobu 6 měsíců	Padělání a pozměňování veřejné listiny Přečin proti majetku	NE	Amnestováno 1.1.1990
OS Č. Budějovice 2T 354/1992	4 léta odnětí svobody nepodmíněně	Krádež Poškození cizí věci Podvod Loupež	ANO/převeden	ANO (věznice s dohledem) Podmínečné propuštění 27.7.1994 Výkon zbytku trestu 31.7.1997
KS Č. Budějovice 9T 12/1995 ve spojení s rozsudkem VS Praha 10 To 27/1996	12 let odnětí svobody nepodmíněně	Podvod Krádež Porušování domovní svobody Loupež	ANO/převeden	ANO (věznice s ostrahou) Propuštěn po výkonu trestu 20.6.2008
OS Č. Budějovice 4T 26/2013	4 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Loupež	ANO/převeden	ANO (věznice s ostrahou)

Zdroj: opis rejstříku trestů

Průběh výkonu trestu, adaptace, absolvování programu zacházení

V tomto případě o průběhu výkonu trestu, adaptaci a absolvování programu zacházení lze kromě tvrzení samotného D. N. pro první VTOS částečně vycházet i z konstatování odvolacího Vrchního soudu v Praze. Ten v odůvodnění rozsudku pod spisovou značkou 10 To 27/1996 na straně 13 při hodnocení osoby se zmírněním jeho zařazení do věznice s ostrahou namísto původního rozhodnutí Krajského soudu Č. Budějovice, pobočka Tábor, konstatuje, že k tomuto rozhodnutí je veden tím, že si odsouzený v předchozím VTOS zasloužil s největší pravděpodobností podmínečné propuštění dobrým chováním, byť byl pro výkon tehdejšího trestu zařazen v nejlehčím

stupni vězení.⁶⁷ D.N. v rozhovoru uvádí, že vzhledem k poměrně krátké době od posledního propuštění nebyl šok a stres ze ztráty svobody takový, jako v prvním případě. Věděl již, jak se má chovat, jaké chování se od něho očekává a z předchozího VTOS od dozorců věděl, jaké změny může očekávat. Proto se na podmínky věznice s ostrahou adaptoval poměrně snadno a brzy. s ohledem na svou fyzickou sílu, vzhled a postavu si také i mezi spoluvězni brzo vybudoval určité postavení. v rozhovoru uvedl, že se zúčastnil několika programů zacházení včetně speciálně zaměřených výukových programů, díky nimž se v průběhu druhého trestu vyučil kuchařem a malířem pokojů a je vlastníkem výučnicích listů v těchto oborech. Kromě toho aktivně využíval v rámci možností věznice i sportovních aktivit, tělocvičny a posilovny. Na dotaz k podmíněčnému propuštění sdělil, že v jeho případě nepřicházelo v úvahu z důvodu kázeňských přestupků. Ty se podle jeho sdělení netýkaly např. drzostí vůči dozorcům, nerespektování jejich autority apod. Měl několik přestupků proti dodržování vnitřního řádu, jako nedodržení večerky, ale v převážné šlo o narušení soužití mezi vězni. k upřesnění uvedl, že nemá rád, když silnější ubližuje slabšímu, a proto se vždy ve VTOS zastával slabších. Byl rád, když mohl pracovat a plně využíval veškerých pracovních aktivit, které mu byly v průběhu věznění, jak v prvním, tak i v druhém případě, věznicí nabídnuty. Citovou deprivaci oddělení od milované bytosti řešil psaním dopisů a donekonečna opakovaným čtením odpovědí. Přiznává, že byl ve svých citech M.K. raněn, když se vdala, ale postupem času jí to odpustil a nezlobil se proto na ni. Při druhém pobytu ve vězení vykonal zbytek předchozího odsouzení a celý nový trest. z vězení vyšel až po téměř čtrnácti letech. Co se týká programu zacházení „3Z“ určeného recidivistům před propuštěním po výkonu trestu nebo podmíněčně propouštěným uvedl, že je docela možné, že tímto programem před svým propuštěním na výstupním oddělení prošel. Vzhledem ke skutečnosti, že program „3Z“ je od roku 2006 rozšířen i na Věznici Ostrov nad Ohří a Kynšperk nad Ohří,⁶⁸ je nanejvýš pravděpodobné, že před výstupem prošel na výstupním oddělení věznice tříměsíčním programem „3Z“.

Recidiva a život po propuštění

První zkušenost s trestnou činností a procesem trestního stíhání včetně soudního projednání a vynesení odsuzujícího rozsudku v říjnu 1989, byť ve formě nápravného opatření, si s ohledem na brzké amnestování trestu z 1.1.1990 nevzal D.N. příliš k srdci

⁶⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze 10 To 27/1996

⁶⁸ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*. 2011, s. 33

a recidivního jednání kriminálního charakteru se dopouští do roka a půl. Celou dobu si užívá života, nepracuje a páchá trestnou činnost převážně majtkového charakteru, která ovšem v roce 1992 z již popsaných důvodů vrcholí násilným trestným činem a to loupeží. Další recidivy po svém podmíněném propuštění 27. 7.1994 se dopouští již 24. 8. 1994, tedy ani ne do jednoho měsíce, aby mohl pokračovat ve vydržování své vysněné dívky. Stejně jako v předchozím případě začíná podvody a krádežemi a končí opět trestným činem loupeže spáchaným v říjnu téhož roku. Tentokrát už je trest přísný a z vězení se vrací na svobodu po odpykání zbytku původního trestu odnětí svobody a celého nově uloženého trestu až po dlouhých téměř čtrnácti letech v červnu 2008. Má předsevzetí, že se už nikdy nechce vrátit do vězení. Čtrnáct let je přece jen dlouhá doba na přemýšlení. Je zde však jeden zásadní problém a tím je v době jeho propuštění již dávno rozvedená paní M.K., jeho jediná a vysněná láska, které za dobu pobytu ve vězení už dávno všechno odpustil, včetně výčitek, ponižování a citového vydírání. Také M.K. si je dobře vědoma toho, jak moc a bezmezně ji stále D.N. miluje a čeho všeho je pro ni schopen, jen aby si žila jako v bavlnce. Proto naoko opouští stávajícího přítele a začíná opět žít jako jedna rodina s D.N., který má rád její dva syny a oni jeho, když k předchozímu příteli mnoho náklonností nechovali. D.N. si ihned po propuštění najde práci a poctivě pracuje. Kromě toho ještě chodí po práci na brigády a tzv. „melouchy“, jen aby M.K. a její syny zabezpečil. Nepije, nekouří, nehraje automaty. Zrekonstruuje chatu, kterou zdědila po rodičích, vybuduje samostatnou chatku za chatou pro její matku. Na přání M.K. pronajme i jiný větší byt, který zrenovuje. Vše se zdá v nejlepším pořádku. Pak ale přichází ztráta zaměstnání D.N. a tím i stabilního měsíčního příjmu. Náhle příjmy z brigád a melouchů jsou pro životní standart M.K., na který je zvyklá a na který ji vlastně navykl v minulosti on sám a který si udržela sňatkem s řidičem mezinárodní kamionové přepravy a následně po rozvodu i vztahem s jiným řidičem stejného zaměření, nedostatečné. Prodá auto, na které si za čtrnáct let našetřil, možná z části i ukrytých peněz pocházejících z loupeže, které se nepodařilo zajistit. Výtěžek z prodeje auta pokryje náklady na renovaci nově pronajatého bytu a koupí starší ojetiny. Postupně se do domácnosti rozplynou i poslední finanční úspory D.N. Stále nemůže najít stabilní zaměstnání a když už se zdá, že je našel, nedostane za odvedenou práci zapláceno apod., jak jsem již zmínil v jeho vyprávění. Tlak ze strany M.K. na finance se stupňuje. Začíná se dostávat do už jednou poznané spirály a začarovaného kruhu. Má sice možnost úniku, ale to by znamenalo ztrátu bytosti, kterou zbožňuje a chce být odměňován stejnou mincí i z její strany. To ale je pro něj naprosto nepřestavitelná věc.

Krise vyvrcholí koncem roku 2012, kdy se rozhodne naposledy v životě přestoupit zákon a opatřit si peníze pro M.K. a její syny loupeží. Předpokládá, že se mu loupeží podaří získat dostatečné prostředky, se kterými vydrží na tři měsíce, kdy má slíbené stálé zaměstnání a stabilní měsíční příjem, kterým společně s brigádami rodinu zabezpečí podle představ M.K. Jeho představa se ale po loupeži a získaných prostředcích rozplývá, a tak pokračuje dále. Po třetí loupeži je v únoru 2013 odhalen, zatčen a je na něho uvalena vyšetřovací vazba. Následně je Okresním soudem v Českých Budějovicích odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání čtyř let a šesti měsíců se zařazením do věznice s ostrahou. v tomto případě došlo k recidivě D.N. až po více než čtyřech letech, a to na základě popsanych důvodů. Není od věci k dokreslení pohnutek, motivu a celkového obrazu a situace uvést, že paní M.K. se ještě týž měsíc přestěhovala do jiného a méně nákladného bytu. D.N. při posledním rozhovoru řekl, že : „ *Já vím, že je M. mojí zkázou. Víím, že má táta, stejně jako psycholog ve věznici pravdu, ale já si prostě nemůžu pomoci. Mokrát jsem si ve vězení říkal, že už za ní nepudu, ale když jsem vyšel ven, tak mě to táhlo do Buděj. Chtěl jsem ji aspoň naposled vidět. Když jsem jí ale uviděl, všechno, ale úplně všechno, jako bych zapomněl. Byl jsem s ní šťastnej. Všechno fungovalo, jak má. Kluci mě měli rádi, i když věděli, kdo jsem a že jsem seděl. Říkal jsem jim, že nechci, aby něco podobného sami zažili a že to už nechci znovu zažít ani já, a proto makám jako šroub a s nikým z bývalé party se nestýkám a nikam nechodím. Všechno bylo fakt fajn do doby, než jsem přestal domů nosit peníze. Všechno, všechno bych byl vydržel a víte co mě zlomilo? To , že se mnou na podzim přestala spát, to jsem obřečel, ale odpustil jsem jí to. Chlap se má přece o ženu a děti postarat, ale co jsem už nedal a neunes bylo, že už jsem s ní v poslední době ani nesměl spát v jedné posteli a když jsem chtěl být vedle ní, tak jsem musel ležet na zemi. Víím, že jsem blbej, ale myslel jsem si, doufal jsem, že nám to vyjde. Nejvíc mi je líto kluků, D. a L., protože ty jsem zklamal. Neměl jsem se do Buděj vracet..“*

Případová studie 3 - Osoba č. 3: L. V., 59 let, pouze základní vzdělání, rozvedený, bezdětný, důchodce, má dva žijící sourozence, staršího bratra a mladší sestru, nejstarší setra zemřela.

Sociální status a anamnéza primární rodiny

Pochází z úplné rodiny. Otec, dělník, měl pouze základní vzdělání, zemřel v roce 1995. Matka, dělnice, základní vzdělání, zemřela v roce 2001. Nejstarší sestra měla základní vzdělání, byla ve dvaceti třech letech trestána pro těžkou újmu na zdraví,

zemřela ve svých třiceti sedmi letech. Starší bratr je vyučený zedník, netrestán, zaměstnaný, ženatý, dvě děti. Mladší sestra má základní vzdělání, netrestána, zaměstnána jako dělnice, vdaná, jedno dítě. Rodinné prostředí hodnotí jako normální, bez zvláštních výkyvů. Nebyl nepřiměřeně trestán. Otec byl přísný, ale spravedlivý. Matka byla hodná, starostlivá, ale protože byli čtyři sourozenci, neměla na ně moc času. Otec chodil do práce od rána do večera, aby uživil rodinu. Do smrti matky s ní prakticky žil ve společné domácnosti. Starala se o něho lépe než manželka. Po její smrti po ní zdědil byt, o který díky neplacení nájmu a záloh za energie posléze přišel. Nájem a zálohy za energie z části neplatil proto, že to pro něho byly nepodstatné věci, o které se starala matka a vždy včas platila, z části proto, že když se vrátil z výkonu trestu, bydlel u manželky a protože byl téměř neustále ve VTOS.

Sociální status a anamnéza vlastní rodiny

Oženil se ve svých dvaceti letech s o rok mladší E.N., poté E.V, dnes E.K., po druhém trestu a svém návratu z prvního VTOS. Manželka se pohybovala v prostředí kriminálně závadových osob, ve velké míře užívala alkoholické nápoje, zpravidla nepracovala a byla promiskuitní. Přestože byla zaměstnaná, často čerpala nemocenské dávky a zaměstnání střídala. E.V. porodila třem různým mužům celkem sedm dětí. Vždy se jednalo o období, kdy byl L.V. ve výkonu trestu. Ani v jednom případě není otcem L.V. Jedno dítě vychovával od narození otec, ostatních šest dětí jí bylo vždy oddělením sociální péče o děti a mládež do dvou let od narození odebráno a umístěno do dětského domova. v době VTOS L.V. vždy E.V. žila s jiným kriminálně závadovým mužem a recidivistou a mimo něj měla i jiné příležitostné známosti na jednu noc. Při každém návratu L.V. z VTOS nejprve doma „udělal pořádek“, střídavě pracoval, ale jinak pravidelně pokračoval v trestné činnosti. v roce 2006 se L.V. s E.V. na její žádost rozvedl. Po celou dobu se jednalo v podstatě pouze o formální svazek a to s ohledem na to, že L.V. strávil ve VTOS celkem dvacet osm let a jedem měsíc a E.V. v době jeho VTOS žila s jinými recidivisty a náhodnými sexuálními partnery. Od samého počátku se jednalo o naprosto dysfunkční rodinu bez potřebného zázemí. Paní E.V. v krátkých obdobích mezi VTOS L.V. využívala finanční prostředky získané jeho trestnou činností a v dobách jeho výkonu trestu se nechávala zaopatřovat jinými recidivisty, a to zejména po roce 1990 se zrušením povinnosti pracovat.

Kriminální kariéra a bližší souvislosti příčin, pohnutek a motivů

Pro nedostatečnou kontrolu ze strany matky a otce si mohl dělat, co se mu zlíbí. Fyzické tresty od otce za prohřešky ve škole, jako drzost, neúctu vůči jakékoli autoritě, aroganci apod. bral jako nedílnou součást výchovy. Majetkovou trestnou činnost začal páchat ve svých patnácti letech. Byl vyspělý, urostlý, měl respekt mezi spolužáky a postavení mezi stejně starými a o málo staršími vrstevníky. Díky prostředkům z krádeží byl finančně nezávislý na rodičích a měl úspěch u dívek. První trest ho stihl už v šestnácti letech, v červenci 1972, kdy byl jako mladistvý odsouzen za krádeže a trestné činy proti chodu socialistických organizací k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců se zařazením do Nápravně výchovného ústavu pro mladistvé v Libkovicích za trestnou činnost spáchanou ve svých patnácti letech. v prosinci 1972 ho ve výkonu trestu v nápravném ústavu zastihl druhý souhrnný trest za krádeže v soukromém vlastnictví, rozkrádání socialistického vlastnictví a poškozování cizí věci spáchané krátce před svým prvním odsouzením v šestnácti letech, za které mu byly uloženy 2 léta a 6 měsíců nepodmíněně se zařazením do stejného ústavu. v této době se ve výkonu trestu učí, ale nedoučí truhlářem. v průběhu výkonu je totiž po dovršení věku 18 let přeřazen do I. Nápravně výchovné skupiny (dále jen NVS), dnešní věznice s dohledem. Je propuštěn v roce 1974, ale pobytem ve vězení se neponaučil. Navíc po příchodu domů zjistil, že jeho žena porodila jinému muži dítě. Pije a znovu krade v zaměstnání a v prosinci 1974 následuje v pořadí již třetí nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 2 roků, tentokrát však již se zařazením do II. NVS. Do občanského života se vrací v roce 1976. Doma ho čeká další překvapení v podobě druhého dítěte manželky, které sám nezplodil. Nafackuje jí, fyzicky si to vyřídí i s tím mužem, ale od manželky neodejde. Prací si moc peněz nevydělá, a tak pokračuje ve výkonu trestu přerušeném páchaním další trestné činnosti, ale už v září 1977 je znovu odsouzen. Tentokrát to je za neoprávněné užívání cizího motorového vozidla, opilství a krádeže v osobním vlastnictví. Trest zní 2 léta a šest měsíců nepodmíněně do II. NVS. v době výkonu trestu se však dopouští nebezpečného vyhrožování a Okresním soudem v Liberci je mu uložen další nepodmíněný trest v délce 7 měsíců ze zařazením do II. NVS. Vrací se domů v červnu 1980. Zjišťuje další přírůstky v rodině a znovu dělá pořádek. Pracovat ho ale nebaví. Navíc musí všem ukázat, že on je někdo. Pokračuje v trestné činnosti. Tu však rozšiřuje i do dalšího okresu. v lednu 1981 přichází od Okresního soudu v Č. Budějovicích další trest. v tomto případě už je ale soudem posuzován jako „zvlášť nebezpečný recidivista“ a je odsouzen ke 3 letům a 6 měsícům

odnětí svobody. Nyní již ale do III. NVS. Ve výkonu tohoto trestu Okresní soud v Táboře v dubnu téhož roku rozhoduje, že vzhledem k rozhodnutí českobudějovického soudu o výměře trestu a jeho zařazení pro samotný výkon do III. NVS je dostatečné a upouští od uložení dalšího trestu za dvojnásobné neoprávněné užívání cizího motorového vozidla a krádež, kterých se dopustil na okrese Tábor. Propuštěn je v únoru 1984 a je mu stanoven dohled na 2 roky a 6 měsíců. Co doma? k tátovi a mámě nesmí, doma jej „čeká“ nevěrná manželka. z uloženého dohledu si nic nedělá. Nastoupí sice do práce, kam nějakou dobu dochází, ale když mu mistr vytkne špatně odvedenou práci, sprostě mu vynadá, odejde a už se nevrátí a pokračuje v další trestné činnosti. Opět se jedná o krádeže, neoprávněné užívání cizího motorového vozidla apod., ale tentokrát i o maření nařízeného dohledu. v říjnu 1980 je odsouzen na další 4 roky odnětí svobody nepodmíněně se zařazením do III. NVS a navíc je mu vysloven soudem zákaz řízení motorových vozidel na dobu 3 let. z VTOS se vrací v červnu 1988. Nastupuje do práce. Nějakou dobu se snaží. Nemá ale rád, když ho někdo komanduje, proto fyzicky napadne mistra a z práce odchází a opětovně si prostředky k obživě opatřuje trestnou činností. Za to je v březnu 1989 odsouzen za pokus těžkého ublížení na zdraví a krádeže k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let a šesti měsíců se zařazením do II. NVS. Ve výkonu jej zastihne amnestie prezidenta Havla a je propuštěn. Už v červenci 1990 je ale znovu odsouzen za trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví na 2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně se zařazením do II. NVS, odkud se vrací v září 1992. Manželka je v tu dobu s jiným recidivistou. Společně s ním páchají majetkovou trestnou činností. Převážně se jedná o krádeže vloupáním do chat, ale i do bytů. v roce 1994 porodí manželka poslední dítě, dceru. Bohužel ani v tomto případě nejde dítě L.V., ale jeho společníka. Toho vyhazuje z bytu a najde si jiného. Byť dcera není jeho, chtěl by se o ní starat, ale pro nevhodnost prostředí je i tato orgánem sociální péče o děti a mládež matce odebrána a umístěna do dětského domova. To se ale odehraje až v době jeho dalšího VTOS, protože jeho trestná činnost je odhalena, je dopaden, opětovně umístěn do vyšetřovací vazby a v březnu 1995 odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce 10 měsíců. Ve výkonu se dozvídá, že mu zemřel otec. Vrací se v lednu 1996, ale už březnu 1996 je odsouzen za další majetkovou trestnou činnost na 16 měsíců nepodmíněně. v témže roce následuje souhrnný trest na dalších 14 měsíců odnětí svobody nepodmíněně. z vězení se vrací v únoru 1998, ale v říjnu téhož roku následuje další trest v podobě 18 měsíců odnětí svobody. Pro poslední tři uložené tresty byl zařazen do věznice s dozorem. Domů se

vrací v říjnu 1999. Za tři čtvrtě roku se ale vrací zpět do vězení. Soud mu v květnu 2000 ukládá za recidivu krádeže další 2 roky a 6 měsíců, tentokrát již ale do věznice s ostrahou. v době tohoto VTOS mu umírá matka. Téměř okamžitě po návratu je opětovně souzen za krádež a v září 2002 je odsouzen k 300 hodinám obecně prospěšných prací. Když nechodím do práce, nebudu ani chodit dělat někam zadarmo. Občas sežene nějakou tu brigádu, ale na normální živobytí to nestačí a o stálou práci nemůže zavadit. Za dobu věznění se mu zhoršil zrak a při jedné z rvaček téměř přišel o oči. Práci se svým rejstříkem nedostal ani u Výrobního družstva invalidů. Proto se vrací zpět ke krádežím. v březnu 2003 je za ně odsouzen k výkonu 8 měsíců do dozoru nepodmíněně, odkud se vrací v listopadu 2004. Nemá práci, brigád taky moc není. Občas mu vypomůžou kamarádi, občas mu nějaké peníze dá manželka, nebo za něho zaplatí útratu v hospodě. Krást se mu už nechce. Je to čím dál těžší a také už není nejmladší. Už by se chtěl usadit, najít si stálou práci a žít normálním životem. Hrozí mu, že přijde o byt po matce. Od její smrti, kdy byt zdědil, nikdo neplatil nájem ani žádné zálohy za energie a s úroky se to vyšplhalo na pěknou sumu. Majitel domu podal soudu návrh na vystěhování a exekuci. Je rok 2006 a L.V. dohnal neodpracovaný trest obecně prospěšných prací. Na žádost manželky se s ní rozvádí a ta si bere otce svého posledního dítěte. Krátce nato je zatčen a dodán do VTOS, protože soud rozhodl o jeho přeměně na nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 150 dní ve věznici s dozorem. v době výkonu trestu přichází exekučně o byt po matce. Vrací se z vězení v únoru 2007. Nemá kde bydlet, nemá žádné osobní věci, nemá práci. Přesto se snaží si nějakou najít a chodí alespoň po příležitostných brigádách a přespává po kamarádech, známých a v odstavených vagonech. Stal se z něho bezdomovec a živí se sběrem železného šrotu. Nakonec ale neodolá a opět začne krást. Za to je v květnu 2008 odsouzen k dalšímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody na 12 měsíců do věznice s ostrahou. Po výkonu tohoto trestu se vrací zpět v lednu 2010. Nemá peníze, nemá práci, nemá kde bydlet, přespává, kde se dá. Nakonec najde bydlení ve sklepě pod jednou z Indických restaurací. Není tam sám a stejně jako ve vězení i tady platí nepsaná pravidla. Nemůže sehnat ani brigádu, a tak se rozhodně pro krádež. Je ale dopaden a odsouzen. Rozsudek z května 2010 zní na 12 měsíců nepodmíněně ve věznici s ostrahou. z tohoto posledního výkonu trestu se L.V. vrátil v lednu 2012. i v poslední případové studii uvádím pro ilustraci **tabulku č. 3** dokladující trestní minulost podle počtu odsouzení.

Tabulka č. 3 – Trestní minulost podle počtu odsouzení

Kriminální minulost podle počtu odsouzení				
Rozsudek	Trest	Povaha TČ	Vazba	VTOS
OS Č.Budějovice 1T 134/1972	18 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže v osobním vlastnictví Rozkrádání majetku v soc. vlastnictví	NE	ANO (NVÚ pro mladistvé)
OS Č.Budějovice 2T 210/1972 (souhrnný trest k 1T 134/1972)	2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže, poškození cizí věci, rozkrádání majetku v soc. vlastnictví, TČ proti chodu soc. organizace	NE/v době VTOS	ANO (NVÚ pro mladistvé, přeřazení do I.NVS po dovršení 18 let věku)
OS Č.Budějovice 5T 556/1974	2 léta odnětí svobody nepodmíněně	Rozkrádání majetku v soc. vlastnictví	ANO/převeden	ANO (II. NVS)
OS Č.Budějovice 1T 375/1977	2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže v osobním vlastnictví, opilství, neoprávněné užívání cizího mot. vozidla	ANO/převeden	ANO (II. NVS)
OS Liberec 4T 425/1979	7 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Nebezpečné vyhrožování, násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci	NE/v době VTOS	ANO (II. NVS)
OS Č.Budějovice 1T 337/1980	3 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně DOHLED 2 léta a 6 měsíců po propuštění z VTOS	krádeže Krádeže	ANO/převeden	ANO (III. NVS)

OS Tábor 2T 466/1980	Upuštění od potrestání s odkazem na rozsudek 1T 337/1980 OS Č.Budějovice	Krádeže Neoprávněné užívání cizího mot. vozidla	NE/v době VTOS	ANO (III. NVS)
OS Č.Budějovice 3T 614/1984	4 léta odnětí svobody nepodmíněně Zákaz řízení motorových vozidel na 3 léta	Rozkrádání majetku v soc. vlastnictví Opilství Neoprávněné užívání cizího mot. vozidla	ANO/převeden	ANO (III. NVS)
OS Č.Budějovice 3T 42/1989	2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Těžké ublížení na zdraví Výtržnictví Krádeže v osobním vlastnictví	ANO/převeden	ANO (II. NVS) Propuštěn na amnestii z 1.1.1990
OS Č.Budějovice 3T 85/1990	2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Rozkrádání majetku v soc. vlastnictví, TČ proti chodu soc. organizace	ANO/převeden	ANO (II. NVS)
OS Č.Budějovice 3T 412/1994	10 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže vloupáním Porušování domovní svobody Poškození cizí věci	ANO/převeden	ANO (věznice s dozorem – II. NVS)
OS. Č.Budějovice 2T 475/1995	1 rok a 2 měsíce odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže vloupáním	ANO/převeden	ANO (věznice s dozorem)
OS. Č.Budějovice 2T 475/1995 (souhrnný trest k 3T 412/1994)	1 rok a 2 měsíce odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže vloupáním	NE/v průběhu VTOS	ANO (věznice s dozorem)

OS Č.Budějovice 2T 83/1998	1 rok a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže vloupáním Porušování domovní svobody Poškození cizí věci	ANO/převeden	ANO (věznice s dozorem)
OS Č.Budějovice 2T 53/2000	2 léta a 6 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádeže vloupáním Porušování domovní svobody Poškození cizí věci	ANO/převeden	ANO (věznice s ostrahou)
OS Č.Budějovice OS Č.Budějovice 5T 128/2002	300 hodin obecně prospěšných prací Trest přeměněn na 5 měsíců odnětí svobody nepodmíněně v r.2006	Krádeže vloupáním	NE	ANO/výkon po přeměně 2006- 2007 (věznice s dozorem)
OS Č.Budějovice 31T 174/2002	8 měsíců odnětí svobody nepodmíněně	Krádež	ANO/převeden	ANO (věznice s dozorem)
OS. Č.Budějovice 6T 44/2008	1 rok odnětí svobody nepodmíněně	Krádež	NE	ANO (věznice s ostrahou)
OS Č.Budějovice 6T 30/2010	1 rok odnětí svobody nepodmíněně	Krádež	NE	ANO (věznice s ostrahou)

Zdroj: opis rejstříku trestů

Průběh výkonu trestu, adaptace, absolvování programu zacházení

Ani v případě L. V. není možnost konfrontace jeho tvrzení o průběhu, adaptaci a absolvování programů s hodnocením odpovědných pracovníků VS České republiky a výstupy SARPO z vězeňského informačního systému. Nicméně lze pro účely této práce vycházet z jím poskytnutých informací jako z pravdivých, a to již i vzhledem ke skutečnosti o četnosti a okolnostech jeho opakované recidivy a faktu, že nikdy nebyl podmíněně propuštěn z nařízeného VTOS, jak lze zjistit z přehledu uvedeného v tabulce č.3.

L.V. sám k dotazu na adaptaci na vězeňské prostředí po prvním uvěznění a přechod z NVÚ pro mladistvé mezi dospělé vězně v I. NVS v rozhovoru uváděl, že vlastně ani nepociťoval žádné zvláštní obtíže ani stres. Odkazuje spíše na vztek a zlobu na sebe sama, že nebyl dost opatrný a věřil společníkům, kteří byli odhaleni jako první a vypovídali o jeho podílu na páchané trestné činnosti. v NVÚ se velmi rychle přizpůsobil nejen řádu vyžadovanému dozorcům, ale i vnitřnímu, na oficiálním řádu zcela nezávislému, chování a nepsaným pravidlům uznávaným mezi vězni. s ohledem na svou výbušnou povahu, sílu a urostlou postavu rychle, zapadl do nové party mladistvých spoluvězňů, kde si poměrně rychle vybudoval i určité výsady spojené s jeho postavením „tvrďáka“. Neváhal se postavit ostentativně na odpor dozorcům a jejich nařízením, stejně jako se nerozmýšlel použít svých pěstí k vynucení své vůle a potřeb mezi spoluvězni. Nikdy však, a to ani při vyšetřování na policii, ani při vnitřním vyšetřování ve vězení, nevypovídal ke svým nebo proti svým spolupachatelům. v NVÚ Libkovic byl zařazen do střediska odborné přípravy, kde se učil na truhláře. Výuka ho nebavila, praxe ano. Učební obor ale nedokončil a nevyučil se, protože dosáhl věku osmnácti let a byl z NVÚ přeřazen do I. NVS. Přechod mezi dospělými vězni mu nepůsobil žádné potíže. Od samého začátku zaujal postoj „tvrďáka“, což se u nováčků netrpí. Několikrát na svou drzost, aroganci a vyzývavost u starších spoluvězňů doplatil, nakonec si pověs „tvrďáka“ uhájil, stejně jako pověst „šmelináře“, který dokáže v izolovaném světě vězení ledaco sehnat. z tohoto důvodu si z pohledu vězně žil nad poměry. Ve druhé NVS si vzhledem ke své podnikavosti a výbušnosti vybudoval mezi vězni, jak sám říká, velmi slušnou pozici. Neměl s tím žádné problémy i proto, že mezi prvním a druhým výkonem trestu strávil na svobodě jen tři měsíce. Jeho pobyt na svobodě mezi jednotlivými tresty byl vždy příliš krátký na to, aby odvykl vězeňskému životu a nepsaným pravidlům, podle kterých se řídí. Čtvrtý trest si prodloužil, protože si ve Věznici Liberec fyzickým násilím na spoluvězni zjednával respekt, vynucoval poslušnost a splácení dluhů za dodané zboží. Šestý trest a v pořadí pátý VTOS si odpykal ve Věznici Horní Slavkov ve třetí NVS. v rozhovoru uvedl, že i zde se mu dařilo provozovat podlouný obchod, díky němuž měl kázeňské problémy. Přiznává, že „narazil“ až ve třetí NVS ve Věznici Valdice. Zde se mu zhoršil zrak, když byl zaměstnán na, jak řekl, „prehistorických“ strojích a bruskách ve vnitřních dílnách se špatným osvětlením, kde se leštily a brousily skleněné korálky a vyráběly skleněné a křišťálové lustry. Ten se zhoršil ještě víc po ráně pěstí do spánku a za ucho při rvačce s mnohem lépe fyzicky vyspělým spoluvězněm, a protože skoro neviděl ani se silnými

dioptriemi, byl s ohledem na svůj nedokončený učební obor zařazen na práci v truhlárně uvnitř věznice. Podle svého vyjádření další tresty vykonával ve Věznici Ostrov, Rýnovice, Plzeň - Bory a nejvíce, včetně posledních třech, ve Věznici Příbram.

k absolvování programů zacházení uvedl, že těch se vždy účastnil pouze jako nutného zla, které bylo při trestech vykonávaných před rokem 1989 spojeno s určitými výsadami. Mezi výsady absolvování programu zacházení, do kterého byl zapojen, kromě práce, byly výhody spojené se stravou ve formě různých přídatků, jako např. ovoce, cukrářských výrobků, řezů, oplatek a čokolád a prodloužení možnosti sledování televizních programů. Stejný přístup, tedy jako nutné zlo, bral i všechny programy zacházení po roce 1990 a 2000. Většinou je odmítal a byl za ně kázeňsky řešen, protože zejména po roce 1995 jejich absolvování neskýtalo žádný zisk. Navíc měl za projevy nesnášenlivosti a neúcty vůči autoritám, fyzické potyčky se spoluvězni a „černý obchod“ pokaždé tolik kázeňských přestupků, že agitaci ve smyslu, že jejich absolvování je polovičním úspěchem žádosti o podmíněčné propuštění, vůbec nebral vážně. Pokud se jich účastnil, a to musel vždy na výstupním oddělení před propuštěním po vykonání trestu, vnímal je pouze jako tlachání, které pro něho nemá žádný význam. Dopředu vždy věděl, že napřed po návratu udělá pořádek doma, a pak to zase roztočí a rozjede ve velkém, aby všichni věděli, jaký je „fraj“ . Doma a u manželky ho nic nečeká, tak jako s ní si může užít s kteroukoli jinou. Ve vězení mu nic nechybí, tam už to důvěrně zná, má tam spoustu přátel, svým způsobem výsadní postavení a víc prostředků, než si dokáže obstarat krádežemi nebo poctivou prací. Poprvé začíná váhat a uvažovat o změně dosavadního způsobu života až ve VTOS v roce 2006. v roce 2008 už má ale z vězení strach a skrývá se. Zakrátko je vypátrán, zatčen a dodán k nařízenému VTOS. Při sezeních v programu „3Z“ na výstupním oddělení už o slovech lektorů a psychologů přemýšlí a uvědomuje si celý dopad svého jednání. Skrývá se i před posledním nástupem VTOS v roce 2010. Opětovně prochází před propuštěním v lednu 2012 programem „3Z“.

Recidiva a život po propuštění

Život L.V. po propuštění se vyznačuje souvislou řadou zklamání v osobním životě a manželském soužití, na kterém se sám ne malou měrou podílí, když se opakovaně vrací do stejného prostředí, nemá zájem na něm a způsobu svého života ani na způsobu života své ženy nic měnit. Tomu jistě přispívá i skutečnost, že vždy sám manželku seznámí s muži, kteří ho následně zastoupí ve všech jeho povinnostech v době výkonu

trestu. Doba života na svobodě mezi propuštěním a novým nástupem trestu je od roku 1972 až do roku 1991 prakticky zanedbatelná, se jedná řádově jen o pár měsíců. Určujícím faktorem je však začátek recidivy. Ten je téměř okamžitý, v podstatě od jednoho do šesti měsíců, v jednom případě recidivuje po roce a v jednom případě mezi léty 1992 až 1995 za dva a půl roku, z celkem devatenácti pravomocných odsouzení a uložených trestů. Život L.V. můžeme, vzhledem k jeho věku a patnácti let dětství s ohledem na dvacet osm let a jeden měsíc strávený ve výkonu trestu odnětí svobody, charakterizovat jako kriminální životní dráhu. On sám v rozhovoru při svém posledním zatčení před dodáním do VTOS v roce 2011 a návratu v roce 2012 při setkání v prosinci 2015 uvedl: *„Skončil jsem a měl sem to udělat už dávno, když se narodila malá E. (myslí tím poslední dítě a dceru bývalé manželky). v té době sem měl po výstupu práci i za slušný prachy. Měl jsem jí E. sebrat a starou kopnout do ..., stejně to s ní k ničemu nebylo. Tenkrát by mi možná E. nechali. Měl jsem svůj byt, máma byla tenkrát ještě na živu a pomohla by mi. Byla zlatá a malou měla ráda, i když jí ta coura měla taky s jiným. Všechno šlo, ale já sem musel bejt holt frajer, ukázat všem, že sem „NĚKDO“ a co sem z toho měl, nic. Prachy jsem rozdával, roztočil po hospodách a s k... a když mě bengá dostali, tak sem šel zpátky mezi svý. a teď, když sem ve srabu, nikdo ze starejch kámošů mi nepomoh, každej se na mě vykašlal, nikdo z nich nikdy nebyl a ani není takovej haur jako já. Teď už je to jedno. Našel jsem si ženskou, bydlení a stálou brigádu. Vona mi pomohla. Vona mi radila, kam a na koho se obrátit, abych dostal kopie dokladů, o které jsem přišel při exekčním vystěhování z bytu po mámě a které už sem nenanšel. Všechno mi pomohla vyřídit. Skoro všude se mnou chodila, protože sem hroznej nervák a pomohla mi vyřídit těch pár šupek důchodu, ale mám klid. s nikým z těch šmejdů se nestýkám, dojdu si na pívko a zpátky domu. Já už se posledních deset let vždycky třás, kdy mě zase přidete sebrat. Na lágr už nechci, mám strach, že už bych se z něj nevyhrabal a když, tak bych potom někde sám chcípnul jako opuštěnej pes.*

7.4 Výzkumné závěry a jejich srovnání s praktickými životními zkušenostmi

Kazuistiky uvedených tří osob byly vybrány záměrně tak, aby splňovaly stanovené cíle práce a rozsahem stupně získaného vzdělání pokryly co nejširší vrstvu recidivistů. Není zde uvedena kazuistika vysokoškolsky vzdělaného recidivisty proto, že sám jsem s nikým takovým nehovořil a takovou zkušenost nemám. To je dáno mým profesním zaměřením a zařazením na oddělení obecné kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, kdy jsem při vyšetřování a odhalování pachatelů obecné kriminality

osobně přišel do styku pouze s vysokoškoly, u kterých bylo spáchání trestného činu excesem a ojedinělým vybočením z jinak řádného způsobu vedení života. Kriminální recidiva vysokoškolsky vzdělaných osob, zejména svým zaměřením, spadá spíše do sféry hospodářské kriminality tzv. „bílých límečků“ a úkolem práce bylo v praktické části kvalitativního výzkumného úkolu vycházet z vlastních podkladů a zjištění během osmadvacetileté praxe u policie.

Závěry, ze kterých budu při vyhodnocení projektu vycházet, nepocházejí pouze ze zkušeností v kazuistice zmíněných tří osob, ale z práce a rozhovorů se vzorkem recidivistů čítajících více než 100 osob.

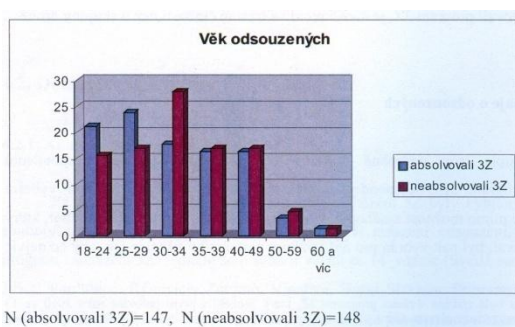
1. Odpověď na otázku, má-li absolvování programu zacházení „3Z“ vliv na recidivu po propuštění, odpověď ze závěrů vlastních zkušeností, pozorování a z rozhovorů s recidivistou zní:

Skutečnost, že byl recidivista před svým podmíněným propuštěním nebo před výstupem po skončení VTOS podroben programu zacházení „3Z“, sama o sobě nemá vliv na změnu jeho postojů, motivaci a následnou recidivu.

Ta je daleko více než vnitřními osobnostními prediktory ovlivněna působením vnějších podnětů a faktorů. Osobnostní předpoklady ke změně postojů jsou určující jen do té míry psychické odolnosti, s jakou je recidivista schopen čelit tlaku svého okolí, svodům daných bývalých spoluvězňů a spolupachatelů o reálných příležitostech a „racionálnímu“ zdůvodňování recidivy, neúspěchům při hledání zaměstnání a snaze o zařazení do společnosti a vůli ve svém snažení neustát, i za cenu radikálních změn ve svém soukromém životě.

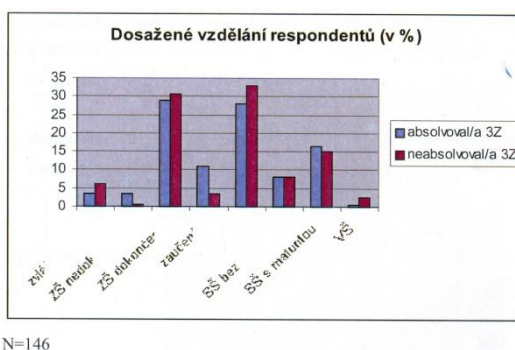
Institut pro kriminologii a sociální prevenci (dále jen IKSP) realizoval v letech 2010 až 2011 ve čtrnácti věznicích na vzorku 295 odsouzených recidivistech rozdělených do dvou skupin výzkumný projekt zaměřený na účinnost programu „3Z“ a jeho vliv na recidivu po propuštění. v první skupině byli recidivisté, kteří absolvovali program „3Z“ a ve druhé ti, kteří jím neprošli, tak jak nám ukazuje graf č. 1.

Graf č. 1: projekt zaměřený na účinnost programu „3Z“

Z grafu č. 1 realizovaného výzkumu je vidět, že celý výzkumný vzorek zahrnoval věkovou skupinu od 18 do 60 let.⁶⁹

Graf č. 2: výše a stupeň dosaženého vzdělání

Graf č. 2 znázorňuje výši a stupeň dosaženého vzdělání respondentů, kteří v amnestickém dotazníku realizovaného projektu odpověděli na otázku výše svého vzdělání.⁷⁰

Tabulka č. 4 - rodinný stav odsouzených

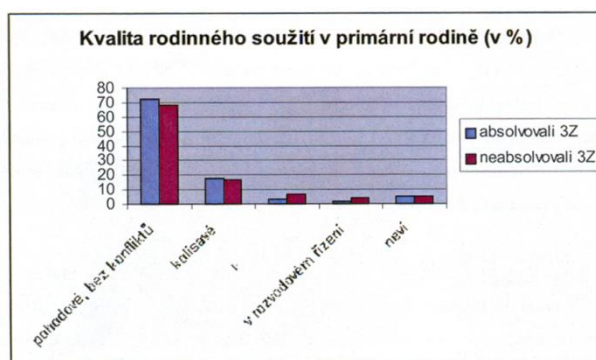
Rodinný stav odsouzených (v %)	Absolvovali 3Z	Neabsolvovali 3Z
Svobodný, žije sám	12,6	15,0
Svobodný, žije s rodiči	16,1	12,2
Svobodný, žije s druhem/družkou (přítelem/kyní)	34,3	32,0
Ženatý	10,5	11,6
Rozvedený	11,9	12,2
Rozvedený, žije s druhem/družkou (přítelem/kyní)	14,0	14,3
Vdovec	0,0	0,0
Vdovec, žije s druhem/družkou (přítelem/kyní)	0,0	0,0
Jiná varianta	0,7	2,7
	N=143	N=147

Tabulka č. 4 přehledným způsobem poukazuje na rodinný stav výzkumného vzorku odsouzených před nástupem VTOS v době páčání trestné činnosti.

⁶⁹ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*, 2011, s. 54

⁷⁰ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*. 2011, s. 57

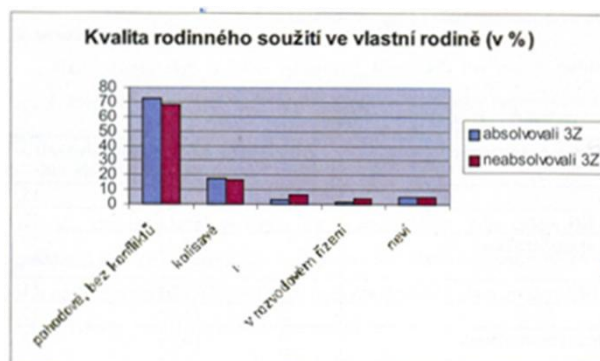
Graf č. 3: kvalita rodinného soužití v primární rodině

N (absolvovali 3Z)=132, N (neabsolvovali 3Z)=135

Z grafu č. 3 výzkumu na straně 55 plyne, jak odsouzení v dotazníkovém šetření posuzovali rodinu a soužití s otcem, matkou a sourozenci před založením vlastní rodiny.

Graf č. 4: kvalita rodinného soužití ve vlastní rodině

N (absolvovali 3Z)=119, N (neabsolvovali 3Z)=121

V grafu č. 4 uvedeném na straně 56 výzkumu je vidět jejich hodnocení vlastní rodiny tak, jak ho s odstupem a délkou věznění vnímají v prizonizačním prostředí.

Níže uvedené tabulky č. 5 a č. 6 znázorněné na stranách 60 – 61 realizovaného výzkumu porovnávají výskyt trestné činnosti v rodinách odsouzených a předchozí trestnou činností výzkumného vzorku odsouzených.

Tabulka č. 5 : výskyt kriminální infekce v rodině

Výskyt trestné činnosti v rodině (v %)	Absolvovali 3Z	Neabsolvovali 3Z
Nikdo nebyl trestán	65,7	70,9
Rodiče	14,0	15,5
Sourozenec/ci	15,4	12,2
Současný manžel/ka, druh/družka, přítel/kyně	3,5	1,4
Minulý manžel/ka, druh/družka, přítel/kyně	1,4	0,0
	N=143	N=148

Tabulka č. 6 : trestná činnost odsouzených před uvězněním

Předchozí TČ odsouzených (v %)	Absolvovali 3Z	Neabsolvovali 3Z
TČ proti majetku	70,1	72,5
TČ proti životu a zdraví	12,9	10,6
TČ proti lid. důstojnosti v sex. obl.	1,4	1,4
TČ hospodářské	4,1	4,9
jiné TČ	11,6	10,6
	N=147	N=142

ISKP měl možnost v rámci realizovaného výzkumu pracovat i s výstupy z VIS a hodnocením respondentů z hlediska pracovníků věznic, včetně psychologických vyšetření. Tabulka č. 7 zpracovaná na straně 64, je procentuálním vyjádřením přehledu o propuštěných v obou skupinách. Každá skupina čítala 148 odsouzených a z tabulky je patrný rozdíl mezi propuštěnými, který numericky vyjádřeno, činil 7 osob ve prospěch skupiny, jež se programu „3Z“ neúčastnila.

Tabulka č. 7: propuštění odsouzených na svobodu

	Absolvovali 3Z	Neabsolvovali 3Z
Propuštěn/a	57,4	62,2
Vyhoštěn/a	0	0,7
Výkon trestu odnětí svobody	41,9	35,8
Zemřel/a	0	1,4
Jiné	0,7	0
	N=148	N=148

Výsledek sledování obou skupin respondentů po 6 měsících znázorňují údaje zpracované v tabulce č. 5 a tabulce č. 6 uvedených na straně 65 výzkumu, které kromě samotné recidivy zaznamenávají i další údaje, jako samotný důvod propuštění až po výkonu trestu, nebo podmíněčné propuštění, či propuštění s dohledem. Protože byl rozdíl sedmi osob mezi skupinami, byly údaje o recidivě osob za každou skupinu zpracovány zvlášť, a to nikoliv v procentech, ale numericky.

Tabulka č. 8 : recidiva propuštěných absolventů program 3Z

Absolvovali 3Z	N	Vazba	VTOS
Podmíněně propuštěn/a	20	2	0
Propuštěn/a s dohledem	41	1	5
Propuštěn/a	24	2	4
Celkem	85	5	9

Tabulka č. 8 vykazují statistická data recidivy propuštěných odsouzených ve sledovaném období 6 měsíců po jakékoli z forem propuštění u skupiny, která byla podrobena speciálně zaměřeného programu zacházení „3Z“ určeného pro recidivisty.

Tabulka č. 9 : recidiva propuštěných bez absolvování programu

Neabsolvovali 3Z	N	Vazba	VTOS
Podmíněně propuštěn/a	24	0	0
Propuštěn/a s dohledem	13	0	1
Propuštěn/a	55	3	2
Celkem	92	3	3

Statistické údaje v tabulce č. 9 jsou výsledným ukazatelem recidivy propuštěných ze skupiny, která neabsolvovala program „3Z“.

Porovnáním údajů ve výše uvedených tabulkách činí rozdíl mezi recidivujícími v jednotlivých skupinách 6 osob ve prospěch skupiny, která programem „3Z“ neprošla.

v procentuálním vyjádření opětovné recidivy ve zjištění IKSP v realizovaném výzkumu u skupiny, která program „3Z“ absolvovala je 10,6%, naproti 6,5 % recidivního chování ve skupině, jež program neabsolvovala.

Závěr realizovaného výzkumu IKSP zní: „Nelze potvrdit námi stanovenou hypotézu, že absolvování resocializačního programu 3Z bude mít za následek menší recidivu po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.“⁷¹

2. Odpověď na otázku, má-li stupeň a výše dosaženého vzdělání a kompetencí větší vliv na recidivu po propuštění než sociální prostředí, odpověď ze závěrů vlastních zkušeností, pozorování a z rozhovorů s recidivisty zní:

Závěr č. 1: Výše a stupeň dosaženého vzdělání spolu s kompetencemi recidivisty není určujícím faktorem a nemá přímý vliv na jeho recidivní chování po propuštění z výkonu trestu.

Není přitom rozhodné, o jakou z forem propuštění se jedná, zda jde o podmíněčné propuštění, nebo o propuštění po výkonu celého trestu. Významnou roli v tomto ohledu nesehrává ani věk recidivisty.

Závěry vlastního pozorování a dlouholeté zkušenosti a poznatky plynoucí z rozhovorů s recidivisty mají oporu i v údajích a datech sesbíraných a utříděných do přehledných grafů realizovaného výzkumu IKSP z let 2010 až 2011 pod číslem 1 a 2 (viz. výše).

Výsledky a data shromážděná během realizace výzkumného projektu ISKP přehledně seřazená v grafu č. 3 a 4 ohledně vnímání primární a sekundární rodiny ostře korespondují s vlastními poznatky a zkušenostmi. Zkreslené hodnocení jejich vnímání

⁷¹ BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Institut pro kriminologii a sociální prevenci*. 2011, s. 66

zaznamenané při výzkumu je zcela nepochybně poznamenáno prostředím věznice, izolací odsouzených od vnějšího světa souvisejícího se ztrátou svobody a idealizací rodiny v představách odsouzených. Dalším důvodem je skutečnost, že na tuto otázku odsouzení odpovídali v dotazníkovém šetření a odpověď na tuto otázku byla řešena formou škálování. Dalším důvodem určitého zkreslení je bezpochyby i neochota odsouzených hovořit s pracovníky věznice, včetně speciálního pedagoga a psychologa, o rodině jako takové a problémech s ní souvisejících. Vždy je to pro ně ve vězeňském prostředí stresující téma, kterému se raději vyhýbají, nebo fabulují, např. i ze studu před ostatními spoluvězni.

Naproti tomu po opadnutí stresu a napětí způsobeném neustálým očekáváním odhalení a dopadení a následném celkovém uvolnění v naprosto nezávazně vedeném rozhovoru s citlivě pokládanými doplňujícími otázkami, jsou zatčení recidivisté ochotní a schopni vyjavit i své nejvnitřnější a nejintimnější pocity a odhalit tak pohnutky a motivy svého jednání.

Závěr č. 2: s ohledem na letité zkušenosti, praxi, množství takto vedených rozhovorů, vybraných kazuistik a komparaci mnou získaných poznatků se závěrem výzkumu ISKP a v něm shromážděnými daty lze vyvodit, že určujícím prediktorem recidivy osob po kterékoli formě propuštění z výkonu trestu odnětí svobody není absolvování programu „3Z“ před propuštěním, ani výše dosaženého vzdělání a kompetencí, ale je jím sociální prostředí a zejména vztahy a soužití v primární a sekundární rodině spojené se sociální kontrolou a rezolutní změnou širšího sociálního prostředí.

ZÁVĚR

Kriminální recidiva je hlubokým, mnohvrstevným a palčivým problémem dnešní postmoderní a postkomunistické společnosti. Bylo by ale zavádějící myslet si, že je problémem pouze ve státech bývalého východního bloku po jeho rozpadu a postupném začleňování jeho jednotlivých zemí do hospodářského, sociálního, kulturního a ekonomického společenství vyspělejších západoevropských zemí. Tak tomu není. Ve skutečnosti se s kriminální recidivou potýkají i západní země jako Spolková republika Německo, Spojené království Velké Británie a Skotska, Francie, Itálie apod.

Práce si z uvedeného důvodu kladla za cíl seznámit v obecných rysech s kriminální recidivou jako s jedním ze současných problémů v celé její transdisciplinární šíři.

Úvodní kapitolu teoretické části jsem věnoval seznámení s obecným popisem fenoménu kriminální recidivy jako takové a následně představuji kriminální recidivu z několika úhlů pohledu. Prvním z nich je seznámení s jejím postavením v trestním právu České republiky. Zde je popsáno její chápání a postavení v trestním zákoně v době před pádem komunistického režimu a postupné a těžkopádné reakce trestního práva na její nové trendy a formy v souvislosti s otevřením hranic. Práce zde ukazuje na změny a orientaci v postavení a chápání hodnot jako je život, zdraví, lidská důstojnost a zájem společnosti na dodržování obecně závazných norem chování a na dodržování veřejného pořádku. Teoretická část v kapitole kriminologického pojetí seznamuje s kriminální recidivou v oblasti sociální, ukazuje na faktory, které ji ovlivňují, ukazuje, jak důležitým prediktorem je v jejím potírání právě sociální prostředí a jak významnou roli zde hraje rodina, škola, vrstevnické skupiny, ale i prostředí v zaměstnání a důsledná sociální kontrola.

Pedagogickému pohledu je věnována druhá polovina teoretické části. Zde jsou vyjádřeny současné pedagogické a psychologické aspekty problému a v obecných rysech pedagogicko psychologické formy a metody práce s recidivisty aplikací programů zacházení v době jejich věznění. Součástí tohoto bloku teoretické části je i zjištění, že práce s recidivisty je ve výsledku odváděna jen a pouze právě v době jejich uvěznění a poukazuje i na důvody. Prvním je, že pedagogicky se na recidivistu působí pouze ve výkonu trestu a nebo při podmíněčném propuštění, nikoli však po propuštění po výkonu celého trestu. Druhým je nedostatečná operativní záchytná síť a nízká úroveň spolupráce s nevládními a neziskovými organizacemi. Třetím je nízké právní vědomí

společnosti a velmi malá možnost pracovního zařazení recidivisty. v tomto směru práce nabízí i postřehy, podněty a nastínění možných řešení.

Praktická část práce je kromě deskripce základních metodologických metod zaměřena na kriminální recidivu z hlediska dlouhodobé praxe a práce u kriminální policie. Nedílnou součástí jsou případové studie tří osob a komparace vlastních zjištění a poznatků z rozhovorů s recidivisty, s výzkumem Institutu pro kriminologii a sociální prevenci uskutečněného v letech 2010 – 2011. Jejím úkolem bylo potvrzení nebo vyvrácení hypotézy, že absolvování speciálního programu zacházení „3Z“ má vliv na menší recidivu po propuštění. Ověřovaná hypotéza se nepotvrdila. Do šesti měsíců po propuštění se recidivy dopustilo 10,6% recidivistů, kteří program absolvovali, oproti 6,5% recidivistů, kteří mu podrobeni nebyli.

Vlastní zkušenosti, praxe a případové studie z více než stovky rozhovorů vedenými s recidivisty se shoduje se závěrem citovaného výzkumu, tedy s tvrzením, že skutečnost absolvování programu „3Z“ před jakýmkoli druhem propuštění nemá vliv na změnu postojů, motivaci a následnou recidivu.

Komparace dat sebraných během realizovaného výzkumu a vlastními zkušenostmi mě vedou k závěru, že ani výše a stupeň dosaženého vzdělání a získané kompetence nejsou určujícím faktorem a nemají přímý vliv na recidivní chování recidivisty po jeho propuštění.

Letité zkušenosti, praxe a množství rozhovorů vedených s recidivisty s porovnáním dat shromážděných v realizovaném výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci ukazují, že určujícím prediktorem recidivy osob po kterékoli formě propuštění z vězení jsou vztahy a soužití recidivisty v primární a sekundární rodině spojené s důslednou sociální kontrolou a rázná změna širšího sociálního prostředí.

Sociální prostředí, důsledná sociální kontrola, možnost pracovního zařazení po propuštění spojená s pravidelným měsíčním příjmem a cílené vedení a působení na recidivistu po skončení výkonu trestu jsou hybnou silou a faktory, které jsou schopny ovlivnit jeho osobnostní stránku a vést ke změně. Ty mohou kladným způsobem ovlivnit psychiku recidivisty v jeho motivech, pohnutkách a vůli změny k lepšímu, včetně hodnotové orientace, ale mohou vest i k posunu v oblasti jeho pocitů a emoční stránky prožívání.

Domnívám se, že přestože práce s ohledem na obsáhlost tématu překročila rozsah stran uvedených v zadání, splnila svým obsahem, postřehy a náměty, stanovené cíle a může být přínosem pro další práci s recidivisty na úseku prevence a předcházení kriminální recidivě.

Práce s recidivisty jako marginální skupinou je z několika málo nastíněných problémů závažným sociálním, pedagogickým a právním problémem dneška, kterému je třeba věnovat více pozornosti než se mu v současnosti naší společností dostává.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BIEDERMANOVÁ, E., PETRAS, M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2011, ISBN 978-80-7338-115-8, 99 s.
2. ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana (kriminologický pohled na terciární prevenci)*. Policejní akademie ČR, Praha 2005, ISBN 80-7251-207-2, 87 s.
3. DRBOHLAV, A. *Psychologie sériových vrahů*. Grada Publishing, 2013, ISBN 978-80-247-4371-4,
4. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. vyd. 1., Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.
5. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 4. vyd., Portál, 2010, 797 s., ISBN 978-80-7367-686-5,
6. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. vyd. 1., Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
7. JEDLIČKA, R. a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis 2004, ISBN 80-7312-038-0
8. KRAUS, B, POLÁČKOVÁ et al. *Člověk-prostředí-výchova. k otázkám sociální pedagogiky*. 1. Vyd., Brno: Paido, 2001, 199 s., ISBN 80-7315-004-2
9. KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. BECK, 2005
10. MAREŠOVÁ, A. a kol. *Kriminální recidiva a recidivisté (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice. Institut pro kriminologii a sociální prevenci*. Praha 2011, ISBN 978-80-7338-119-6
11. MEZNÍK, J. a kol. *Základy penologie*. Brno: Masarykova univerzita 1995, ISBN 80-210-1248-X
12. PETRÁČKOVÁ, V., KRAUS, J. *Akademický slovník cizích slov*, díl II. L-Ž. Praha: Academia 1995, ISBN 80-200-0524
13. PROCHÁZKA, M. *Sociální pedagogika*. Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5
14. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995, ISBN 80-7178-029-4
15. VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. přepracované a rozšířené vydání, Grada Publishing, 2013, ISBN 978-80-247-1428-8
16. Srovnej Velký sociologický slovník, II. svazek, P-Z, Karolinum. Praha: vydavatelství UK 1996, ISBN 80-7184-310-5
17. ZOUBKOVÁ, I., CEJP, M., MAREŠOVÁ A., MOULISOVÁ, M., NIKL, J., SCHEINOST, M. *Kriminologický slovník*. Plzeň-Aleš Čeněk, 2011, ISBN 978-80-7380-312-4
18. SOMR, M. *Základy obecné pedagogiky. Úvod do studia*. (bez ISBN)
19. SUCHÝ, O. *Příčiny a prevence recidivy*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR 1983. Studie 1/1984

20. SUCHÝ, O. *Recidiva. Komparativní studie*. Praha: VÚK 1971
21. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. vyd. 1, Praha: Portál, 1999, s. 444, ISBN 80-7178-214-9
22. VEJBĚROVÁ, A. *Trestní zákon a recidiva. Trestní právo*. 2008, ročník 12, č. 1, ISSN 1211-2860

Zákony a jiné právní předpisy:

1. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
2. Zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
4. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., o řádu výkonu trestu odnětí svobody
5. Příloha č. 1 Nařízení GŘ VS č. 35/2011
6. Statistické ročenky VS ČR v letech 1995-2005
7. Rozsudek 9T 12/1995 Krajského soudu v Českých Budějovicích, pobočka Tábor
8. Rozsudek 4T 26/2013 Okresního soudu v Českých Budějovicích
9. Rozsudek Vrchního soudu v Praze 10 To 27/1996

Internetové zdroje:

1. <http://www.helcom.cz/download/sborniky/vezenstviOSI2005/monitoring.doc>
2. <http://www.psp.cz/>
3. <http://www.psprague.sky.cz/main/UVOD.html>
4. www.helcom.cz/download/vezen03/002vzdel.doc
5. <http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/zakladni-informace-173/charakteristika-veznice-kurim-2190>
6. Ministerstvo vnitra České republiky, Odbor prevence kriminality. Vláda České republiky. *Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020*. [online]. [citace dne 11. 2. 2016]. Dostupné z <http://www.mv.ccr/clanek/strategie-prevence-kriminality-na-leta-2016-2020.aspx>
7. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Sněmovní tisk 410/0, část č. 1/9 V1.n.z. trestní zákoník. *Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, I. Obecná část*. Praha: 2007 [online, citace dne 11.2.2016]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0#prilohy>
8. *Metody výzkumu* [cit. 25.2.2016]. Dostupné z [www.<https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum](https://wikisofia.cz/index.php/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum)

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 - opis rejstříku trestů k případové studii případu první osoby (RK)

Příloha č. 2 - opis rejstříku trestů k případové studii případu první osoby (DN)

Příloha č. 3 - opis rejstříku trestů k případové studii případu první osoby (LV)

Příloha č. 4 - Vybraná ustanovení zákona č. 169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody

Příloha č. 5 - Vybraná ustanovení vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody

Příloha č. 1

Opis rejstříku trestů k případové studii případu první osoby (RK)

ČESKÁ REPUBLIKA * REJSTŘÍK TRESTŮ * 140 66 PRAHA 4 * SOUDNÍ 1
TELEFON: +420 244 006 111 * FAX: +420 244 006 260 * E-mail: rejstrik@rejtr.justice.cz

Číslo žádosti: 194247430
Subjekt: Okresní soud České Budějovice
Sp.zn.: 31T 81/2012
Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení)
Žádost doručena: 19.02.2016 09:05:27
Zpracováno: 19.02.2016 09:05:27
Počet záznamů v ČR: 11 (jedenáct)
Počet příloh: 0 (nula)

Na žádost výše uvedeného subjektu se vydává:

OPIS Z EVIDENCE REJSTŘÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Osobní údaje:

Jméno: [REDACTED]
Příjmení: [REDACTED]
Rodné příjmení: [REDACTED]
Datum narození / rodné číslo: [REDACTED]
Pohlaví: MUŽ
Místo / okres narození: OSTROV / KARLOVY VARY
Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA
Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

Obsah evidence Rejstříku trestů České republiky:

- 1) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 26.09.1994, 2T 338/94, § 171a odst. 1,2b zák. č. 140/1961 Sb., součinnost § 10 odst. 1c, Odnětí svobody podmíněně, výměra - počet měsíců: 6, zkušební doba - datum do: 07.04.1996, osvědčení se: 07.04.1996
- 2) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 06.11.1998, 1T 11/98, § 247 odst. 1b,2 zák. č. 140/1961 Sb., stupeň dokonání § 8 odst. 1, § 238 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody podmíněně, výměra - počet měsíců: 12, zkušební doba - datum do: 19.12.2001, osvědčení se: 06.03.2003
- 3) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 26.07.2001, 1T 21/2001, § 251 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., Obecně prospěšné práce, výměra - počet hodin: 300
- 4) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 06.11.2002, 5T 66/2002, Uložený(é) trest (trestní opatření) je souhrnný(é); byl(o) zrušen(o) trest (trestní opatření) uložený(é) rozhodnutím: z 26.07.2001, spisová značka: 1T 21/2001, Okresní soud České Budějovice, § 250b odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Obecně prospěšné práce, výměra - počet hodin: 400
- 5) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 06.11.2002, 5T 66/2002, § 204 odst. 1,3c zák. č. 140/1961 Sb., Podmíněně odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, výměra - počet měsíců: 30, zkušební doba - datum do: 11.06.2006
- 6) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 10.03.2005, 5T 56/2004, § 222 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., stupeň dokonání § 8 odst. 1, § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., součinnost § 9 odst. 2, Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 24, zařazení výkonu: S ostrahou, podmíněně propuštění - soud: Okresní soud Karlovy Vary, datum: 24.06.2008, č.j.: 42Pp 121/2008, zkušební doba - počet roků: 5, osvědčení se: 24.06.2014, Propadnutí věci

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTRÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194247430, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 31T 81/2012, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:05:27, Zpracováno: 19.02.2016 09:05:27, Počet záznamů v ČR: 11 (jedenáct), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDAKCE], Příjmení: [REDAKCE], Rodné příjmení: [REDAKCE], Datum narození / rodné číslo: [REDAKCE], Pohlaví: MUŽ, Místo / okres narození: OSTROV / KARLOVY VARY, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

- 7) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 10.03.2005, 5T 56/2004, Uložený(é) trest (trestní opatření) je souhrnný(é); byl(o) zrušen(o) trest (trestní opatření) uložený(é) rozhodnutím: z 06.11.2002, spisová značka: 5T 66/2002, Okresní soud České Budějovice, § 248 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 248 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 248 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 24, zařazení výkonu: S ostrahou, výkon: 12.02.2008, podmíněně propuštění - soud: Okresní soud Karlovy Vary, datum: 24.06.2008, č.j.: 42Pp 121/2008, zkušební doba - počet roků: 5, osvědčení se: 24.06.2014
- 8) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 03.08.2006, 5T 171/2005, Uložený(é) trest (trestní opatření) je souhrnný(é); byl(o) zrušen(o) trest (trestní opatření) uložený(é) rozhodnutím: z 10.03.2005, spisová značka: 5T 56/2004, Okresní soud České Budějovice, § 187 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 24, zařazení výkonu: S ostrahou, podmíněně propuštění - soud: Okresní soud Karlovy Vary, datum: 24.06.2008, č.j.: 42Pp 121/2008, zkušební doba - počet roků: 5, osvědčení se: 24.06.2014

Konec obsahu evidence Rejstříku trestů České republiky.

Zvláštní část opisu:

V této části se uvádějí údaje o pravomocných odsouzeních občanů ČR soudy jiného členského státu EU v trestním řízení a údaje, zda se na toto odsouzení hledí jako odsouzení soudem ČR na základě rozhodnutí NS ČR nebo KS ČR (§ 10 ods. 6 zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění pozdějších předpisů).

- 1) AT - Landesgericht Linz - Dat. rozhodnutí: 20.02.2011, Dat. právní moci: 26.05.2011, 25 HV 40/2011M, Non-Criminal Ruling: No.; Conviction C.1 Deciding Authority Code: 458. Decisions Decision D.1 Decision ID: D-00001. Change Type: DCH-00-L (Upuštění od výkonu podmíněně odloženého výkonu trestu) DCH-00-N (Konec výkonu trestu). Decision Date: 26.05.2011. Final Decision Date: 26.05.2011. Deciding Authority Code: 458. Deciding Authority Name: Landesgericht Linz (de). Delete From Register: No. Relation: Rozhodnutí (D-00001) - Upuštění od výkonu podmíněně odloženého výkonu trestu Konec výkonu trestu vztahuje se k Trestnému činu (O-00001) - O-00-170200: Krádež po neoprávněném vniknutí do majetku. Relation: Rozhodnutí (D-00001) - Upuštění od výkonu podmíněně odloženého výkonu trestu Konec výkonu trestu vztahuje se k Sankci (S-00001) - S-00-001001: Trest odnětí svobody. Relation: Sankce (S-00001) - S-00-001001: Trest odnětí svobody vztahuje se k Trestnému činu (O-00001) - O-00-170200: Krádež po neoprávněném vniknutí do majetku., Common Category: O-00-170200 (Krádež po neoprávněném vniknutí do majetku). National Code: StGB-129. National Title: theft by breaking and entering (en) Diebstahl durch Einbruch oder mit Waffen (de). Applicable Legal Provisions: PAR 127 129/3 StGB.; Offences Offence O.1 Offence ID: O-00001. Continuous Offence: UNKNOWN. Responsibility Exemption: No. Recidivism: UNKNOWN., Jiný trest, Sanctions Sanction S.1 Sanction ID: S-00001. Type: N-00-0 (Trest). Common Category: S-00-001001 (Trest odnětí svobody). National Code: 1F. National Title: Freiheitsstrafe (de). Multiplier: 1. Specific to Minor: No. Sentenced Duration: 0 year(s) 8 month(s) 0 day(s) 0 hour(s). Sentenced Duration Exact: Yes. Execution End Date: 26.05.2011. Suspension Type: S-00-C (Podmíněný odklad výkonu trestu/opatření s probací/dohledem). Start Date: 26.05.2011. Duration: 3 year(s) 0 month(s) 0 day(s) 0 hour(s)., Rozhodnutí - D-00001, Typ Změny: Upuštění od výkonu podmíněně odloženého výkonu trestu, Konec výkonu trestu, Název Rozhodujícího Orgánu: (DE) Landesgericht Linz, Kód Rozhodujícího Orgánu: 458, ymazat z Rejstříku: ne, Datum: 26/05/2011, Datum Právní Moci Rozhodnutí: 26/05/2011

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTŘÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194247430, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 31T 81/2012, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:05:27, Zpracováno: 19.02.2016 09:05:27, Počet záznamů v ČR: 11 (jedenáct), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDAKCE] Příjmení: [REDAKCE] Rodné příjmení: [REDAKCE] Datum narození / rodné číslo: [REDAKCE] Pohlaví: MUŽ, Místo / okres narození: OSTROV / KARLOVY VARY, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

- 2) AT - Landesgericht Linz - Dat. rozhodnutí: 01.08.2011, Dat. právní moci: 05.08.2011, 21 HV 46/2011I, Rozhodnutí jiné než trestní povahy: Ne.; Odsouzení C.1 Kód rozhodujícího orgánu: 458. Rozhodnutí Rozhodnutí D.1 ID Rozhodnutí: D-00001, Typ změny: DCH-00-N (Konec výkonu trestu). Datum rozhodnutí: 05.08.2011. Datum právní moci rozhodnutí: 05.08.2011. Kód rozhodujícího orgánu: 458. Název rozhodujícího orgánu: Landesgericht Linz (de). Vymazat z Rejstříku: Ne. Vztah(y): Rozhodnutí (D-00001) - Konec výkonu trestu vztahuje se k Trestnému činu (O-00001) - 0818 00 - Domácí násilí nebo vyhrožování. Rozhodnutí (D-00001) - Konec výkonu trestu vztahuje se k Sankci (S-00001) - 1001 - Trest odnětí svobody. Sankce (S-00001) - 1001 - Trest odnětí svobody vztahuje se k Trestnému činu (O-00001) - 0818 00 - Domácí násilí nebo vyhrožování., Společná kategorie: O-00-081800 (Domácí násilí nebo vyhrožování), Národní kód: StGB-107b. Národní označení: continued acts of violence (en) fortgesetzte Gewaltausübung (de). Příslušné právní předpisy: PAR 107 B/1 StGB.; Trestné činy Trestný čin O.1 ID trestného činu: O-00001. Pokračující trestný čin: NENÍ ZNÁMO. Vynětí z odpovědnosti: Ne. Recidiva: NENÍ ZNÁMO., Jiný trest, Sankce Sankce S.1 ID Sankce: S-00001. Typ: N-00-0 (Trest). Společná kategorie: S-00-001001 (Trest odnětí svobody). Národní kód: 1F. Národní označení: Freiheitsstrafe (de). Násobitel: 1. Specifické pro nezletilé: Ne. Uložená délka trestu: 0 rok(ů) 6 měsíc(ů) 0 den(dnů) 0 Hodin(y). Skutečná délka trestu: Ano. Datum skutečného ukončení výkonu trestu: 05.08.2011. Odklad Typ: S-00-C (Podmíněný odklad výkonu trestu/opatření s probací/dohledem). Počátečním datem: 05.08.2011. Doba trvání: 3 rok(ů) 0 měsíc(ů) 0 den(dnů) 0 Hodin(y)., Rozhodnutí - D-00001. Typ Změny: Konec výkonu trestu. Název Rozhodujícího Orgánu: (DE) Landesgericht Linz. Kód Rozhodujícího Orgánu: 458. Vymazat z Rejstříku: Ne. Datum: 05/08/2011. Datum Právní Moci Rozhodnutí: 05/08/2011.
- 3) AT - BEZIRKSGERICHT FREISTADT - Dat. rozhodnutí: 03.09.2012, Dat. právní moci: 07.09.2012, 001 U 29/2012G, Non Criminal Ruling: No, Offence O-00001, Common Category: 1701 00 - Theft, End Date: 22.02.2012, Applicable Legal Provisions: § 127 StGB, Responsibility Exemption: No, National Title: Diebstahl, Continuous Offence: Unknown, Recidivism: Unknown, Level of Participation: Perpetrator, Level of Completion: Completed act, Jiný trest, Sanction S-00001, Common Category: 8002 Day-fine, Type: Penalty, National Title: Geldstrafe Tagsatz mit Ersatzfreiheitsstrafe, National Code: 4Z, Sentenced Duration Exact: Unknown, Multiplier: 1, Specific to Minor: No, Number of Fine: EUR-Euro, Amount of Individual Fine: 4, Datum Skutečného Ukončení Výkonu Trestu: 21/08/2013, Rozhodnutí - D-00001, Typ Změny: Konec výkonu trestu, Název Rozhodujícího Orgánu: Bezirksgericht Freistadt, Kód Rozhodujícího Orgánu: 454, Vymazat z Rejstříku: Ne, Datum: 02/09/2013, Datum Právní Moci Rozhodnutí: 02/09/2013, Jiný trest, Sanction S-00002, Common Category: 1001 Imprisonment, Type: Penalty, Alternative: Alternative penalty/measure imposed initially in case of non-respect of the principal penalty, National Title: Freiheitsstrafe, National Code: 1F, Sentenced Duration Exact: Yes, Sentenced Duration: 30 Days, Multiplier: 1, Specific to Minor: No, Datum Skutečného Ukončení Výkonu Trestu: 21/08/2013, Rozhodnutí - D-00001, Typ Změny: Konec výkonu trestu, Název Rozhodujícího Orgánu: Bezirksgericht Freistadt, Kód Rozhodujícího Orgánu: 454, Vymazat z Rejstříku: Ne, Datum: 02/09/2013 Datum Právní Moci Rozhodnutí: 02/09/2013

Konec zvláštní části opisu.

Konec sestavy

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTRÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194247430, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 31T 81/2012, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:05:27, Zpracováno: 19.02.2016 09:05:27, Počet záznamů v ČR: 11 (jedenáct), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDAKCE] Příjmení: [REDAKCE] Rodné příjmení: [REDAKCE] Datum narození / rodné číslo: [REDAKCE] Pohlaví: MUŽ, Misto / okres narození: OSTROV / KARLOVY VARY, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA [REDAKCE]

Kulaté razítko a podpis

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument nestouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

Příloha č. 2

Opis rejstříku trestů k případové studii případu druhé osoby (DN)

ČESKÁ REPUBLIKA * REJSTŘÍK TRESTŮ * 140 66 PRAHA 4 * SOUDNÍ 1
TELEFON: +420 244 006 111 * FAX: +420 244 006 260 * E-mail: rejstrik@rejtr.justice.cz

Číslo žádosti: 194256278
Subjekt: Okresní soud České Budějovice
Sp.zn.: 4T 26/2013
Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení)
Žádost doručena: 19.02.2016 09:50:39
Zpracováno: 19.02.2016 09:50:39
Počet záznamů v ČR: 4 (čtyři)
Počet příloh: 0 (nula)

Na žádost výše uvedeného subjektu se vydává:

OPIS Z EVIDENCE REJSTŘÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Osobní údaje:

Jméno: [REDACTED]
Příjmení: [REDACTED]
Rodné příjmení: [REDACTED]
Datum narození / rodné číslo: [REDACTED]
Pohlaví: MUŽ
Místo / okres narození: ČESKÉ BUDĚJOVICE / ČESKÉ BUDĚJOVICE
Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA
Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

Obsah evidence Rejstříku trestů České republiky:

- 1) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 27.10.1989, 2T 156/89, § 176 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 3 odst. 1c zák. č. 150/69 Sb., Nápravné opatření, výměra - počet měsíců: 6, srážka platu v procentech: 15, amnestie - datum: 01.01.1990, čl./vztah: I/c
- 2) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 29.01.1993, 2T 354/92, § 234 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1b zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 248 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 250 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 4, zařazení výkonu: I.NVS, podmíněné propuštění - soud: Okresní soud Pardubice, datum: 27.07.1994, č.j.: Pp 57/94, zkušební doba - počet roků: 4, nařízení výkonu: 31.07.1997, trest byl změněn na Odnětí svobody nepodmíněně, výkon: 20.06.2008
- 3) Krajský soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 21.02.1996, 9T 12/95, § 41 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 234 odst. 1,2b zák. č. 140/1961 Sb., § 9 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 250 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1b,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 9 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 238 odst. 1,2 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 12
- 4) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 12.04.2013, Dat. právní moci: 16.05.2013, 4T 26/2013, rozsudek, § 173 odst. 1 Trestní zákoník 40/2009 Sb. Úmyslný trestný čin, Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 54, zařazení výkonu: S ostrahou, Podle § 57 odst. 1,2,6 tr. zákoníku přeřazen do věznice s dozorem.

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTRÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194256278, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 4T 26/2013, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:50:39, Zpracováno: 19.02.2016 09:50:39, Počet záznamů v ČR: 4 (čtyři), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDACTED], Příjmení: [REDACTED], Rodné příjmení: [REDACTED], Datum narození / rodné číslo: [REDACTED], Pohlaví: MUŽ, Místo / okres narození: ČESKÉ BUDĚJOVICE / ČESKÉ BUDĚJOVICE, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

Konec obsahu evidence Rejstříku trestů České republiky.

Konec sestavy

Kulaté razítko a podpis

Příloha č. 3

Opis rejstřík trestů k případové studii případu třetí osoby (LV)

ČESKÁ REPUBLIKA * REJSTŘÍK TRESTŮ * 140 66 PRAHA 4 * SOUDNÍ 1
TELEFON: +420 244 006 111 * FAX: +420 244 006 260 * E-mail: rejstrik@rejtr.justice.cz

Číslo žádosti: 194247503
Subjekt: Okresní soud České Budějovice
Sp.zn.: 6T 44/2010
Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení)
Žádost doručena: 19.02.2016 09:06:15
Zpracováno: 19.02.2016 09:06:15
Počet záznamů v ČR: 19 (devatenáct)
Počet příloh: 0 (nula)

Na žádost výše uvedeného subjektu se vydává:

OPIS Z EVIDENCE REJSTŘÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Osobní údaje:

Jméno:
Příjmení:
Rodné příjmení:
Datum narození / rodné číslo:
Pohlaví:
Místo / okres narození:
Stát narození:
Státní občanství:

MUZ
ČESKÉ BUDĚJOVICE / ČESKÉ BUDĚJOVICE
ČESKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

Obsah evidence Rejstříku trestů České republiky:

- 1) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 05.07.1972, 1T 134/72, mladistvý, § 9 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 136 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 3 odst. 1a zák. č. 150/69 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 18, zařazení výkonu: NVÚ ml.
- 2) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 28.12.1972, 2T 210/72, mladistvý, Uložený(é) trest (trestní opatření) je souhrnný(é); byl(o) zrušen(o) trest (trestní opatření) uložený(é) rozhodnutím: z 05.07.1972, spisová značka: 1T 134/72, Okresní soud České Budějovice, § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 136 odst. 1a, 2a zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 2, počet měsíců: 6, zařazení výkonu: NVÚ ml.
- 3) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 13.12.1974, 5T 556/74, § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 2, zařazení výkonu: II.NVS
- 4) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 20.09.1977, 1T 375/77, § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 209a odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 201 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 2, počet měsíců: 6, zařazení výkonu: II.NVS, výkon: 05.11.1979
- 5) Okresní soud Liberec - Dat. rozhodnutí: 26.06.1979, 4T 425/79, § 197a zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 7, zařazení výkonu: II.NVS, výkon: 05.06.1980

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTRÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194247503, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 6T 44/2010, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:06:15, Zpracováno: 19.02.2016 09:06:15, Počet záznamů v ČR: 19 (devatenáct), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDAKCE] Příjmení: [REDAKCE] Rodné příjmení: [REDAKCE] Datum narození / rodné číslo: [REDAKCE], Pohlaví: MUŽ, Místo / okres narození: ČESKÉ BUDEJOVICE / ČESKÉ BUDEJOVICE, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

- 6) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 05.01.1981, 1T 337/80, § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 41 odst. b zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 3, počet měsíců: 6, zařazení výkonu: III.NVS, výkon: 11.02.1984, ochranný dohled 2,5 roku
- 7) Okresní soud Tábor - Dat. rozhodnutí: 09.04.1981, 2T 466/80, Upuštěno od uložení dalšího trestu (trestního opatření) se zřetelem na rozhodnutí z 05.01.1981, spisová značka: 1T 337/80, Okresní soud České Budějovice, § 209a odst. 1,3b zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 209a odst. 1,3b zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb.
- 8) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 05.10.1984, 3T 614/84, § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 41 odst. b zák. č. 140/1961 Sb., § 7 odst. c zák. č. 150/69 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 209a odst. 1,4b zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 201 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 209a odst. 1,4b zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 201 zák. č. 140/1961 Sb., § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., § 41 odst. b zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 4, zařazení výkonu: III.NVS, výkon: 25.06.1988, Zákaz činnosti, výměra - počet roků: 3, zákaz činnosti: Zákaz řízení motorových vozidel, výkon: 29.06.1991
- 9) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 31.03.1989, 3T 41/89, § 222 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 202 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 2, počet měsíců: 6, zařazení výkonu: II.NVS, amnestie - datum: 01.01.1990, čl./vztah: II/2a, Peněžitý trest, výměra - měna: Kčs, částka: 1000, náhradní trest - počet měsíců: 1, nařízení výkonu náhradního trestu: 21.02.1997, amnestie - datum: 26.08.1997, čl./vztah: II/2a
- 10) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 02.07.1990, 3T 85/90, § 132 odst. 1a zák. č. 140/1961 Sb., § 139 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet roků: 2, počet měsíců: 6, zařazení výkonu: II.NVS, výkon: 27.09.1992
- 11) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 01.03.1995, 3T 412/94, § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1b,e zák. č. 140/1961 Sb., § 238 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1a,b,e zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 10
- 12) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 07.03.1996, 2T 475/95, § 247 odst. 1b,2 zák. č. 140/1961 Sb., § 9 odst. 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1a,e zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 16, výkon: 05.02.1998, Propadnutí věci
- 13) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 07.03.1996, 2T 475/95, Uložený(é) trest (trestní opatření) je souhrnný(é); byl(o) zrušen(o) trest (trestní opatření) uloženy(é) rozhodnutím: z 01.03.1995, spisová značka: 3T 412/94, Okresní soud České Budějovice, § 247 odst. 1a,b zák. č. 140/1961 Sb., § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 14, výkon: 05.10.1996
- 14) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 05.10.1998, 2T 83/98, § 247 odst. 1a,b,e - 8/1, 9/2 zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 238 odst. 1,2,3 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1a,b,e - 8/1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 18, výkon: 12.10.1999
- 15) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 29.05.2000, 2T 53/2000, § 247 odst. 1b,e, 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 238 odst. 1, 2 zák. č. 140/1961 Sb., § 257 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 30, zařazení výkonu: S ostrahou
- 16) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 27.09.2002, 5T 128/2002, § 8 odst. 1 zák. č. 140/1961 Sb., § 247 odst. 1b,e zák. č. 140/1961 Sb., Obecně prospěšné práce, výměra - počet hodin: 300, přeměněno

Případně nepřesné údaje ihned sdělte na shora uvedenou adresu, aby mohlo být okamžitě provedeno přešetření. Tento dokument neslouží k prokazování totožnosti fyzické osoby.

OPIS Z EVIDENCE REJSTRÍKU TRESTŮ FYZICKÝCH OSOB

Číslo žádosti: 194247503, Subjekt: Okresní soud České Budějovice, Sp.zn.: 6T 44/2010, Účel: § 10/1 z. č. 269/1994 Sb., (trestní řízení), Žádost doručena: 19.02.2016 09:06:15, Zpracováno: 19.02.2016 09:06:15, Počet záznamů v ČR: 19 (devatenáct), Počet příloh: 0 (nula); Osobní údaje: Jméno: [REDAKCE] Příjmení: [REDAKCE] Rodné příjmení: [REDAKCE], Datum narození / rodné číslo: [REDAKCE], Pohlaví: MUŽ, Místo / okres narození: ČESKÉ BUDEJOVICE / ČESKÉ BUDEJOVICE, Stát narození: ČESKÁ REPUBLIKA, Státní občanství: ČESKÁ REPUBLIKA

na odnětí svobody: 22.05.2006, trest byl změněn na Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet dnů: 150, zařazení výkonu: S dozorem, výkon: 13.02.2007

- 17) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 25.03.2003, 31T 174/2002, § 247 odst. 1e zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 8, výkon: 24.11.2004
- 18) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 29.05.2008, 6T 44/2008, § 247 odst. 1C/1E zák. č. 140/1961 Sb., Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 12, zařazení výkonu: S ostrahou, výkon: 01.01.2010, Propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- 19) Okresní soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 31.05.2010, Dat. právní moci: 20.09.2010, 6T 30/2010, rozsudek, odvolací: Krajský soud České Budějovice - Dat. rozhodnutí: 20.09.2010, 3To 720/2010, rozsudek, § 205 odst. 2 Trestní zákoník 40/2009 Sb. Úmyslný trestný čin, Odnětí svobody nepodmíněně, výměra - počet měsíců: 12, zařazení výkonu: S ostrahou, výkon: 19.01.2012

Konec obsahu evidence Rejstříku trestů České republiky.

Konec sestavy

Kulaté razítko a podpis

Příloha č. 4

Vybraná zákonná ustanovení ze zákona č. 169/1999 Sb., o Výkonu trestu odnětí svobody

HLAVA III ZACHÁZENÍ s ODSOUZENÝMI

§ 40

Obecné ustanovení

(1) Během výkonu trestu je odsouzený povinen podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který kromě jiného vymezuje druh a obsah činností, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné nebo dobrovolné. Okruh konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které může vykonávat, jsou stanoveny v programu zacházení.

(2) k dosažení účelu výkonu trestu věznice stanoví pro každého odsouzeného program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení na odsouzeného. Program se nezpracovává v případech, kdy odsouzený má vykonat trest nebo jeho zbytek ve výměře nepřesahující 3 měsíce.

§ 41

Program zacházení

(1) Program zacházení se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti.

(2) Komplexní zpráva je shrnutím výsledků psychologického, pedagogického, případně lékařského posouzení a jiných dostupných materiálů k osobě odsouzeného; její obsah je důvěrný.

(3) Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným směřující k dosažení cíle a způsob a četnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.

(4) v rámci programu zacházení se pro odsouzeného nejméně 3 měsíce před propuštěním vytvářejí podmínky pro jeho samostatný způsob života.

(5) Při vypracování programu zacházení věznice podle potřeby spolupracuje s příslušnými orgány sociálního zabezpečení.

§ 42

Oprávnění soudů a dalších orgánů činných v trestním řízení

Při výkonu své pravomoci stanovené zákonem a v souvislosti s konkrétním řízením jsou soudci, případně zaměstnanci soudu k tomu určení a další orgány činné v trestním řízení oprávněni navštěvovat odsouzené ve výkonu trestu, mluvit s nimi bez přítomnosti třetí osoby a nahlížet do jejich osobních spisů a dalších písemností, které souvisejí s výkonem trestu a jejichž znalost je nutná k vedení probíhajícího řízení.

§ 43

Účast církví, náboženských společností, zájmových sdružení občanů, nevládních organizací a dalších orgánů a institucí na naplňování účelu trestu.

(1) Na naplňování účelu trestu se v souladu se zvláštními právními předpisy mohou podílet po dohodě s generálním ředitelem Vězeňské služby, případně ředitelem věznice registrované církve a náboženské společnosti, zájmová sdružení občanů, nevládní organizace a další orgány a instituce, se kterými odsouzený udržuje styk a které mohou přispět k plnění účelu výkonu trestu (dále jen "orgány a instituce").

(2) Pověření zástupci orgánů a institucí mohou po dobu výkonu trestu udržovat s odsouzeným osobní styk, zajímat se o jeho chování ve výkonu trestu a pomáhat mu při vytváření příznivých podmínek pro jeho samostatný způsob života. Na požádání je věznice informuje o stavu převýchovy a chování odsouzeného, pokud s tím odsouzený souhlasí.

(3) Zástupce orgánů a institucí pověřené výkonem oprávnění podle odstavce 2 věznice poučí o povinnostech dodržovat právní předpisy pro výkon trestu a respektovat vnitřní řád věznice včetně časového režimu života odsouzených.

- (4) Věznice v případě potřeby zabezpečí vhodné prostory a podmínky pro činnost orgánů a institucí tak, aby nebylo narušeno nebo ohroženo plnění programů zacházení.
- (5) Poskytování humanitárních služeb ve věznici podle odstavců 1 až 4 se nepovažuje za návštěvy podle § 19.

§ 45 Odměny

- (1) Jestliže odsouzený svým chováním a jednáním nebo příkladným činem projevuje odpovědný přístup k plnění stanovených povinností a spolupracuje při naplňování účelu výkonu trestu, lze mu udělit odměnu.
- (2) Odměnami jsou:
- a) pochvala,
 - b) mimořádné zvýšení doby trvání návštěv během jednoho kalendářního měsíce až na 5 hodin,
 - c) povolení jednorázového nákupu potravin a věcí osobní potřeby odsouzenému, který jinak tyto nákupy nemůže provádět,
 - d) zvýšení kapesného nejvýše o jednu třetinu až na dobu 3 kalendářních měsíců,
 - e) věcná nebo peněžitá odměna až do výše 1 000 Kč,
 - f) rozšíření osobního volna na sportovní, kulturní nebo jiné zájmové aktivity až na dobu 1 měsíce,
 - g) povolení opustit věznici až na 24 hodin v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení,
 - h) přerušení výkonu trestu.

§ 49

Umístění do uzavřeného oddělení a samovazby

- (1) k uložení kázeňského trestu celodenního umístění do uzavřeného oddělení a umístění do samovazby je nezbytné předchozí posouzení lékaře, že odsouzený je zdravotně způsobilý podrobit se tomuto kázeňskému trestu.
- (2) Před nástupem kázeňského trestu celodenního umístění do uzavřeného oddělení nebo umístění do samovazby a nejméně jednou týdně v průběhu jeho výkonu musí být odsouzený prohlédnut lékařem, který posoudí, zda je zdravotně způsobilý k výkonu tohoto kázeňského trestu. Tím není dotčeno právo odsouzeného na poskytnutí zdravotní péče i v jiné době během výkonu kázeňského trestu.
- (3) Při kázeňském trestu umístění do samovazby odsouzený nepracuje, neúčastní se programu zacházení, není mu dovoleno kouřit, číst denní tisk, knihy nebo jiné publikace, kromě právnícké, vzdělávací nebo náboženské literatury, a nakupovat potraviny a věci osobní potřeby s výjimkou hygienických potřeb. Není mu dovoleno odpočívat na lůžku mimo dobu k tomu vnitřním řádem určenou. Stejně se postupuje i při kázeňském trestu celodenního umístění do uzavřeného oddělení s tím rozdílem, že odsouzený je povinen vykonávat úklidové práce a práce nezbytné k zajištění běžného provozu ve věznici.
- (4) s výkonem znovu uloženého kázeňského trestu celodenního umístění do uzavřeného oddělení nebo umístění do samovazby nelze začít dříve než po uplynutí alespoň 10 dnů od výkonu některého z těchto kázeňských trestů. Jestliže však kázeňský trest celodenního umístění do uzavřeného oddělení nebo umístění do samovazby byl znovu uložen ještě v průběhu výkonu některého z těchto kázeňských trestů, lze vykonat oba takové kázeňské tresty bezprostředně za sebou.

§ 56

Přerušení výkonu trestu

- (1) v případě úspěšného plnění programu zacházení a dosahování účelu výkonu trestu může ředitel věznice formou odměny přerušit výkon trestu odsouzenému až na 20 dnů během kalendářního roku. Doba přerušení se počítá do výkonu trestu.
- (2) Pro naléhavé rodinné důvody může ředitel věznice přerušit odsouzenému výkon trestu až na 10 dnů během kalendářního roku.
- (3) Je-li třeba odsouzenému neodkladně poskytnout zdravotní péči, kterou nelze zajistit ve věznici nebo ve specializovaném zdravotnickém zařízení Vězeňské služby, může ředitel věznice na nezbytně nutnou dobu výkon trestu odsouzenému přerušit. Pokud si odsouzený újmu na zdraví nepůsobil úmyslně, doba přerušení výkonu trestu nepřesahující 30 dnů v kalendářním roce se započítává do doby výkonu trestu.

Příloha č. 5

Vybraná zákonná ustanovení z vyhlášky č. 345/1999 Sb., Ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody

HLAVA IV

REALIZACE PROGRAMU ZACHÁZENÍ a ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Realizace programů zacházení

§ 36

(1) Věznice nabídne odsouzenému na základě komplexní zprávy výběr z alternativ programů, vycházejících z možností věznice, které pro něj považuje za vhodné. Přitom nemusí jít o výběr celého programu, ale jeho částí. Výběr programu stvrdí odsouzený podpisem. Alternativy jsou voleny tak, aby ve svém formativním důsledku byly rovnocenné. Kombinace alternativ umožňují sestavit programy v potřebné míře individualizované.

(2) Program zacházení s odsouzenými se člení na

- a) pracovní aktivity,
- b) vzdělávací aktivity,
- c) speciální výchovné aktivity,
- d) zájmové aktivity,
- e) oblast utváření vnějších vztahů.

(3) Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí

- a) zaměstnávání,
- b) práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznice (§ 32 odst. 2 zákona),
- c) pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.

(4) Vzdělávacími aktivitami programu zacházení se rozumí

- a) vzdělávání organizované či realizované středním odborným učilištěm, učilištěm a odborným učilištěm,
- b) vzdělávání vedené či kontrolované zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu),
- c) vzdělávání v korespondenčních kurzech a v síti základních, středních, vyšších odborných nebo vysokých škol České republiky.

(5) Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci, zejména

- a) terapeutická (zejména sociální výcvik, psychoterapie, arteterapie, pohybová terapie),
- b) sociálně právní poradenství,
- c) trénink zvládnání vlastní agresivity.

(6) Zájmovými aktivitami programu zacházení se rozumí nejrůznější formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s účelem výkonu trestu schopností, vědomostí a sociální dovedností odsouzených.

(7) Při nabídce alternativ programu zacházení je věznice povinna využívat co nejširší škálu forem, metod a prostředků, které vyžadují aktivní přístup odsouzených a obsahují prvky sebeobsluhy.

(8) Programy zacházení s jednotlivými odsouzenými schvaluje ředitel věznice nebo jeho zástupce.

§ 37

Pokud si odsouzený nezvolí některou z navržených alternativ programu zacházení, zúčastní se minimálního programu stanoveného vnitřním řádem. Jeho základ tvoří pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

§ 38

(1) Naplnění cíle programu zacházení jednotlivého odsouzeného se hodnotí pravidelně v termínech stanovených v odstavci 2. Při hodnocení se program zacházení aktualizuje v souladu s vývojem osobnosti odsouzeného a změnami v jeho chování a jednání. Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení

projednají zaměstnanci oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu) s odsouzeným; odsouzený se na aktualizaci programu zacházení podílí.

(2) Programy zacházení jsou zpravidla vyhodnocovány jednou

- a) za měsíc ve věznici pro mladistvé,
- b) za dva měsíce ve věznici s dohledem a dozorem a ve výstupních odděleních věznic s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,
- c) za tři měsíce ve věznici s ostrahou,
- d) za šest měsíců ve věznici se zvýšenou ostrahou.

(3) Aktualizací programu zacházení je i zařazení do minimálního programu zacházení či přechod do individualizovaného programu zacházení.

§ 39

(1) Hodnocení úspěšnosti plnění programu zacházení je základním podkladem pro návrh na přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu.

(2) Návrh na přeřazení odsouzeného do věznice jiného typu podá soudu ředitel věznice zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců (§ 8 odst. 1).

(3) Odborní zaměstnanci doporučí řediteli věznice podání návrhu na přeřazení odsouzeného do věznice s mírnějším způsobem vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti, pokud je hodnocení programu zacházení odsouzeného kladné a pokud byly vyčerpány možnosti dané věznice při aktualizaci programu zacházení.

(4) Odborní zaměstnanci doporučí řediteli věznice podání návrhu na přeřazení odsouzeného do věznice s přísnějším způsobem vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti, pokud bylo prokázáno, že s odsouzeným bylo zacházeno způsobem navrženým v komplexní zprávě a

- a) odsouzený je zařazen do minimálního programu zacházení a jeho hodnocení po dobu alespoň tří hodnotících období (§ 38 odst. 2) neumožňuje aplikaci individuálního programu zacházení
- b) odsouzený spáchá ve věznici trestný čin nebo zvláště závažným způsobem opakovaně neplní povinnosti nebo porušuje zákazy stanovené v § 28 zákona.

(5) Volba a způsob naplňování cíle programu zacházení je vedle chování, jednání, postojů ke spáchanému trestnému činu a výkonu trestu jednou z rozhodujících skutečností při zařazování odsouzeného do některé ze zpravidla tří prostupných skupin vnitřní diference.

(6) Do první prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení, kteří převážně aktivně plní program zacházení i své další povinnosti a chovají se a jednají v souladu s vnitřním řádem.

(7) Do druhé prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení s nevyjasněným a kolísavým postojem a přístupem k programu zacházení a svým povinnostem.

(8) Do třetí prostupné skupiny vnitřní diference se zařazují odsouzení, kteří převážně

- a) program zacházení neplní nebo jej odmítají,
- b) neplní své povinnosti,
- c) chovají se a jednají v rozporu s vnitřním řádem.

(9) Prostupné skupiny vnitřní diference tvoří ucelený systém pozitivní motivace odsouzených. Ve vnitřním řádu se stanoví podrobnější podmínky vnitřní diference tak, aby odsouzený mohl být během výkonu trestu na základě změn v přístupu, plnění programu zacházení, plnění povinností a chování a jednání v souladu, či nesouladu s vnitřním řádem postupně zařazován do jednotlivých skupin.

(10) o zařazení a o změně zařazení odsouzeného do prostupné skupiny vnitřní diference rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců (§ 8 odst. 1), zpravidla při hodnocení programu zacházení (§ 38 odst. 1, 2).

§ 40

(1) Kromě aktivit uvedených v programu zacházení může odsouzený v době vymezené vnitřním řádem uspokojovat své potřeby

- a) využíváním knihovny věznice,
- b) odběrem tisku, knih a publikací,
- c) podílem na vydávání vlastního časopisu odsouzených,
- d) sledováním rozhlasových a televizních pořadů,
- e) účastí na dalších aktivitách vzdělávání a zájmové činnosti zprostředkovaných věznicí.

(2) Při zprostředkování aktivit vedoucích k uspokojování potřeb odsouzených uvedených v odstavci 1 je věznice povinna využívat co nejširší škálu forem, metod a prostředků, s důrazem na ty, které vyžadují aktivní přístup odsouzených.

Zaměstnávání odsouzených

§ 41

(1) Odsouzený je zařazen do práce rozhodnutím ředitele věznice, a to zpravidla na základě doporučení odborných zaměstnanců (§ 8 odst. 1).

(2) Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzeného

- a) staršího 65 let,
- b) plně invalidního,
- c) jehož zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení,
- d) dočasně práce neschopného,
- e) pokud z povahy překážky vyplývá, že je jeho pracovní povinnost vyloučena.

(3) Odmítnutí práce odsouzeným, který byl zařazen do práce, je závažným porušením povinnosti odsouzeného, za něž se zpravidla odsouzenému uloží kázeňský trest. v případě odmítnutí práce se odsouzený zpravidla umístí v době, kdy by měl pracovat, odděleně od ostatních odsouzených, přičemž se mu neumožní zájmová činnost včetně sledování televizního a rozhlasového vysílání.

(4) Ustanovení předchozího odstavce se netýká odsouzených, kteří vzali zpět svůj souhlas se zařazením do práce u cizích subjektů uvedených v § 30 odst. 4 zákona.

§ 42

Ředitel věznice je oprávněn podle pracovněprávních předpisů rozvrhnout pracovní dobu odsouzených, popřípadě jim nařídit práci přesčas; je zejména oprávněn upravit pracovní dobu odsouzených tak, aby byla shodná s pracovní dobou pracovníků zaměstnavatele. Při nařizování práce přesčas ředitel věznice přihlédne k délce trestu, který má odsouzený v kalendářním roce vykonat.

§ 43

(1) Odsouzení, kteří byli zařazeni do práce, se zpravidla rozdělují do pracovních skupin; vedoucí těchto skupin určuje ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu).

(2) Odsouzení se do pracovních skupin zařazují a přeřazují v souladu s účelem výkonu trestu. o přeřazení odsouzeného do jiné pracovní skupiny rozhoduje ředitel věznice.

§ 44

(1) Před zařazením do práce musí být odsouzený prokazatelně seznámen se svými právy a povinnostmi, jakož i s předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a protipožárními předpisy, které je povinen při práci dodržovat.

(2) Odsouzený musí být zaškolen k výkonu prací, které mu byly přikázány, pokud to jejich povaha vyžaduje; délka a rozsah zaškolení jsou stejné jako u ostatních pracovníků zaměstnavatele.

(3) Pro odsouzené, kteří k tomu mají schopnosti, se organizuje odborné školení zaměřené na zvyšování jejich kvalifikace.

(4) Trvalý dohled nad pracovní činností odsouzených konanou na všech pracovištích uvnitř i mimo věznici vykonává určený zaměstnanec Vězeňské služby.

(5) k řešení problematiky organizace práce a plnění pracovních úkolů se s pracovními skupinami odsouzených organizují zpravidla jednou měsíčně porady za účasti odpovědných pracovníků zaměstnavatele.

§ 45

(1) Odsouzené, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, lze zařadit do nestřežených pracovních skupin.

(2) Odsouzeným vykonávajícím trest ve věznici s dohledem nebo věznici s dozorem může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů. k tomu účelu se odsouzeným vydávají propustky s vyznačením prostoru, ve kterém se mohou ve stanovené době pohybovat.

§ 46

Vzdělávání odsouzených

(1) Vzdelávání odsouzených je součástí programů zacházení s odsouzenými. Vzdelávání zajišťují zpravidla odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště. Ve věznicích, v nichž nejsou zřízena odloučená pracoviště středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště, zajišťuje vzdelávání odsouzených oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu).

(2) Při zabezpečování povinné školní docházky mladistvých odsouzených spolupracují orgány Vězeňské služby s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství.

(3) z dokladů o vzdelávání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu. Odsouzení, kteří nedokončí studium v době výkonu trestu, mají právo studium dokončit v příslušné škole.

(4) Odsouzeným, vykonávajícím trest ve věznici s dohledem, věznici s dozorem nebo věznici pro mladistvé, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici k docházce do školy.

(5) Odsouzeným zařazeným do některé z forem vzdelávání věznice vytvářejí vhodné podmínky pro studium, a to jak prostorové, tak organizační.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR	- Česká republika
ČNR	- Česká národní rada
GŘ	- Generální ředitelství
GŘ VS	- Generální ředitelství vězeňské služby
IT	- informační technologie
MHD	- městská hromadná doprava
NVS	- nápravně výchovná skupina
NVÚ	- Nápravně výchovný ústav
PČR	- Policie České republiky
PMS	- Probační a mediační služba
SARPO	- Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených
TZ	- trestní zákon
VV	- vazební věznice
VS ČR	- Vězeňská služba České republiky
VS	- Vězeňská služba
VTOS	- výkon trestu odnětí svobody